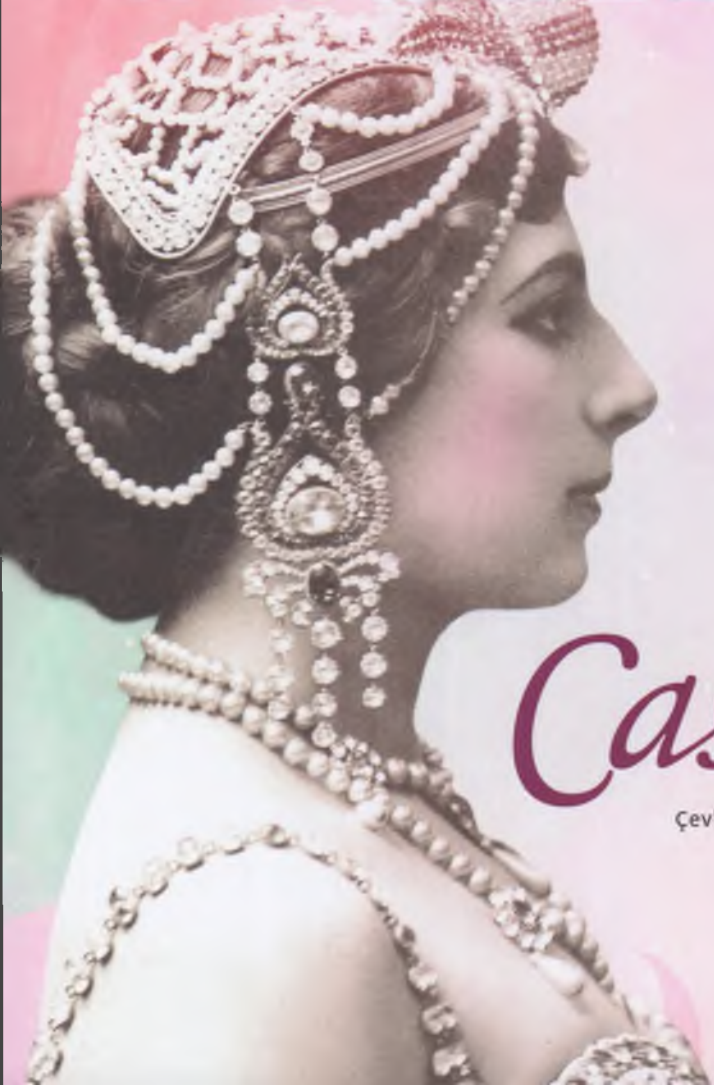
PAULO COELHO

Casus

Çeviri: EMRAH İMRE

can
roman

PAULO COELHO

CASUS

A Espiã, Paulo Coelho
© 2016, Paulo Coelho
© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Sant Jordi Asociados Agencia Literaria S.L.U. (Barcelona, İspanya) aracılığıyla alınmıştır.
www.santjordi-asociados.com
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.
www.paulocoelhoblog.com

1. basım: Ekim 2016, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 100000 adet yapılmıştır.

Editör: Ekrem Cantürk

Düzelti: Aylin Samancı Elmasdağ, Burçak Başpınar
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek, Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit
Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26
Topkapı-İstanbul
Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3306-2

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 31730

PAULO COELHO

CASUS

ROMAN

Portekizce aslından çeviren

Emrah İmre

can

Paulo Coelho'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Simyacı, 1996
Piedra Irmağı'nın Kıyısında Otturdum Ağladım, 1997
Beşinci Dağ, 1998
Veronika Ölmek İstiyor, 2000
Şeytan ve Genç Kadın, 2001
Işığın Savaşçısının Elkitabı, 2003
On Bir Dakika, 2004
Zâhir, 2005
Hac, 2006
Portobello Cadısı, 2007
Kazanan Yalnızdır, 2009
Brida, 2010
Elif, 2011
Akra'da Bulunan Elyazması, 2012
Aldatmak, 2014

PAULO COELHO, 1947'de Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde doğdu. Kendini tümüyle edebiyata vermeden önce tiyatro yönetmenliği, oyunculuk, şarkı sözü yazarlığı ve gazetecilik yaptı. 1986'da yayımlanan *Hac* adlı ilk romanının ardından gelen *Simyacı*'yla dünya çapında üne erişti. *Simyacı*, XX. yüzyılın en önemli yayıncılık olaylarından biri oldu, 56 dile çevrildi ve 65 milyon sattı. Coelho, *Brida* (1990) *Piedra Irmağı'nın Kıyısında Oturdum Ağladım* (1994), *Beşinci Dağ* (1996), *Işığın Savaşçısının Elkitabı* (1997), *Veronika Ölmek İstiyor* (1998), *Şeytan ve Genç Kadın* (2000), *On Bir Dakika* (2003), *Zâhir* (2005), *Portobello Cadısı* (2006), *Kazanan Yalnızdır* (2008), *Elif* (2011), *Akra'da Bulunan Elyazması* (2012) ve *Aldatmak* (2014) gibi yapıtlarıyla sürekli olarak çoksatar listelerinde yer aldı. 170 ülkede, 80 dilde yayımlanan kitaplarının toplam satışı 165 milyonu geçti. Bugüne kadar pek çok ödül ve nişana değer görülen Coelho, Birleşmiş Milletler Barış Elçisi ve Brezilya Edebiyat Akademisi üyesidir.

EMRAH İMRE, 1980'de İstanbul'da doğdu. Auckland Üniversitesi'nde Dilbilim ve Karşılaştırmalı Edebiyat öğrenimi gördü. İngilizce, Portekizce, İspanyolca ve Fransızcadan çeviriler yaptı. José Saramago, Gabriel García Márquez, Gilbert Adair, Amit Chaudhuri, Nicholas Christopher, Luisa Valenzuela ve César Aira gibi yazarların eserlerini Türkçeye çevirdi. Emrah İmre, İsviçre ve Yeni Zelanda'dan sonra yaşamını Brezilya'da sürdürmektedir.

Ey günah işlemeden hamile kalan Meryem,
dua et Sen'den yardım isteyen bizler için.
Amin.

"Davacınla mahkemeye giderken yolda onunla anlaşmaya çalış ki seni hâkim karşısına çıkarmasın ve hâkim seni zindancıya teslim etmesin ve zindancı seni zindana kapamasın. Söylemiş olayım, borcunu son kuruşuna kadar ödeyene dek kurtulamazsın oradan."

Yeni Ahit, Luka, 12: 58,59

Burada anlatılanlar gerçek olaylara dayanmaktadır.

GİRİŞ

Paris, 15 Ekim 1917 – *Anton Fisherman ve Henry Wales, International News Service için*

Sabah saat beşten biraz önce, çoğunluğu Fransız ordusundaki subaylardan oluşan on sekiz kişilik bir grup, Paris'teki kadın hapishanesi Saint-Lazare'ın ikinci katına çıktı. En önde, elindeki meşaleyle lambaları birer birer yakan gardiyan gitmekteydi. 12 numaralı hücrenin önünde durdular.

Binanın sorumluluğu rahibelere verilmişti. Rahibe Leonide kapıyı açıp içeri girerken diğerlerinin dışarıda beklemesini rica etti, sonra duvara sürterek tutuşturduğu kibritle hücredeki lambayı yaktı. Ardından başka bir rahibeyi yardıma çağırdı.

Rahibe Leonide kolunu uzatıp hücrede uyuyan kişinin bedenine itinayla, kucaklarcasına dokundu ama uyandırması kolay olmadı – bu kişi hiçbir şeye ilgi duymuyordu sanki, rahibelerin anlattığına bakılırsa gözlerini açtığında dingin bir uykudan kalkmış gibiydi. Cumhurbaşkanına, günler önce yaptığı af talebinin reddedilmiş olduğunu öğrenince istifini hiç bozmadı. Üzgün müydü yoksa rahatlamış mı, bilmek mümkün değildi; nasılsa her şeyin sonuna gelinmişti.

Rahibe Leonide'nin işaretiyle Rahip Arbaux hücreye girdi, Yüzbaşı Bouchardon ile Avukat Mösyö Clunet de ona eşlik ettiler. Tutsak bütün bir hafta boyunca yazdığı uzun vasiyet mektubuyla birlikte içinde kupürler bulunan iki açık kahverengi zarfı avukatına teslim etti.

Siyah ipek çoraplarını giyip –içinde bulunduğu koşullar düşünüldüğünde hayli garip bir görüntüydü– ipek dantellerle süslü yüksek topuklu ayakkabılarını ayağına geçirdi ve yataktan kalkıp hücresinin bir köşesinde bulunan askılıktan kürk mantosunu aldı; ayaklarına kadar inen mantosunun kol ağızları ve yakası, geri kalanından farklı bir hayvan kürkünden yapılmıştı, tilki olabilirdi. Mantosunu, uyurken üzerinden çıkarmamış olduğu ipek kimonosunun üstüne giydi.

Dağınık siyah saçlarını özenle tarayıp ensesinde topladı. Başına keçe bir şapka geçirdi ve götürüleceği açık alanda rüzgâra kapılarak uçup gitmesini engellemek için şapkanın ipekten bağını çenesinin altından düğümledi.

Yavaşça eğilip siyah deri eldivenlerini aldı. Ardından gözlerini hücresine gelenlere kayıtsızca dikip sakin bir sesle konuştu:

"Hazırım."

Saint-Lazare Hapishanesi'ndeki hücreden çıkıp hep beraber, dışarıda motoru çalışır halde kendilerini bekleyen arabanın yolunu tuttular, araba onları idam mangasının bulunduğu alana götürecekti.

Araba henüz uyanmamış şehrin sokaklarını izin verilen hız sınırının çok üstünde bir süratle geçerek Vincennes Kışlası'na yöneldi. Almanlar 1870'te yerle bir edene dek burada bir kale bulunmaktaydı. Yirmi dakika sonra araba durdu ve heyet indi. Son çıkan Mata Hari oldu.

Askerler idam için hazır beklemekteydiler. *Zouave* piyadelerinden oluşan on iki kişilik manganın bir ucunda kılıcını kınından çıkarmış bir subay dikilmekteydi.

Rahip Arbaux, iki rahibenin eşliğinde, mahkûm edilen kadınla konuşurken Fransız bir teğmen yaklaşıp rahibelerden birine elindeki beyaz bezi uzattı ve şöyle dedi:

"Lütfen, gözlerini örtün."

"Bunu takmam şart mı?" diye sordu Mata Hari, gözlerini bezden ayırmadan.

Avukatı Clunet soruyu tekrarlarcasına gözlerini teğmene çevirdi.

"Şart değil ama dilerseniz takabilirsiniz," diye karşılık verdi teğmen.

Mata Hari'nin ne elleri bağlandı ne de gözleri; rahip, rahibeler ve avukatı yanından uzaklaşırken cellatlarına diktiği gözlerinde sükûnet vardı.

İdam mangasının başındaki subay, tüfeklerini kontrol edemesinler diye, bakışlarını adamlarından ayırmıyordu –zira âdet gereği tüfeklerden birine kurusıkı bir mermi kovanı yerleştirilip askerlerin ölümcül merminin kendi tüfeklerinden çıkmamış olabileceği düşüncesiyle avunabilmeleri sağlanırdı– ama yavaş yavaş gevşedi. Birazdan her şey bitmiş olacaktı.

"Hazır ol!"

On iki asker önce esas duruşa geçip sonra da tüfeklerini omuzlarına dayadılar.

Kadın hiç kıpırdamadı.

Subay askerlerinin kendisini görebilecekleri bir noktaya geçip kılıcını kaldırdı.

"Nişan al!"

Hâlâ hiçbir korku belirtisi göstermeden karşılarında dikilmekteydi.

Kılıç havayı kesercesine bir yay çizerek aşağıya indi.

"Ateş!"

Silahlar çatırdayarak ateşlendiğinde ufukta belirmeye başlayan güneş tüfeklerin her birinden çıkan bir parça dumanla kıvılcımı daha da görünür kılmıştı. Hemen ar-

dından askerler, dans edercesine ahenkle tüfeklerini yeniden yere dayadılar.

Mata Hari bir saniyeliğine ayakta kaldı. Ölümü filmlerde gördüğümüz vurulan insanlarınki gibi olmadı. Ne öne düştü ne arkaya, kollarını kaldırıp çırpınmadı bile. Olduğu yere hafifçe yığıldı, başı hâlâ dimdik, gözleri hâlâ açıktı. Askerlerden biri bayıldı.

Kadının dizleri boşaldı, vücudu sağa devrildi, kıvrılan bacaklarını kürk mantosu örtüyordu. Ve yüzü göğe dönük orada öylece kaldı, bir daha hiç kımıldamadı.

Üçüncü bir subay göğsündeki kılıftan tabancasını çekip –yanında bir teğmenle birlikte– hareketsiz bedenin yanına gitti.

Eğilip tabancasının kadının tenine dokunmamasına özen göstererek namlusunu şakağına doğrulttu. Çabucak tetiği çekti ve mermi kadının beynini boydan boya geçer geçmez diğerlerine dönüp resmî bir tavırla bildirdi:

"Mata Hari öldü."

BİRİNCİ BÖLÜM

Saygıdeğer Mösyö Clunet,

Bu haftanın sonunda başıma neler geleceğini bilmiyorum. Hep iyimser bir insandım ama zaman beni buruk, yalnız ve üzgün bir kadına dönüştürmekte ısrar ediyor.

Her şey beklediğim gibi gerçekleşirse bu mektup asla elinize geçmeyecek çünkü affedilmiş olacağım. Ne de olsa yaşamımı nüfuzlu dostlar edinerek geçirdim. Biricik kızım bir gün okuyup annesinin kim olduğunu öğrenebilsin diye mektubumu saklayacağım.

Ama şayet yanılıyorsam, yeryüzündeki son haftamı tüketen bu sayfaların korunacağına dair pek ümidim yok. Hep gerçekçi bir kadın oldum ve avukatların, baktıkları dava kapandığı an arkalarına bakmadan bir sonrakine geçtiklerini iyi bilirim.

Şimdi olacakları tahmin edebiliyorum. Siz bir savaş suçlusunu savunarak kötü bir şöhret edinen son derece meşgul bir insansınız. Davayı kaybetseniz bile kitlelere isminizi duyurdunuz; hizmetlerinizden yararlanmak için kapınızı çalan çok olacak, gazeteciler olayları bir de sizin ağzınızdan dinlemek için kapınızı aşındıracak, peşinizden ayrılmayacaklar, şehrin en pahalı lokantalarının müdavimi olacaksınız ve meslektaşlarınız size saygıyla karışık bir kıskançlıkla bakacaklar. Aleyhimde hiçbir somut

delil olmadığını bilmenize rağmen –yalnızca tahrif edilmiş evraklar var– bir masumun ölmesine göz yumduğunuzu halk önünde asla kabul etmeyeceksiniz.

Masum mu dedim? Belki de doğru sözcük bu değil. Canım gibi sevdiğim bu şehre ayak bastığımdan beri kendimi asla masum olarak görmedim. Devlet sırlarının peşindeki kişileri parmağımda oynatabileceğimi sandım; Almanların, Fransızların, İngilizlerin, İspanyolların bana karşı koyamayacaklarını zannettim, oysa onlar beni parmaklarında oynattılar. İşlediğim suçlardan sıyrılmayı becerdim ki bu suçların en büyüğü erkek egemenliğindeki bir dünyada özgür ve bağımsız bir kadın olmaktı. Elde ettiğim tek somut şey sosyete eğlencelerinin dedikodularından ibaretken casusluktan hüküm giydim.

Evet, bu dedikoduları "sırlara" dönüştürdüm çünkü para ve güç istiyordum. Oysa bugün beni suçlayan herkes, anlattıklarımın hiç de yeni bilgiler olmadığının farkındaydı.

Bütün bunları kimsenin bilmeyecek olması çok yazık. Bu zarflar hak ettikleri yeri bulacak kuşkusuz; başka dava dosyalarıyla dolu, tozlu bir arşivin dibini boylayacak; ancak vârisiniz ya da vârisinizin vârisi yeni dava dosyalarına yer açmak için eskileri atmaya giriştiğinde çıkacaklar oradan.

Ne yazık ki o zamana kadar ismim çoktan unutulmuş olacak; ama ben zaten hatırlanmak için değil kendimi anlayabilmek için yazıyorum. Neden mi? Seneler boyunca istediği her şeyi elde edebilmiş bir kadın nasıl olur da böylesine yoktan bir sebeple ölüme mahkûm edilebilir?

Şu anda geçmiş yaşantıma bakıyorum ve hafıza dediğimiz şeyin daima tersinden akan bir nehir olduğunu idrak ediyorum.

Hatıralar kaprislerle ve hâlâ küçücük bir ayrıntısı, anlamsız bir gürültüsüyle bize eziyet eden yaşanmışlıkların görüntüleriyle dolu. Pişen ekmeklerin kokusu hücreme

kadar geliyor ve bana kafeden kafeye özgürce gezindiğim günleri hatırlatıyor; ölüm korkusundan da, içinde bulunduğum yalnızlıktan da daha fazla yıpratıyor beni.

Hatıralar melankoli denen iblisi de beraberlerinde getiriyor ve bu gaddar iblisten kaçış yok benim için. Kadın mahkûmlardan birinin şarkı söylediğini duymak, bana bir kez olsun gül ya da yasemin getirmemiş hayranlarımdan tek tük mektuplar almak, vaktiyle şehrin birinde yaşadığım ve gerçekleştiği sırada hiç dikkatimi çekmeyen bir olayı hatırlamak; gittiğim onca ülkeden geriye sadece bunlar kaldı işte.

Hatıralar daima galip geliyor, yetmezmiş gibi peşlerine, melankoliden de beter zebaniler takıyorlar: Pişmanlıklar; rahibelerin yanıma gelip sohbet etmek istedikleri anlar hariç, bu hücredeki tek yoldaşlarım onlar. Rahibeler ne Tanrı'dan bahsediyor ne de toplumun "nefsine yenik düşmek" diye adlandırdığı suçla yargılıyorlar beni. Ağzımdan hatıraların dökülmesi için, çoğunlukla birkaç sözcük söylemeleri yetiyor, zamanda geriye dönmek istiyorum, tersinden akan nehre dalıp...

Rahibelerden biri bana sordu:

"Tanrı sana bir şans daha tanısaydı yaptığın her şeyi değiştirir miydin?"

Evet diye karşılık verdim ama aslında emin değilim. Tek bildiğim, bugün yüreğimin sakinleri tutkular, hevesler, gururlar, ihanetler, üzüntüler, yalnızlıklar, utançlar olan bir hayalet şehirden farksız olduğu. Bir türlü kurtulamıyorum bunlardan, kendime acıyıp ses çıkarmadan ağladığım anlarda bile.

Yanlış devirde doğmuş bir kadınım ben, hiçbir şey düzeltemez bunu. Gelecekte hatırlanacak mıyım, bilmiyorum ama şayet hatırlanırsam mağdur bir kadın olarak değil, cesur adımlar atmış ve ödemesi gereken bedeli korkmadan ödemiş biri olarak görülmek istiyorum.

Viyana'ya yaptığım seyahatlerden birinde Avusturya'daki hanımlar ve beyler arasında büyük ilgi gören bir beyefendiyle tanışmıştım. Soyadı Freud'du –ilk ismini hatırlamıyorum– ve herkes ona bayılıyordu çünkü hepimizin, özümüzde masum olabileceğimiz ihtimalini yeniden gündeme getirmişti; kusurlarımızın aslında ebeveynlerimize ait olduğunu söylüyordu.

Şimdi geçmişteki hatalarını görmeye çalışsam da ailemi suçlayamam. Adam Zelle ile Antje paranın satın alabileceği her şeyi verdiler bana. Bir şapka mağazaları vardı, insanlar gelecekte ne kadar önem kazanacağını henüz fark etmemişken petrole yatırım yapmışlardı; onlar sayesinde bir özel okulda eğitim gördüm, dans etmeyi öğrendim, binicilik dersleri aldım. "Hayat kadını" diye suçlanmaya başlandığımda babam beni savunmak için bir kitap yazdı; bunu yapmasına hiç gerek yoktu çünkü ben yaptıklarımdan gayet memnundum, üstelik yazdıkları, bana yöneltilen fahişe ve yalancı suçlamalarını vurgulamaktan öte bir işe yaramadı.

Evet, ben bir fahişeydim; şefkat ve haz karşılığında kayrılan ve mücevherler armağan edilene fahişe denirse tabii. Evet, ben yalancının biriydim ama öyle takıntılı ve öyle ölçüsüzdüm ki söylediklerimi unuturdum ve dala-

verelerimi örtbas etmek için zihnimi müthiş zorlamam gerekirdi.

Ebeveynlerimin bütün bu olanlarda hiçbir suçu yok, tek suçları beni yanlış şehirde dünyaya getirmiş olmaları; Hollandalı yurttaşlarımın çoğunun ismini bile duymadığı bir şehir olan Leeuwarden'da her gün birbirinin aynıydı. Güzel bir kadın olduğumu daha ergenlik çağındayken fark ettim çünkü arkadaşlarım beni taklit ederlerdi.

1889'da, ailemin talihi tersine dönünce –babam iflas etti, annem hastalandı ve iki yıl sonra öldü– yaşadıkları zorluklardan etkilenmeyeyim diye beni Leiden şehrindeki başka bir okula gönderdiler. Olabilecek en iyi eğitimi alıp anaokulu öğretmeni olmak için öğrenim görmem konusunda kararlıydılar; sorumluluğumu üstlenecek bir koca adayı karşıma çıkana kadar bu mesleği sürdürecektim. Evden ayrıldığım gün annem beni yanına çağırdı ve elime bir kese tutuşturdu.

"Bunu yanında götür, Margaretha."

Margaretha –Margaretha Zelle– idi adım, nefret ederdim bu isimden. O devirdeki meşhur ve saygıdeğer bir oyuncunun ismi bir sürü kız çocuğuna verilmiş.

Keseyle ne yapacağımı sordum anneme.

"İçinde lale tohumları var, ülkemizin sembolüdür. Ama daha da önemlisi, sana verecekleri bir ders var; onlar, görünüşte başka çiçeklerden ayırt edemediğin anlarda bile hep lale kalacaklar. Ne kadar isteseler de güllere veya ayçiçeklerine dönüşemeyecekler. Kendi varlıklarını inkâr etmek istedikleri takdirde hayata küskün ölecekler.

İşte bu yüzden, kaderin ne olursa olsun onu mutlulukla yaşa. Çiçekler büyüdükçe güzelliklerini sergiler ve herkes tarafından beğenilirler, ölürler ve geriye tohumlarını bırakırlar ki Tanrı'nın işini başkaları devam ettirsin."

Önceki günlerde tohumları koyduğu keseyi, hastalığına rağmen, özenle işlediğini görmüştüm.

"Çiçekler hiçbir şeyin kalıcı olmadığını öğretir bize; ne güzellikleri kalıcıdır ne de solgunlukları; çünkü sonradan yeni tohumlar verirler. Mutluyken de üzgünken de hatırla bunu. Her şey geçip gider, yaşlanır, ölür ve yeniden doğar."

Bunu anlayana kadar kaç fırtına atlatmam gerekecekti? Annemin sözleri o anda bana nasıl da boş gelmişti; gündüzlerin gecelerden farksız olduğu, içinde nefes alamadığım şehirden ayrılmak için sabırsızlanıyordum. Bugün bu satırları yazarken anlıyorum ki annem aslında kendisini de kastediyormuş.

"En uzun ağaçlar dahi böyle küçücük tohumlardan çıkar. Bunu unutma ve hayatta sakın aceleci davranma."

Yanaklarımı öpüp veda etti ve babam beni istasyona götürdü. Yol boyunca hemen hiçbir şey konuşmadık.

Hayatta tanıdığım neredeyse bütün erkekler bana mutluluk, mücevherler ve toplumda bir konum verdi, onları tanıdığım için hiç pişmanlık duymadım; ilki hariç, okulumun müdürü ırzıma geçtiğinde on altı yaşındaydım.

Beni odasına çağırıp kapıyı kilitlemiş, elini bacaklarımın arasına koymuş ve kendisiyle oynamaya başlamıştı. Kaçmaya çalışıp nazikçe yaptığının uygunsuz olduğunu söylesem de karşılık vermemişti. Masasındaki birkaç dosyayı kenara itip beni yüzüstü yatırdı ve tek seferde içime girip işini bitirdi, sanki bir şeyden korkmuş, birisi odasına girer de halimizi görür diye ödü kopmuştu.

Annem önceden bana mecazlarla dolu bir konuşma yapmış ve bir erkekle "yakınlaşma" faslının ancak aşkın var olduğu ve hayatın geri kalanında da süreceği durumlarda gerçekleşmesi gerektiğini öğretmişti. Müdürün odasından çıktığımda kafam allak bullaktı ve korkmuştum, olanlardan kimseye bahsetmemeye kararlıydım, ta ki arkadaşlarımdan biri başkalarının da bulunduğu bir ortamda bu konuya değinene dek. Bildiğim kadarıyla benim başıma gelen olay tanıdığım iki kızın daha başına gelmişti ama kime şikâyet edebilirdik ki? Okuldan atılırsak eve dönünce olanları açıklayamazdık, dolayısıyla sessiz kalmaktan başka çaremiz kalmıyordu. Tek tesellim,

bunun bir tek benim başıma gelmediğini bilmekti. Daha sonraları, Paris'te danslarımla ünlendiğimde, arkadaşlarım yaşadıklarımı başkalarına anlattılar ve kısa sürede Leiden'ın tamamı olanları öğrendi. Müdür çoktan emekli olmuştu ve kimse ona konudan bahsetmeye cüret edemedi. Tam tersi! Dönemin meşhur divasının ilk birlikte olduğu erkek kendisi olduğu için kıskananlar bile çıktı.

O andan itibaren cinselliği aşkla hiçbir ilgisi olmayan, mekanik bir şey olarak algılamaya başladım.

Fakat Leiden, Leeuwarden'dan da fenaydı; şehirde sadece meşhur bir anaokulu öğretmenliği okulu, kenarından yol geçen bir orman ve başkalarının hayatına burnunu sokmaktan başka işi olmayan bir sürü insan vardı. Bir gün sıkıntıdan yakındaki bir şehrin yerel gazetesindeki ilan sayfasını okumaya başladım. İşte oradaydı:

Rudolf MacLeod, Hollanda ordusunda subay, İskoç kökenli, şu anda Endonezya'da görevde, evlenip yurtdışında beraber yaşayacağı genç bir eş arıyor.

İşte kurtuluşum karşımdaydı! Subay. Endonezya. Yabancı denizler ve egzotik diyarlar. Muhafazakâr, Kalvinist, önyargılarla dolu, sıkıcı Hollanda canıma tak etmişti. İlana yazdığım yanıta bir de fotoğrafımı iliştirdim, en güzel ve en şehvetli fotoğrafımı... İlan fikrinin subayın şakacı bir arkadaşının başının altından çıktığı ve toplam on altı mektup arasında, ellerine son ulaşanın benimki olacağı aklıma bile gelmezdi..

Subay benimle buluşmaya geldiğinde savaşa gider gibi giyinmişti; üniforması eksiksiz, kılıcı sol yanında sarkılı, uzun bıyıkları briyantinli idi, bütün bunlar çirkinliğini ve görgüsüzlüğünü bir nebze de olsa örtüyordu.

İlk buluşmamızda havadan sudan konuştuk. Ardından dönmesi için dua ettim ve yakarılarım kabul oldu; bir hafta sonra yine karşımdaydı, bu durum arkadaşlarımı kıskançlığa, hâlâ malum günde yaşadıklarımızın tekrarlana-

cağı rüyasını gören okul müdürünüyse çaresizliğe sürükledi. Subayın içki koktuğunu fark etsem de pek önemsemedim; bütün arkadaşlarımın gözünde okulun en güzel kızı bendim, dolayısıyla benim gibi bir kızın karşısında heyecanlandığı için içkiyi fazla kaçırdığını düşündüm.

Üçüncü ve son buluşmamızda bana evlenme teklif etti. Endonezya. Koskoca bir subay. Uzak diyarlara seyahatler. Genç bir kadın daha ne isteyebilirdi ki hayattan?

"Kendinden yirmi bir yaş büyük bir erkekle mi evleneceksin? Senin bakire olmadığını biliyor mu?" diye sordu arkadaşlarımdan biri, o da okulun müdürüyle benimkine benzer bir deneyim yaşamıştı.

Karşılık vermedim. Eve döndüm, subay bana adabıyla evlenme teklif etti, ailem çeyizim için komşulardan borç para aldı ve gazetedeki ilanı okumamdan üç ay sonra, 11 Temmuz 1895'te evlendik.

Değişmek ve iyileşmek için değişmek birbirinden tamamen farklı şeyler. Dans ve Andreas olmasaydı Endonezya'da geçirdiğim seneler bitmek bilmez bir kâbusa dönüşecekti. Kâbusların en fenası da bütün bunları tekrar tekrar yaşamak; sürekli uzakta olan, etrafı kadınlarla çevrili bir koca, kaçıp eve dönmenin imkânsızlığı, ülkenin dilini konuşmadığım için aylarımı eve kapanarak yapayalnız geçirmem, üstüne bir de her an başka subaylar tarafından alenen gözleniyor olmam.

Çocuk sahibi olmak başka kadınlar için mutluluk sebebi olabilecekken benim için bir kâbusa dönüştü. İlk doğumumda, acım dinip de kızımın minicik bedenine ilk defa dokunduğumda hayatım anlam kazandı sanki. Rudolf bana birkaç ay iyi davransa da çok geçmeden yine en sevdiği şeye, yerli sevgililerine döndü. Avrupalı kadınların, cinselliği bir dans gibi gören Asyalı kadınlarla asla aşık atamayacağı görüşündeydi. Hiç utanmadan söylüyordu bunu bana, belki sarhoş olduğundan, belki de beni açıkça aşağılamak istediğinden. Andreas'ın bana anlattığına göre, ikisinin birlikte anlamsız, amaçsız bir sefere çıktıkları gecelerden birinde Rudolf alkolün etkisiyle açılarak şöyle demişti:

"Margaretha beni korkutuyor. Öbür subayların ona

nasıl baktıklarını fark ettin mi? Kaşla göz arasında terk edebilir beni."

Birini kaybetmekten korkan erkekleri canavara dönüştüren bu hastalıklı mantığın esiri olan Rudolf her geçen gün daha da kötülüyordu. Tanıştığımızda bakire olmadığım için bana fahişe diyordu. O âna kadar –kendi hayalinde– birlikte olduğum bütün erkekler hakkında ayrıntılı bilgiler istiyordu. Okul müdürünün odasında olanları hıçkırıklara boğularak anlattığım günlerde bazen beni yalancılıkla suçlayarak tokatlıyor, bazense daha fazla ayrıntı isteyerek kendisiyle oynuyordu. Müdürün yaptıkları benim için bir kâbustan farksız değilmiş gibi, kocamın istediği ayrıntıları mecburen uyduruyor ama bunu neden yaptığımı bilmiyordum.

Öyle bir noktaya geldi ki, yanıma bir hizmetçi verip tanıştığımız sırada giydiğim okul formasına benzer bir üniforma almam için beni alışverişe yolladı. Bazen içine tanımadığım bir şeytan girer, bana o formayı giymemi emrederdi. En büyük hazzı, tecavüz sahnesini tekrarladığımızda alırdı; beni masaya yatırıp sertçe ilişkiye girer, bir yandan da çığlık çığlığa bağırırdı ki evdeki hizmetçiler duyup yaptıklarına bayıldığımı zannetsinler.

Bazen ırzıma geçerken edepli bir kız gibi davranmamı ve karşı koymamı şart koşardı, bazense daha şiddetli davranması için yalvarmaya zorlardı beni, ne de olsa bir fahişeydim ve yaptıklarından hoşlanıyordum.

Yavaş yavaş benliğimi kaybettim. Günlerimi kızıma bakarak geçiriyordum, hırçın bir asilzade havalarında evde geziniyor, cildimdeki morlukları aşırı miktarda makyajla gizliyordum ama kimseyi, hem de hiç kimseyi kandıramadığımın farkındaydım.

Yeniden hamile kaldım, oğlum doğduktan sonraki birkaç günü müthiş mutlu geçirdim, ardından bakıcı kızlardan biri bebeğimi zehirledi ama neden yaptığını

bile öğrenemedim; bebeğimin ölüsünün bulunduğu gün evdeki diğer hizmetçiler bakıcı kızı öldürdüler. Çoğu, intikam alacağım derken ölçüyü kaçırdığını düşünüyordu; çünkü kızcağız sürekli dayak yemiş, tecavüze uğramış ve bitmek bilmez çalışma saatleriyle emeği sömürülmüştü.

Şimdi sahip olduklarım kızım, boşa yaşanan bir ev, ihanete uğrayacağından korktuğu için beni hiçbir yere götürmeyen bir koca ve müthiş güzelliğiyle insanın soluğunu kesen bir şehirdi; cennetin içindeyken kendi özel cehennemimde yaşıyordum.

Derken bir gün her şey değişti: Alay komutanı, subayları eşleriyle birlikte, adanın valilerinden birinin şerefine düzenlenen yerel bir dans gösterisine davet etti. Rudolf üstlerine "hayır" diyemezdi. Çıkıp kendime açık ve pahalı bir elbise almamı söyledi. "Pahalı" demesini garipsemedim çünkü benim doğal güzelliğimden çok kendi zenginliğiyle böbürlenirdi. Ama –daha sonra öğrenecektim– benden korkuyorsa neden açık bir elbise giymemi istiyordu ki?

Davetin düzenlendiği mekâna geldik; kadınlar bana gıptayla bakıyorlardı, erkeklerse şehvetle, bu durumun Rudolf'u heyecanlandırdığını fark ettim. Görünüşe bakılırsa gece epey tatsız bitecek, kocam bana döverek sahip olurken bir yandan da subaylarla "yapmayı hayal ettiklerimi" anlatmamı isteyecekti zorla. Sahip olduğum tek şeyi, kendimi korumam gerekiyordu. Aklıma gelen tek yöntem, önceden tanıdığım Andreas adlı bir subayla sonu gelmez bir sohbete girmek oldu. Ben bir an önce

sarhoş olup devrilmesini dileyerek kocamın kadehini habire doldururken Andreas'ın karısı dehşet dolu şaşkın bakışlarını üzerimden ayırmıyordu.

Java Adası'nda olanları anlatmayı şuracıkta bitirmek istiyorum; geçmişten taşıveren bir anı insanın aklında yara açmayagörsün, hemen başkaları da sökün eder, böylece ruh daha derin kanar ve sonunda insan dizüstü çöküp gözyaşlarına boğulur. Ama o gün yaşamımı değiştiren üç şeye değinmeden bu kısmı atlayamam: verdiğim karar, izlediğimiz dans gösterisi ve Andreas.

Verdiğim karar şuydu: Dertlerimi biriktirip herhangi bir insanın katlanamayacağı acılar içinde yaşamayacaktım artık.

Ben bunları düşünürken yerel valinin huzurunda dans edecek grup da sahneye çıkmaktaydı, toplamda dokuz kişiydiler. Dans ritimleri, şehirdeki tiyatrolara yaptığım az sayıdaki ziyaretlerim sırasında gördüğüm gibi hareketli, neşeli ve canlı değildi, her şey ağır ağır gerçekleşiyordu sanki. Başta sıkıntıdan öleceğimi sandım ama çok geçmeden dansçıların müziğe kaptırdıkları bedenlerini imkânsız pozisyonlara soktuklarını görünce, adeta transa geçerek izlemeye başladım. Bu pozisyonlardan birinde gövde öne ve arkaya doğru eğilip aşırı sancılı bir "S" şeklini alarak kımıldamadan duruyor, sonra da avını habersizce yakalamak isteyen leopar gibi çevik bir hamleyle hareketsizliğinden sıyrılıyordu.

Hepsi maviye boyalıydı, tipik yerel kıyafetler olan *sarong*'lar giyinmişlerdi; göğüslerine sardıkları ipek kuşaklar erkeklerin kaslarını belirginleştiriyor, kadınlarınsa memelerini örtüyordu. Kadınlar değerli taşlarla süslü taçlar takmışlardı. Uysal hareketleri kimi zaman savaş sahnelerini taklit ediyor, bu esnada ipek kuşakları hayalî kılıçlar gibi ellerine alıyorlardı.

Trans halim giderek kuvvetleniyordu. İlk kez o za-

man anladım; Rudolf, Hollanda, öldürülen bebeğim, hepsi sürekli ölüp dirilen bir dünyanın parçasıydı, tıpkı annemin bana verdiği tohumlar gibi. Bakışlarımı yukarı çevirince yıldızları ve palmiye yapraklarını gördüm; başka bir boyuta taşınmaya hazır olduğuma karar vermiştim ki Andreas'ın sesi araya girdi:

"Her şeyi anlıyor musun?"

Anladığımı düşünüyordum; çünkü kalbimin kanaması durmuştu, artık güzellik denen kavramı en saf haliyle algılıyordum. Ama erkekler bir şeylere açıklama getirmeden duramazlar, Andreas da bana izlediğimiz balenin yoga ile meditasyonu harmanlayan kadim bir Hint geleneğinden geldiğini anlatmaya koyuldu. Dansın bir şiir olduğunu ve her hareketin bir sözcüğü temsil ettiğini idrak edemiyordu.

Kaptırdığım meditasyon ve zihinsel yoga oracıkta yerle bir olunca nezaket icabı sohbete devam etmek zorunda kaldım.

Karısı gözünü Andreas'tan ayırmıyordu. Andreas ise benden. Rudolf da hem bana hem Andreas'a hem de davetliler arasındaki Java'lı bir kadına bakmaktaydı, kadın da ona gülümseyerek karşılık veriyordu.

Java'lıların ayıplayan bakışlarına rağmen bir süre daha sohbet etmeye devam ettik. Yabancıların hiçbiri, yani hiçbirimiz yerlilerin kutsal törenlerine saygı göstermiyorduk. Belki de bu yüzden gösteri beklenenden erken sona erdi ve dansçıların hepsi gözleri yurttaşlarına dikili, sıra halinde, ayin alayı gibi dışarı çıktılar. Hiçbiri gözlerini barbar beyazlara çevirmedi; beyazların şık giyimli kadınları, yüksek perdeden kahkahaları, briyantin kaplı bıyık ve sakalları yetmezmiş gibi tavırları da kabaydı.

Hemen öncesinde kadehini bir kez daha doldurduğum Rudolf, kendisine hiç çekinmeden bakıp gülümseyen Java'lı kadına yanaştı. Andreas'ın karısı kocasına so-

kulup koluna dokunarak "o bana ait" dercesine gülümsedi ve adamın dansın incelikleri hakkında gevelediği içi boş yorumlara sahte bir ilgiyle kulak kabarttı.

"Bütün bu seneler boyunca sana hep sadık kaldım," dedi kadın, aniden adamın sözünü keserek.

"Kalbime de yaptıklarıma da sen yön veriyorsun, Tanrı şahidim, her akşam eve sağ salim dönmen için dua ediyorum. Senin hayatın karşılığında kendiminkini feda etmem gerekirse bunu hiç korkmadan yaparım."

Andreas benden özür diledi ve artık gitmeleri gerektiğini, gösterinin herkesi yorduğunu belirtti ama karısı yerinden kımıldamayacağını söyledi, bunu öylesine dediğim dedik bir vurguyla söylemişti ki kocası kılını bile kıpırdatamadı.

"Hayatımdaki en önemli şey olduğunu anlaman için sabırla bekledim. Peşinden buraya kadar geldim, güzel bir yer olduğu muhakkak ama Margaretha da dahil bütün kadınlar için kâbustan farksız bir yer burası."

Ardından bana döndü, söylediklerini onaylamam için mavi gözlerini yalvarırcasına kocaman açmıştı, kadınların birbirlerinin hem düşmanı hem de suç ortağı oldukları binlerce yıllık geleneği devam ettirmemi bekliyordu ama başımı olumlu anlamda sallayacak cesareti bulamadım.

"Bu aşk için var gücümle mücadele ettim ama bugün gücüm tükendi. Yüreğimi ezen taş koskoca bir kayaya dönüştü ve artık kalbimin atmasına izin vermiyor. Yüreğim, son nefesinde, içinde bulunduğumuzun ötesinde, boş günlerimi ve gecelerimi dolduracak bir erkeğin dostluğu için yalvarmam gerekmeyeceği başka dünyaların da olduğunu söyledi bana."

İçimden bir ses az sonra büyük bir trajedi yaşanacağını söylüyordu. Kadına sakin olmasını, çevresindekiler tarafından çok sevildiğini ve kocasının örnek bir subay

olduğunu söyledim. O ise başını sallayıp gülümsemekle yetindi, benzer sözleri defalarca dinlemişti. Ve konuşmayı sürdürdü:

"Bedenim nefes alıp vermeye devam etse de ruhum artık öldü; çünkü ne buradan ayrılabiliyorum ne de senin yanımda olman gerektiğini anlamanı sağlayabiliyorum."

Hollanda ordusunda belli bir itibarı bulunan Andreas bariz biçimde utanmıştı. Arkamı dönüp yanlarından uzaklaşmaya yeltendim ama kadın kocasının kolunu bırakıp benimkine yapıştı.

"Tüm bu karmaşaya ancak aşk anlam katabilir. Ama ben böyle bir aşka sahip değilim. Öyleyse ne anlamı var yaşamayı sürdürmemin?"

Yüzünü benimkine iyice yaklaştırmıştı; ağzının alkol kokmasını beklerdim ama zerresi yoktu. Gözlerine bakınca gözyaşı da göremedim, ağlamaktan gözpınarları kurumuştu herhalde.

"Lütfen, kalmana ihtiyacım var, Margaretha. Sen iyi bir kadınsın, bebeğini yitirdin; hiç hamile kalmamış olsam da bunun ne ifade ettiğini biliyorum. Sadece kendi adıma değil, sahte özgürlüklerinin tutsağı olan bütün kadınlar adına yapıyorum bunu."

Çantasından küçük bir tabanca çıkarıp kalbine yasladı ve hiçbirimiz müdahale etmeye fırsat bulamadan tetiği çekti. Elbisesi silahın sesini büyük ölçüde bastırsa da herkes bizden yana döndü. Başta benim bir şey yaptığımı sandılar; çünkü birkaç saniye önce kadın benim kolumu tutmaktaydı. Ama çok geçmeden gözlerimdeki dehşeti gördüler, Andreas diz çökmüş, karısının canını yavaşça almakta olan kanamayı durdurmaya uğraşıyordu. Kadın kocasının kollarında öldü, gözlerinde mutlak huzur vardı. Rudolf dahil herkes etrafımıza toplandı, Java'lı kadınsa bunca silahlı ve sarhoş erkeğin arasında olay çıkmasından korktuğu için aksi yönde ortadan kay-

boldu. İnsanlar daha ne olduğunu sormaya başlamadan kocama derhal oradan ayrılmamızı rica ettim; bana hak verdi ama hiçbir yorumda bulunmadı.

Eve döndüğümüzde doğrudan odama gittim ve elbiselerimi toplamaya başladım. Rudolf ise kanepeye yığıldı, zilzurna sarhoştu. Ertesi sabah uyanıp hizmetçilerin hazırladığı muhteşem kahvaltıyı bitirdikten sonra odama geldi ve valizlerimi gördü. Olanların ilk kez farkına varıyordu.

"Nereye gittiğini sanıyorsun?"

"Hollanda'ya, ilk gemiyle gidiyorum. Ya da cennete, Andreas'ın karısı gibi, bir fırsat yakalar yakalamaz. Seçim senin."

O âna dek emirleri hep kendisi vermişti. Ama bakışlarımdaki değişikliği görmüş olacak ki bir an tereddüt ettikten sonra evden çıkıp gitti. Akşam eve döndüğünde tatile çıkmamız gerektiğini söyledi, birikmiş izin günleri vardı. İki hafta sonra Rotterdam'a giden ilk gemiye binip yola çıktık.

Andreas'ın karısının kanıyla kutsanmıştım ve vaftiz törenim beni ebediyen özgürleştirmişti ancak bu özgürlüğün sınırlarını ne kocam biliyordu ne de ben.

Geriye kalan değerli vaktimin bir kısmını –her ne kadar bakanlar arasında birçok dostum olduğu için cumhurbaşkanı tarafından affedileceğim konusunda hâlâ umut beslesem de– Rahibe Laurence ile geçiriyorum, bugün bana tutuklandığım sırada valizlerimde bulunan eşyaların listesini getirdi.

Beni kırmamak için müthiş özen göstererek en kötü ihtimalin gerçekleşmesi kesinleşirse eşyalarımla neler yapması gerektiğini sordu. Daha sonra geri vereceğimi söyleyerek listeyi bana bırakmasını rica ettim; çünkü şu anda kaybedecek vaktim yok. Ama en kötü ihtimal sahiden kesinleşirse eşyalarımla dilediğini yapabilir. Her halükârda, listedekileri buraya aktaracağım çünkü her şeyin olabilecek en iyi şekilde gerçekleşeceğine inanıyorum.

Sandık 1:

1 mavi vernik cilalı saat, İsviçre'de satın alındı ve 1 yuvarlak kutu, içinde altı şapka, inci ve altın işlemeli üç iğne, birkaç uzun tüy, bir peçe, iki kürk şal, üç şapka süsü, armut şeklinde bir broş ve bir gece elbisesi.

Sandık 2:

1 çift binici çizmesi,
1 kaşağı,
1 kutu ayakkabı boyası,
1 çift tozluk,

1 çift mahmuz,
5 çift deri ayakkabı,
3 beyaz gömlek, Amazon kıyafetiyle takım,
1 kumaş peçete – neden burada bilemiyorum, belki çizmeleri cilalarken kullanılabilir,
1 çift deri pantolon tozluğu ve 3 özel yapım göğüs askısı, at koşarken hoplamasınlar diye,
8 ipek ve 2 pamuklu külot,
2 kemer, farklı binici kıyafetleriyle uyumlu,
4 çift eldiven,
1 şemsiye,
3 şapka siperliği, güneş doğrudan gözüme girmesin diye,
3 çift yün çorap, çiftlerden biri epey yıpranmış,
1 özel çanta, elbise taşımak için,
15 hijyenik havlu, âdet dönemi için,
1 yün süveter,
1 binici kıyafeti; ceket ve pantolon halinde takım,
1 kutu saç tokası,
1 postiş, saçıma tuttumam için tokasıyla,
3 tilki kürkünden atkı ve
2 kutu pirinç unu.

Sandık 3:

6 çift jartiyer çorap,
1 kutu cilt nemlendirici,
3 çift yüksek topuklu cilalı çizme,
2 düz korse,
34 elbise,
1 bohça, el yapımı, tanımlayamadığım bir bitkinin tohumundan yapılmış gibi görünüyor.
8 dantelli korse,
1 şal,
10 rahat külot,
3 yelek,
2 uzun kollu ceket,
3 tarak,
16 bluz,
1 gece elbisesi daha.
1 havlu ve 1 kalıp parfümlü sabun – otellerdeki sabunları asla kullanmam hastalık bulaşabilir.
1 inci kolye,
1 el çantası, içi aynalı,
1 sedefli mermer tarak,
2 kutu, uyumadan önce takılarımı koymam için,
1 pirinç kartvizit kutusu, üstünde yazan isim Vadime de Massloff, Capitaine du première Régiment Speciale Impérial Russe,
1 tahta kutu, içinde seyahatlerimin birinde hediye olarak verilen porselen bir çay takımı var.
2 pijama,
Tırnak törpüsü, sapı sedefli,

2 sigaralık, biri gümüş diğeri altın, ya da altın yaldızlı, emin değilim.
8 saç filesi, uyumadan önce takmak için,
Birçok kutu, içlerinde kolyeler, küpeler, zümrütlü bir yüzük, parlak taşlı ve zümrütlü bir yüzük daha ve fazla değeri bulunmayan başka takılar,
İpekli kumaştan çanta, içinde 21 tane mendil,
3 yelpaze,
Ruj, Fransa'da üretilen en kaliteli marka,
Fransızca sözlük,
Cüzdan, içinde birçok fotoğrafım var ve...
Ve serbest kalıp buradan çıkar çıkmaz verip kurtulmak istediğim bir sürü ıvır zıvır, aralarında âşıklarımdan gelen, ipek şeritlerle bağlanmış mektuplar, izleyip beğendiğim operalardan kalma biletler, vesaire.

Sahip olduğum eşyaların çoğuna Paris'teki Hotel Meurice el koydu; çünkü oda ücretimi ödeyecek param olmadığını sanıyorlardı; elbette yanılıyorlardı. Böyle bir şeyi nasıl düşünebilirlerdi ki? Neticede Paris hep yuvam olmuştu; bana dolandırıcı muamelesi yapmalarına asla izin veremezdim.

Mutlu olayım diye ısrar etmiyordum; tek isteğim çok mutsuz olmamaktı, perişan haldeydim. Belki de, biraz daha sabırlı olsaydım, Paris'e farklı koşullarda gelirdim... Ama artık yeni dadımızın, kocamın, sürekli ağlayan çocuğumun yarattığı baskıya dayanamıyordum, küçük şehrim hâlâ aynı taşralılarla doluydu, artık evli ve saygın bir kadın olmama rağmen önyargıları hiç değişmemişti.

Bir gün, kimselere belli etmeden –ki bunun için epey uyanık davranmam gerekti– Lahey'e giden bir trene bindim ve dosdoğru Fransız Konsolosluğu'na gittim. Henüz savaş çanları çalmaya başlamamıştı. Ülkeye girmek hâlâ kolaydı; Hollanda Avrupa'yı yakıp yıkan çatışmalar karşısında tarafsızlığını daima korumuştu, üstelik benim de kendime güvenim tamdı. Konsolosla bizzat tanıştım ve onun beni cezbetmeye çalıştığı, benimse tuzağına düşmüş gibi davrandığım iki saatlik bir kahve sohbetinin sonunda Paris'e tek gidiş biletimi ayarlamıştım bile. Konsolosa şehre uğradığında birlikte vakit geçirmek için kendisini bekleyeceğimi söyledim.

"Bana yardım edenlerden cömertliğimi esirgemem," dedim imalı bir tavırla. Konsolos neyi kastettiğimi anladı ve mesleğimi sordu.

"Klasik bir dansçıyım, Doğu müzikleriyle dans ederim."

Doğu müziği de neydi? Söylediklerim ilgisini çekmişti. Bana Paris'te iş bulup bulamayacağını sordum. Beni şehrin en sözü geçen isimlerinden Mösyö Guimet ile tanıştırabileceğini söyledi, bu kişi hem Doğu kültürüne bayılırmış hem de büyük bir sanat koleksiyonu varmış. Ne zaman yola çıkacaktım?

"Hemen bugün, bana kalacak yer ayarlayabilirseniz tabii."

Konsolos kendisini kullandığımı anladı; herkesin rüyalarını süsleyen o şehre kapağı atmak isteyen, zengin bir koca ve rahat bir hayat peşindeki malum kadınlardan biriydim. Söylediklerinden çark etmeye başladığını sezdim. Beni dinliyor ama bir yandan da her hareketimi ve sözümü dikkatle tartıyordu. Böylece taktik değiştirdim ve başta verdiğim fettan kadın izlenimini terk edip dünyanın en namuslu insanı gibi davranmaya başladım.

"Dostunuz arzu ederse Java'ya özgü kimi dansları kendisine bizzat gösterebilirim. Beğenmezse aynı gün trene binip dönerim."

"Ama madam..."

"Matmazel."

"Sadece bir gidiş bileti istemiştiniz."

Cebimden çıkarıp dönmeye yetecek kadar param olduğunu gösterdim. Aslında gitmeye de yeterdi ama erkekler kadınlara yardım ettiklerini hissedince savunmasız hale gelirler; hepsinin rüyasıdır bu, Java'daki subay hanımları bana böyle demişlerdi.

Konsolos biraz gevşedi ve ismimi sordu, Mösyö Guimet'ye götürmek üzere bir tavsiye mektubu yazabilmesi için ismime ihtiyacı vardı. Bunu hiç düşünmemiştim! İsmimi mi verecektim? Olayın ucu aileme kadar uzanabilirdi ve Fransa'nın son isteyeceği şey kaçmayı

kafasına koymuş bir kadın yüzünden tarafsız bir ülkeyle gerilim yaşamaktı.

"İsminiz?" diye tekrarladı, önüne bir kâğıt koyup kalemini çıkarmıştı bile.

"Mata Hari."

Andreas'ın karısının kanı beni tekrar vaftiz ediyordu.

Gördüklerime inanamıyordum; göklere uzanan devasa demir kuleyi şehrin hiçbir kartpostalında görmemiştim. Seine Nehri'nin kıyılarında kâh Çin'i, kâh İtalya'yı, kâh dünyanın tanınan başka ülkelerini hatırlatan birbirinden değişik yapılar yükselmekteydi. Aralarında Hollanda'yı aradım ama bulamadım. Ülkemin sembolü neydi? Eski değirmenler mi? Ağır tahta takunyalar mı? Bunca modern şeyin arasında hiçbirine yer yoktu; daire şeklindeki demir kaidelere iliştirilmiş afiş panolarında ilan edilen şeyleri aklım zor alıyordu:

"İşte, gaz ve ateş gerektirmeden yanan ve sönen ışıklar! Sadece elektrik sarayında!"

"Ayağınızı hiç kaldırmadan merdivenleri tırmanın! Basamaklar sizin yerinize tırmanır." Bu afişin üstünde iki tarafına korkuluk çekilmiş açık bir tünele benzeyen bir yapı vardı.

"Art Nouveau: yepyeni bir moda."

Son afişte ünlem işareti yoktu ama iki kuğuyla süslü porselen bir vazonun fotoğrafı vardı. Hemen altındaysa önceden gördüğüm devasa kuleye benzeyen madenî bir yapı resmedilmiş ve gösterişli bir biçimde Grand Palais ismi yazılmıştı.

Cineorama, Mareorama, Panorama; hepsi hareket

eden görüntüler vaat ediyor ve ziyaretçileri, hareketli resimler aracılığıyla, rüyalarında bile göremeyecekleri mekânlara taşıyorlardı. Gösterileri izledikçe yolumu daha da kaybediyordum sanki. Hatta biraz pişmanlık duyuyor, boyumdan büyük işlere kalkıştığım düşüncesine kapılıyordum.

Şehrin her tarafı insan kaynıyordu, kadınlar hayatımda görmediğim kadar zarif elbiseler giyinmişlerdi, erkekler son derece önemli meselelerle meşgul gibi görünseler de ne zaman arkamı dönsem gözleriyle beni takip ettiklerini hissediyordum.

Elimde bir sözlükle –her ne kadar okulda Fransızca öğrenmiş olsam da– bin bir zorlukla, utana sıkıla, yaşıtım gibi görünen bir kıza yaklaştım ve konsolosun bana ayırmış olduğu otelin adresini gösterip nerede olduğunu sordum. Kız önce çantama, sonra kılığıma baktı ve üstümde Java'dan getirdiğim elbiselerin en güzeli olmasına rağmen cevap bile vermeden yürüyüp gitti. Belli ki yabancılar Paris'te hoş karşılanmıyordu ve Parisliler kendilerini dünyadaki diğer insanlardan üstün görüyorlardı.

Karşıma çıkan iki-üç kişiye daha otelin yerini sormayı denedim ama hep aynı karşılığı aldım, sonunda yoruldum ve Tuileries Parkı'ndaki bir banka oturdum; ergenliğim boyunca hayalini kurduğum mekândaydım. Buraya kadar gelebilmek bile beklediğimden çok daha büyük bir zaferdi benim için.

Geri dönmeyi düşündüm. Bir süre kendimle cebelleştim, geceyi geçireceğim oteli bulmamın çok zor olduğunu anlamıştım. Tam o sırada kader imdadıma yetişti; kuvvetli bir rüzgâr esti ve havalanan bir silindir şapka bacaklarımın arasına düşüverdi.

Şapkayı dikkatle yerden aldım ve yanıma hızla yaklaşan adama vermek üzere yerimden kalktım.

"Bakıyorum şapkamla tanışmışsınız," dedi adam.

"Şapkanız bacaklarıma yapıştı," diye karşılık verdim.

"Yapışmasa şaşardım," dedi, açıkça kur yapıyordu. Ülkemdeki Kalvinistlerin tersine, Fransızlar son derece serbest davranışlarıyla tanınırlar.

Adam almak için elini uzatınca şapkayı arkamda sakladım ve otelin adresinin yazılı olduğu kâğıdı tuttuğum diğer elimi uzattım. Adresi okudu ve neden kendisine gösterdiğimi sordu.

"Bir arkadaşım bu adreste oturuyor. Şehre iki günlüğüne onun yanında kalmaya geldim."

Arkadaşımla sadece akşam yemeği için buluşacağım gibi bir yalan söylemem imkânsızdı çünkü valizim yanımdaydı.

Adam hiçbir şey söylemedi. Gösterdiğim adresin bir batakhaneye ait olabileceğini düşünmeye başlamıştım ki beklemediğim bir karşılık verdi:

"Rue de Rivoli tam oturduğunuz bankın arkasında. Dilerseniz valizinizi taşımanıza yardım edeyim, üstelik yol üstünde birçok bar bulunuyor. Birlikte birer anason likörü içmeyi kabul eder miydiniz, madam..."

"Matmazel Mata Hari."

Kaybedeceğim hiçbir şey yoktu; şehirdeki ilk arkadaşım oydu. Otel yönünde yürümeye başladık ve yol üstünde bir lokantada durduk, garsonların üstünde ayaklarına kadar uzanan önlükler vardı, bir davetten yeni çıkmış gibi şık giyimliydiler, yanımdaki ismi aklımda kalmayan beyefendi hariç kimseye gülümsemiyorlardı. Lokantanın kuytu bir köşesindeki bir masaya geçtik.

Adam nereli olduğumu sordu. Hollanda İmparatorluğu'nun bir parçası olan Doğu Hint Adaları'ndan olduğumu, orada doğup büyüdüğümü söyledim. Şehirde gördüğüm kulenin, belki de dünyada tekti, güzelliğinden bahsettiğimde adam aniden öfkelendi.

"Dört sene içinde parça parça sökülecek. Bu kuru-

lan Dünya Fuarı devlet kasasına, girdiğimiz son iki savaştan daha fazla yük bindirdi. İnsanlara artık Avrupa'daki bütün ülkelerin birlik olacağı ve nihayet barış içinde yaşayacağımız hissini vermek istiyorlar. Siz buna inanıyor musunuz?"

Hiçbir fikrim yoktu, dolayısıyla sessiz kalmayı tercih ettim. Önceden de dediğim gibi, erkekler her şeye açıklama getirmeye ve her fırsatta görüş bildirmeye bayılırlar.

"Almanların burada inşa ettikleri pavyonu görmeliydiniz. Bizi küçük düşürmeye çalıştılar, bir zevksizlik abidesi diktiler; makineler, madenî aksamlar, minyatür gemiler, güya yakında bütün denizlere korku salacaklarmış, üstüne bir de devasa bir kule, hem de..."

Küfredecekken kendini son anda tutmuş gibi bir an sustu.

"... bira dolu bir kule! Kaiser'e hürmetlerini göstermek içinmiş ama bence bütün bunların tek bir amacı var: ayağımızı denk almamız için bizi uyarmak. On sene önce yakaladığımız bir Yahudi ajan yüzünden savaşın eşiğine gelmiştik. Şimdiyse kalkmış zavallı bir masumdu diyorlar, hepsi Zola denen şu kahrolası yazarın suçu. Toplumumuzu ikiye bölmeyi başardı, sayesinde artık Fransa'nın yarısı o casusu serbest bırakmak, ebediyen kalması gereken Şeytan Adası'ndan çıkarmak istiyor."

Birer kadeh anason likörü daha isteyip kendininkini aceleyle bitirdi, ardından da çok meşgul olduğunu ama şayet şehirde birkaç gün daha kalacaksam ülkemin pavyonunu mutlaka gezmem gerektiğini söyledi.

Ülkemin pavyonu mu vardı? Etrafta hiç değirmen veya takunya görmemiştim.

"Aslında yanlış isim vermişler: Hollanda'ya Ait Doğu Hint Adaları Pavyonu demişler. Uğramaya vaktim olmadı; herhalde orada sergilenenlerin kaderi de bugün

gördüğümüz pahalı şeylerle aynı olacak ama duyduğum kadarıyla hayli ilginçmiş."

Yerinden kalktı. Masaya bir kartvizit koydu, cebinden altın bir dolmakalem çıkardı ve soyadının üstünü çizdi, amacı bir gün daha samimi olabileceğimizi ima etmekti.

Elime tek bir öpücük kondurarak resmî bir biçimde veda edip yanımdan ayrıldı. Kartvizite baktığımda adres yazmadığını gördüm, burada geleneğin böyle olduğunu biliyordum. Gereksiz şeyler toplamak istemediğim için adam gözden kaybolur kaybolmaz kartviziti buruşturup kenara attım.

İki dakika sonra dönüp kartı attığım yerden aldım; üstünde yazan isim, konsolosun tavsiye mektubunda hitap ettiği adamınkiyle aynıydı!

İKİNCİ BÖLÜM

İnce ve uzun boylu, vahşi bir hayvan gibi zarif bir esnekliğe sahip, siyah saçları tuhaf bir biçimde dalgalanıyor ve bizi büyülü bir mekâna taşıyor.

Bütün kadınların en dişi olanı, alışılmadık bir trajediyi bedeniyle yazıyor.

Bin türlü ritme mükemmel bir biçimde uyum sağlayan bin türlü kıvrım ve hareket.

Bu gazete kupürleri tıpkı kırık bir fincanın parçaları gibi, artık hatırlayamadığım bir yaşamın öyküsünü anlatıyorlar. Buradan çıkar çıkmaz hepsini yerleştirmek için deri ciltli bir defter ısmarlayacağım; her sayfada altın çerçeveli kupürler olacak ve kızıma bu defteri miras bırakacağım, ne de olsa paramın tamamına el konuldu. Bir araya geldiğimizde Folies Bergère'i anlatacağım ona, seyirci karşısında dans etmek isteyen her kadının rüyasıdır orası. Madrid'in, Avusturya'nın, Berlin sokaklarının, Monte Carlo saraylarının ne kadar güzel olduklarını söyleyeceğim. Kol kola verip gezeceğiz, Trocadéro, Cercle Royal, Maxim's, Rumpelmayer ve bütün lokantalar en meşhur müdavimlerinin geri geldiğini görünce sevinecekler.

Birlikte İtalya'ya gideceğiz, lanet olası Diaghilev'in iflasın eşiğinde olduğunu bizzat görüp gülmek için. Milano'daki La Scala'yı gösterecek ve gururla şöyle diyeceğim:

"İşte burada sahne aldım, Marenco'nun *Bacco e Gambrinus*'unda." Eminim ki şu an yaşadıklarım sonradan itibarımı artırmaya yarayacak; kim istemez ki fettan bir kadın, gizemli bir casus olarak görülmeyi? Herkes tehlikeyle flört eder, yeter ki gerçekte var olmasın.

Kızım büyük olasılıkla soracak bana:

"Peki ya annem, Margaretha MacLeod?"

Bense şöyle cevap vereceğim:

"Öyle bir kadın tanımıyorum. Hayatım boyunca Mata Hari gibi düşündüm ve davrandım, erkekleri büyüleyen ve kadınları kıskandıran hep o oldu ve öyle olmayı sürdürecek. Hollanda'dan ayrıldığımdan beri mesafe ve tehlike kavramlarını kaybettim, hiçbir şeyden korkmaz oldum. Paris'e beş parasız geldim, doğru düzgün elbisem bile yoktu ama bak, hayatta nasıl yükseldim. Umarım aynı şansı sen de yakalarsın."

Ve danslarımdan bahsedeceğim; neyse ki figürlerimin ve kıyafetlerimin çoğunu gösteren birçok resmim var. Beni anlamayı asla beceremeyen eleştirmenlerin söylediklerinin tam tersine, sahnedeyken benliğimi unutuveriyor, her şeyimi Tanrı'ya sunuyordum. Böylesine kolay soyunmam bu sayedeydi; çünkü ben, o anda, bir hiçtim; bedenim bir hiçti; kâinatla eşgüdümlü bir hareketler bütünüydüm yalnızca.

Mösyö Guimet'ye daima minnettar kalacağım, pek haz almadığım yarım saatlik bir cinsel birleşmeye mal olsa da bana ilk kez şans veren, koleksiyonu için Asya'dan özel olarak getirttiği pahalı mı pahalı kostümler içinde hususi müzesinde sahneye çıkmamı sağlayan oydu.

O gün üç yüz kişilik bir izleyici kitlesinin karşısında dans ettim, aralarında gazeteciler, ünlüler ve biri Japon,

diğeri Alman en az iki büyükelçi vardı. İki gün sonra bütün gazeteler bundan bahsediyordu: Hollanda İmparatorluğu'nun ırak bir köşesinde dünyaya gelen ve uzaktaki halkların "dinselliğini" ve "fütursuzluğunu" taşıyan egzotik kadından.

Müzedeki sahneye dekor olarak Hinduların yaratıcı ve yıkıcı tanrısı Şiva'nın heykeli konmuştu. Hoş kokulu yağ lambaları yakılmış, çalınan müzik ben hariç herkesi bir çeşit transa geçirmişti; ben ne yapacağımı gayet iyi biliyordum, kullanmam için emanet ettikleri elbiseleri dikkatle inceledikten sonra vermiştim kararımı. Ya şimdi yapacaktım bunu ya da asla! O âna dek sürünerek geçirdiğim yaşamımdaki tek şansımdı bu; sürekli başkalarından yardım istemiş, çoğu zaman karşılığını seksle ödemiştim. Buna çoktan alışmıştım ama alışmak ayrı, halinden memnun olmak ayrı. Para bana yetmiyordu. Daha fazlasını istiyordum!

Dans etmeye başladığımda, sadece kabarelerdeki oyuncuların yaptıklarını tekrarlamam gerektiğini sanıyor, hareketlerimin taşıdığı anlamı pek umursamıyordum. Saygın bir mekândaydım, karşımdaki seyirciler yeniliklere aç olsalar da görülmekten korktukları için kabare benzeri yerlere sık gitmeye çekiniyorlardı.

Elbisem kat kat tüllerden oluşuyordu. İlk katı çıkardığımda pek aldıran olmadı. İkinci ve üçüncü katları çıkardığımdaysa insanlar kendi aralarında bakışmaya başladılar. Beşinci katı çıkardığımda seyircilerin tamamının dikkati üzerimdeydi, dansa pek aldırdıkları yoktu, asıl istedikleri cüretkârlığımı nereye kadar götüreceğimi görmekti. Arada sırada göz göze geldiğim kadınlar dahi dansım karşısında rahatsız olmuşa benzemiyorlardı, onlar da en az erkekler kadar heyecanlanmışlardı. Kendi ülkemde olsam ânında hapse atılacağımı biliyordum, Fransa ise eşitlik ve özgürlük timsali bir ülkeydi.

Altıncı kat tüle geldiğimde Şiva heykeline yöneldim ve orgazm oluyormuş gibi kıvranarak kendimi yere attığımda yedinci ve son kat tülü çıkarıyordum.

Bir süre seyircilerden çıt çıkmadı; sanki herkes dehşet içinde donup kalmıştı ama bulunduğum pozisyonda onları göremiyordum. Derken ilk "*Bravo*" duyuldu, bir kadın sesiydi bu, ardından bütün salon ayakta alkışlamaya başladı. Bir kolumla memelerimi örtüp diğer elimle apışaramı gizleyerek ayağa kalktım. Teşekkür etmek için başımı eğdim ve sahnenin yan tarafından çıktım, önceden oraya ipek bir kaftan bırakmıştım. Hemen sahneye döndüm ve durmak bilmeyen alkışlar için teşekkür etmeye devam ettim ama bis yapmayacaktım; sahnedeki bu tavrım da gizemimin bir parçası olacaktı.

Bu esnada seyirciler arasında sadece bir kişinin beni alkışlamadığı dikkatimi çekti; Madam Guimet idi bu.

Ertesi sabah adresime iki davetiye geldi, biri Madam Kireyevsky adlı bir kadındandı, savaşta yaralanan Rus askerleri için düzenlenen bir bağış balosunda aynı dans gösterisini tekrarlamamın mümkün olup olmadığını soruyordu. Madam Guimet ise beni Seine kıyısında yürüyüş yapmaya davet ediyordu.

Gazete bayileri henüz yüzümü sergileyen kartpostallarla kaplanmamıştı, ismimi taşıyan sigaralar, purolar ve banyo losyonları henüz ortada yoktu; ne kadar parıldasam da henüz tanınmıyordum ama en önemli adımı attığımı biliyordum; seyircilerin her birini büyülemiştim ve bundan iyi bir tanıtım düşünemezdim.

"Neyse ki insanlar cahiller," dedi Madam Guimet. "Çünkü dans gösterinizin hiçbir Doğu geleneğiyle alakası yok. Bütün figürlerini oracıkta uydurmuş olmalısınız."

Donup kaldım ve hemen ardından kocasıyla geçirdiğim hiç hoşuma gitmeyen o tek gecenin hesabını soracağını sandım.

"Bunu anlasa anlasa her şeyi kitaplardan öğrenen sevimsiz antropologlar anlardı ama sizi görmedikleri için asla ifşa edemeyecekler."

"Ama ben..."

"Evet, Java'da bulunmuş olduğunuza ve yerel gele-

nekleri bildiğinize inanıyorum, belki de ordudaki bir subayın sevgilisi veya karısıydınız. Ve her genç kız gibi bir gün Paris'te şöhrete ulaşmanın hayalini kuruyordunuz; işte bu yüzden ilk fırsatta kaçtınız ve buraya geldiniz."

Yürümeyi sürdürdük ama susmuştuk. Yalan söylemeye devam edebilirdim, hayatım boyunca böyle yapmıştım, her konuda yalan söyleyebilirdim, Madam Guimet'nin adı gibi bildiği konu hariç. En iyisi bekleyip bu konuşmanın gidişatını görmekti.

"Size bazı tavsiyelerde bulunmak isterim," dedi Madam Guimet, devasa madenî kulenin hemen karşısındaki köprüyü geçtiğimiz sırada.

Biraz oturmamızı rica ettim. Onca insanın arasında yürürken düşüncelerimi toparlayamıyordum. Madam Guimet ricamı kabul etti ve Champ de Mars'da boş bir bank bulduk. Ötemizde birkaç adam pür dikkat bir oyun oynamaktaydılar, ciddiyetlerini hiç bozmadan bir tahta parçasına madenî toplar fırlatıyorlardı; gülünç bir görüntüydü.

"Gösterinizi izleyen birkaç dostumla görüştüm, öğrendiğime göre yarın gazetelerde sizi yere göğe sığdıramayan haberler çıkacakmış. Beni dert etmeyin; Doğu dansınızın sahteliğinden kimseye bahsetmeyeceğim."

Konuşmaya devam etmesini bekledim. Söyleyecek şey bulamıyordum.

"En zoru ilk tavsiyem, gösterinizle de hiçbir alakası yok: Asla âşık olmayın.

Aşk bir zehirdir. İnsan âşık olduğu anda hayatının dizginlerini kaptırır, varlığı tehdit altındadır artık; çünkü gönlü ve aklı bir başkasının olur.

Sevdiği kişiyi elinde tutmak için her şeyi yapmaya hazır hale gelir, tehlike algısını kaybeder. Aşk denen açıklanamaz ve tehlikeli şey benliğini yeryüzünden süpürüp yerine sevdiği kişinin arzuladığı türde bir insan bırakır."

Aklıma Andreas'ın karısının kalbine kurşun sıkmadan hemen önce gözlerinde beliren ifade geldi Aşk bizi aniden öldürür ve geride hiç delil bırakmaz.

El arabasında dondurma satan bir delikanlı geçti önümüzden. Madam Guimet bunu fırsat bilerek ikinci tavsiyesini dile getirdi.

"İnsanlar hayatın çok da karmaşık olmadığını söylerler ama hayat çok karmaşıktır. Kolay olan bir dondurma istemektir, ya da bir bez bebek, şu adamların tuhaf bocce oyununda, birinin kazanmasını dilemektir. Hepsi evli barklı, sorumluluk sahibi adamlar, aptal bir madenî topu bir tahta parçasına isabet ettirmek için ter döküyorlar. Şöhret sahibi olmayı istemek kolaydır, zor olansa şöhretini bir aydan, bir yıldan fazla sürdürebilmektir, özellikle de insan şöhreti vücudu sayesinde elde ettiyse. Kolay olan bir erkeği bütün yüreğiyle arzulamaktır; ama o erkek evliyse, çocukları varsa ve ailesini dünyada hiçbir şey uğruna bırakmayacaksa her şey zorlaşır, imkânsızlaşır."

Uzun bir süre boyunca sustu, gözlerinde yaşlar birikince kendisinden bahsettiğini anladım.

Konuşma sırası bendeydi. Yalan söylemiş olduğumu bir çırpıda kabul ettim: Doğu Hint Adaları'nda doğup büyümemiştim ama orada yaşamış, bağımsızlık ve yeni heyecanların peşinde oraya gidip yalnızlık ve sıkıntıdan başka bir şey bulamayan kadınların ıstıraplarına bizzat tanık olmuştum. Madam Guimet'yi teselli etmek için Andreas ile karısı arasında geçen son konuşmayı aslına olabildiğince sadık kalarak aktardım, tabii dile getirdiği tavsiyelerde örnek verdiği kişinin kendisi olduğunu anladığımı belli etmedim.

"Bu dünyada her şeyin iki yüzü var. Aşk denen gaddar tanrının terk ettiği insanlar suçlular; çünkü geçmişlerine bakıp neden geleceklerine dair onca plan yaptıklarını sorguluyorlar. Oysa hafızalarını biraz daha kurcalasalar,

aşk tohumunun toprağa atıldığı günü hatırlayacaklar, onu kendileri sulayıp büyüttüler, derken bir gün öyle serpildi ki topraktan sökülmesi imkânsız bir ağaca dönüştü."

Elim içgüdüsel olarak çantama gitti, annemin vedalaşırken bana verdiği tohumlar oradaydı. Yanımdan hiç ayırmamıştım.

"Sevdikleri tarafından terk edilen kadınlar ya da erkekler yalnızca kendi ıstıraplarına odaklanırlar. Kimse ötekine ne olduğunu merak etmez. Yüreğine kulak asmayıp toplum baskısı yüzünden ailesiyle birlikte kalmayı seçtiği için suçluluk duyuyor mudur acaba? Her gece başını yastığa koyduğunda kolay kolay uyku tutmuyordur herhalde, kafası karışıktır, yolunu kaybetmiştir, verdiği kararın yanlış olduğunu düşünüyordur bazen, bazen de asıl görevinin ailesini ve çocuklarını korumak olduğunu. Ama zaman ondan yana değildir; ayrılık ânından uzaklaşıldıkça zor günlerin hatıraları da seyrelir ve yitirilmiş bir cennete duyulan tatlı bir özlemden farkı kalmaz.

Adam ne yapacağını bilemez hale gelir. Mesafeli bir insana dönüşür, hafta içinde meşguldür, hafta sonundaysa Champ de Mars'a gelip arkadaşlarıyla oyun oynar, oğlu babasının aldığı dondurmayla yetinir, karısıysa dalgın gözlerini etrafta gezinen hanımların şık giysilerine diker. Rüzgâr geminin yönünü değiştirecek kadar kuvvetli değildir; adam limanın durgun sularında kalmayı seçmiştir. Herkes acı çeker; gidenler, kalanlar, aileler, çocuklar. Ama artık kimsenin elinden bir şey gelmez."

Madam Guimet gözlerini parkın ortasındaki yeni dikilmiş çimlerden ayırmıyordu. Söylediklerimi anlayışla karşılar gibiydi ama yarasına dokunduğumu ve yeniden kanamaya başlayacağını biliyordu. Bir süre sonra ayağa kalktı ve dönmemizi önerdi. Hizmetçileri şimdiye akşam yemeğini hazırlamış olmalıydılar. Ünü ve itibarı her geçen gün artan bir ressam, arkadaşlarına müzeyi gezdire-

cek, yemekten sonra gece, ressamın galerisinde bitecekti, adamın kendilerine göstermek istediği bazı tablolar vardı.

"Elbette onun amacı bana bir şey satmak. Benim niyetimse yeni insanlarla tanışıp zaten bildiğim ve sıkıldığım bir dünyadan dışarı adım atmak."

Acele etmeden yürüdük. Geçtiğimiz köprüden geri dönüp Trocadéro yönünde ilerlemeden önce beni akşam kendilerine katılmaya davet etti. Kabul ettim ama gece elbisemi otelde bıraktığımı söyledim, zaten böyle bir gece için pek uygun olmayabilirdi.

Aslında etrafta gördüğümüz kadınların "parkta yürüyüş" için giydikleri elbiseler kadar zarif ve güzel tek bir elbisem dahi yoktu. Otel dediğim yerse iki aydır kaldığım pansiyondu, misafirlerimi odama çıkarmama izin veren tek mekân orasıydı.

Ama kadınlar tek kelime etmeden iletişim kurmasını bilirler.

"İsterseniz size bu gece için bir elbise ödünç verebilirim. Bir kez bile giymediğim bir sürü elbisem var."

Teklifini gülümseyerek kabul ettim ve evinin yolunu tuttuk.

Hayatın bizi nereye götürdüğünü bilmediğimiz anlarda aslında kaybolmuş değiliz.

"Bu Pablo Picasso, size bahsettiğim ressam," diye tanıştırıldık ve o andan itibaren ressam diğer davetlileri unutup sürekli benimle konuşmaya çalıştı. Güzelliğimi övdü, kendisi için poz vermemi istedi, birlikte Malaga'ya gitmemiz gerektiğini, Paris'in çılgınlığından bir haftalığına uzaklaşmaya değeceğini söyledi. Tek amacı vardı ve söylemesine gerek bile yoktu: beni yatağa atmak.

Kendini dünyanın en önemli ressamlarından biri olarak gören bu kaba, çirkin ve patlak gözlü adamdan müthiş sıkılmıştım. Arkadaşları çok daha fazla ilgimi çekmişti, bilhassa Amadeo Modigliani adlı bir İtalyan, çok daha asil, zarif bir adamdı ve beni, ısrarla anlattıklarını dinlemeye zorlamamıştı. Pablo sanat dünyasında gerçekleşen devrimlere dair uzun ve anlaşılmaz söylevlerini her bitirdiğinde ben Modigliani'den yana dönüyordum, İspanyol ressam bunu gördükçe küplere biniyordu.

"Siz neyle meşgulsünüz?" diye sordu Amadeo.

Java kabilelerinin kutsal danslarıyla uğraştığımı söyledim. Ne demek istediğimi pek anlamasa da gözlerin dans sırasında ne kadar önem taşıdığından bahsetmeye koyuldu nazikçe. Gözler onu büyülüyordu ve nadir de olsa, tiyatroya her gittiğinde beden hareketlerine pek dikkat etmiyor, sadece gözlerin ifadesine odaklanıyordu.

"Hiç izlemediğim için bilemiyorum ama herhalde aynı şey kutsal Java dansları için de geçerlidir. Tek bildiğim, Doğu'da dansçıların bedenlerini tamamen hareketsiz kılarak bütün anlatmak istediklerini gözleriyle ifade edebildikleri."

Söylediklerine nasıl karşılık vereceğimi bilemediğimden başımı sallamakla yetindim, gizemli bir hareketti bu, evet de diyor olabilirdim hayır da, hareketimi nasıl yorumlayacağına bağlıydı. Picasso habire konuşmamızı bölüp teorilerinden bahsediyor, zarif ve nazik Amadeo ise sabırla bekleyip uygun bir anda konumuza dönüyordu.

"Size bir tavsiyede bulunabilir miyim?" diye sordu, yemeğin sonuna doğru, hep beraber İspanyol ressamın stüdyosuna gitmek için hazırlandığımızda. Başımı olumlu anlamda salladım.

"Ne istediğinizi bilin ve kendi beklentinizin ötesine geçmeye çalışın. Dansınızı geliştirin, çok çalışın ve kendinize olabildiğince yüksek, ulaşması zor bir hedef koyun. Çünkü sanatçının görevi budur: kendi sınırlarının ötesine geçmek. Tutkusu zayıf bir sanatçı amacına ulaştığında, hayatta başarısız olmuş demektir."

İspanyol'un stüdyosu pek uzakta olmadığından hep beraber yürüyerek gittik. Orada gördüğüm kimi tablolar beni büyüledi kimilerindense nefret ettim. İnsanoğlu böyle değil midir zaten? Orta noktaya hiç uğramadan bir uçtan bir uca savrulur. Bir tablonun önünde durup sırf onu kızdırmak için, neden her şeyi karmaşık hale getirmeye uğraştığını sordum.

"Dört yıl boyunca çalışıp bir Rönesans ustası gibi resim yapmayı öğrendim, hayatımın sonraki dönemini çocukluğumdaki gibi resim yapmaya çalışarak geçirdim. Gerçek sır orada, çocukların resimlerinde. Gördüklerin sana çocukça gelebilir ama sanatta en önemli şey budur."

Cevabını harika bulduysam da zamanda geriye dö-

nüp ondan hoşlanamıyorum. Bu sırada Modigliani çoktan gitmişti, Madam Guimet ne kadar dik durmaya çalışsa da yorulduğu her halinden belliydi, Picasso ise sevgilisi Fernande kıskançlık ediyor diye bozulmaya başlamıştı.

Vaktin iyice geç olduğunu söyledim ve herkes kendi yoluna gitti. Amadeo'yu da Pablo'yu da bir daha görmedim. Sadece Fernande'ın Pablo'yu terk ettiğini duydum ama sebebini tam olarak bilmiyorum. Fernande ile seneler sonra bir kez daha karşılaştım, bir antikacıda çalışıyordu. O beni tanımadı, ben de onu tanıdığımı belli etmedim ve hayatımdan tamamen çıktı.

Ardından gelen sayıca az yılları bugün hatırladığımda, hiç bitmeyeceklermiş gibi sürdüklerini düşünüyorum. Ben sadece güneşe bakıp fırtınaları unuttum. İzin verin, dikenlerine boş verip güllerin güzelliğinin keyfini çıkarayım. Beni mahkemede ikna edici denemeyecek bir biçimde savunan avukat eski âşıklarımdan biriydi. Dolayısıyla, Mösyö Edouard Clunet, her şey planladığınız gibi gelişir de beni bir idam mangasının önüne dikerlerse bu sayfayı defterden yırtıp atabilirsiniz. Ne yazık ki bu sayfaları emanet edebileceğim başka hiç kimsem yok. İdamıma, o saçma casusluk iftirası yüzünden değil, hayalini kurduğum kişi olmayı seçtiğim için karar verildiğini hepimiz biliyoruz; hayallerin bedeli hep yüksek olmuştur.

Striptiz geçen yüzyılın sonundan beri mevcuttu –ve yasak değildi– ama hep insanın etini kabaca sergilenmesi olarak görülmüştü. Bense o çirkin gösteriyi sanata dönüştürdüm. Sonradan yasakladıklarında gösterime ara vermem gerekmedi; çünkü benim yaptıklarım yasalara uygundu, seyirci karşısında kabaca soyunan kadınlarınkinden fersah fersah uzaktaydı. Gösterilerimin müdavimleri arasında Puccini ve Massenet gibi besteciler, Von Klunt ve Antonio Gouvea gibi büyükelçiler, Rothschild baronu ve Gaston Menier gibi kodamanlar vardı. Şu satırları yazdı-

ğım sırada beni özgürlüğüme kavuşturmak için uğraşmıyorlarsa şaşarım. Neticede haksız yere iftiraya uğrayan Yüzbaşı Dreyfus, Şeytan Adası'ndan dönmedi mi?

Bir sürü insan onun masum olduğunu iddia edecek. Evet ama ben de masumum. Aleyhimde somut bir delil yok, muhteşem bir dansçı olmama rağmen dansı bırakmaya karar verdiğimde gözden düşmemek adına kendime düzdüğüm övgülerden başka. Dediğim kadar muhteşem olmasaydım dönemin en önemli menajerlerinden Mösyö Astruc tarafından temsil edilmezdim; Rusya'dan çıkan en yetenekli isimlerin de temsilcisi oydu.

Astruc sayesinde neredeyse Nijinsky ile Milano'daki La Scala'da dans edecektim. Ama Nijinsky'nin menajeri –aynı zamanda da sevgilisi– beni, beraber çalışılması zor, öfkeli ve katlanılmaz biri olarak addedip dudaklarında pis bir gülümsemeyle sanatımı tek başıma icra etmeye mecbur bıraktı, onun yüzünden ne İtalyan basınından ne tiyatronun yöneticilerinden, en ufak bir destek gördüm. Bu yüzden ruhumun bir kısmı öldü. Yaşımın ilerlediğini, esnekliğimi ve çevikliğimi yakında kaybetmeye başlayacağımı biliyordum; vaktinde beni öve öve bitiremeyen itibarlı gazeteler birer birer bana düşman kesiliyorlardı.

Ya taklitçilerime ne demeli? Her köşe başında "Mata Hari'nin Vârisi" ilan edilen dansçıların gösterilerini duyuran afişler asılıydı. Bu taklitçilerin tek yaptıkları vücutlarını zevksizce kıvırmaktı, ne sanatla alakaları vardı ne de ilhamla.

Astruc'tan pek şikâyet edecek değilim ama bugün onun ismini benimkiyle yan yana görmeyi hiç istemiyorum. Yaralanan Rus askerlere bağış toplamak için art arda yaptığım hayır gösterileri bittikten birkaç gün sonra ortaya çıktı. Her biri altın değerinde olan masalardan toplanan yüklü paranın, Japonların, çarın adamlarının canına okuduğu Pasifik'teki savaş meydanlarına ulaşacağına hiç

ihtimal vermiyordum. Ama yine de, Guimet Müzesi'ndekinin ardından gerçekleştirdiğim ilk gösteriler bunlar olmuştu ve herkes halinden memnundu: Ben sanatımı daha fazla kişiye ulaştırmıştım, Madam Kireyevsky kasasını doldurup ödememi yapmıştı, asilzadeler hayırlı bir amaca destek verdiklerini düşünmüşlerdi; herkes ama herkes, çıplak ve güzel bir kadını utanıp sıkılmadan izleyebilmişti.

Astruc artan şöhretime yaraşır bir otele yerleşmeme yardım etti ve Paris'in her tarafından insanlarla tanışmama aracı oldu. Dönemin en önemli gösteri mekânı olan Olympia'da sahneye çıkmamı sağladı. Belçikalı bir hahamın oğlu olan Astruc her şeyini adı sanı duyulmamış insanlara yatırmış ve aralarında Caruso ile Rubinstein gibilerin de bulunduğu bu kişileri günümüzün simge isimlerine dönüştürmüştü. Beni dünyaya tanıtan da o oldu. Onun sayesinde tavırlarımı tamamen değiştirdim, hayal bile edemeyeceğim kadar çok para kazandım, şehirdeki başlıca gösteri salonlarında sahne aldım ve nihayet o en sevdiğim lükse ulaşır oldum: modaya.

Ne kadar para harcadığımı bilmiyorum; çünkü Astruc fiyat sormanın terbiyesizlik olduğunu söylerdi.

"İstediğini seç ve oteline yollamalarını söyle, gerisini ben hallederim."

Şimdi bu satırları yazarken kendi kendime soruyorum: Acaba paramın bir kısmını cebe indiriyor muydu?

Ama böyle devam edemem. Bu burukluğu yüreğimde taşıyamam; çünkü buradan çıktığım takdirde –ki umarım öyle olur, herkesin beni terk etmiş olması mümkün değil– kırk bir yaşımı doldurmuş olacağım ve hâlâ mutlu olmaya hakkım var bence. Çok şişmanladım ve dansa dönmem zor ama dünyada yapacak başka bir sürü şey var.

Astruc'u, bütün servetini bir tiyatro inşa etmek uğruna harcamayı göze almış biri olarak hatırlamayı tercih ederim; tiyatronun açılışında ismini hatırlayamadığım,

hiç duyulmamış bir Rus bestecinin *Bahar Ayini* adlı balesi sahnelenmişti, başrolde yine o aptal Nijinsky vardı ve Paris'teki ilk gösterimde yaptığım mastürbasyon sahnesini taklit etmişti.

Astruc'u, bir seferinde, sırf denize hasret kaldığımızdan bahsettik diye beni, trene atlayıp kendisiyle Normandiya'ya gitmeye ikna eden o adam olarak hatırlamayı tercih ederim. O sırada neredeyse beş yıldır birlikte çalışmaktaydık.

Plaja gelince oturduk, pek konuşmadık; derken çantamdan bir gazete sayfası çıkarıp okuması için ona uzattım.

Mata Hari'nin çöküşü: teşhiri bol, yeteneği kıt yazıyordu başlıkta.

"Bugünün gazetesinden," dedim.

O eleştiriyi okurken ben ayağa kalkıp suyun kenarına gittim, yerden birkaç çakıltaşı aldım.

"Düşündüğünün aksine ben artık çok sıkıldım. Çok yaklaştığım zannettiğim hayallerimden uzaklaştım ve kesinlikle olmak istediğim insan değilim artık."

"Nasıl?" dedi Astruc şaşkınlıkla. "Ben sadece en önemli sanatçılarla çalışırım, sen de onların arasındasın! Yazacak başka konu bulamayan eleştirmenin teki yüzünden mi böyle için karardı?"

"Hayır. Ama uzun zamandır kendime dair okuduğum tek yazıydı. Tiyatrolarda da basında da giderek daha az yer buluyorum. İnsanlar beni sanat adı altında seyirci karşısında soyunan bir fahişeden farksız görüyorlar."

Astruc kalkıp yanıma geldi. O da yerden birkaç taş aldı ve birini suya, dalgaların ilerisine fırlattı.

"Ben fahişe temsilciliği yapmıyorum, yapsam kariyerim sona ererdi. Gerçi müşterilerimden birkaçı yazıhanemde niçin bir Mata Hari afişi olduğunu sormadı değil. Ne cevap verdim, biliyor musun? Senin bir Sümer efsane-

sini tekrarladığını söyledim. Efsaneye göre Inanna adlı tanrıça yasak dünyaya iner. Yolda yedi kapıdan geçmesi gerekir; her birinin önünde bir muhafız vardır ve muhafızlara geçiş bedeli olarak birer giysisini verir. Paris'te sürgüne gönderilip yapayalnız ve sefalet içinde ölen ünlü bir İrlandalı yazar bu efsaneyle ilgili bir oyun yazdı, bir gün klasik olarak görüleceğine eminim. Oyun, Hirodes'in Vaftizci Yahya'nın kafasını elde edişinin öyküsünü anlatır."

"Salomé! Nerede bu oyun?"

Moralim düzelmeye başlıyordu.

"Yayın hakkı bana ait değil. Yazarı Oscar Wilde'ı bulmamın tek yoluysa mezarlığa gidip ruhunu çağırmak. Artık çok geç."

İçimi yine hüsran bastı, yakında yaşlı, çirkin ve fakir bir kadına dönüşeceğimi düşünerek kahroldum. Otuzlu yaşları geçmiştim; çok önemli bir yaş dilimiydi bu. Elimdeki taşlardan birini Astruc'tan daha uzağa fırlattım.

"Çakıltaşı, uzaklara git ve geçmişimi de beraberinde götür. Bütün ayıplarımı, günahlarımı, hatalarımı..."

Astruc da denize bir taş fırlatıp hiç hata yapmadığımı söyledi. Söylediklerine kulak vermemeyi seçerek bir taş daha fırlattım.

"Bu taş da bedenimin ve ruhumun çektiği eziyet için; o ilk ve berbat cinsel deneyimimden zengin erkeklerle birlikte olduğum ve gözlerimi yaşlarla dolduran şeyler yaptığım şimdiye dek. Hepsi güç için, para için, elbiseler için, eskiyen şeyler için. Kendi kendime yarattığım kâbusların kıskacında sürdürüyorum yaşamımı."

"İyi de sen mutlu değil miydin?" diye sordu Astruc, iyice şaşırmıştı. Ne de olsa plajda hoş bir gün geçirmeye gelmiştik.

Kendimi durduramıyordum, denize arka arkaya taşlar atmaya başlamıştım, öfkem de kendime duyduğum şaşkınlık gibi giderek artıyordu. Artık ne yarın yarına ben-

ziyordu ne de bugün bugüne, attığım her adımda ayaklarımın altında gitgide derinleşen bir kuyu açılıyordu sanki. Etrafımızda gezinen yetişkinler, oyun oynayan çocuklar vardı, martılar gökyüzünde tuhaf hareketler yapıyorlar, dalgalarsa beklediğimden daha sakin vuruyordu sahile.

"Hiç kimseye borcum yok ama sırf kabul edilmek ve saygı görmek istediğim için eziyet çekiyorum. Neden ihtiyacım var buna? Vaktimi kaygılarla, pişmanlıklarla harcıyorum, bir karanlığın ortasındayım; bu karanlık beni kendine esir edip bir kayaya zincirliyor ve yırtıcı kuşlara yem oluyorum."

Ağlamayı beceremiyordum. Attığım taşlar suda kayboluyordu, belki de yan yana düşerek denizin dibinde Margaretha Zelle'yi yeniden meydana getiriyorlardı. Ama ben geçmişe dönüp yine o olmak istemiyordum. O, Andreas'ın karısının gözlerine baktığında her şeyi anlamıştı. Kadın, ölmeden önce yaşamlarımızın en ince ayrıntısına kadar planlandığını söylemişti: doğmak, okula gitmek, koca bulmak için üniversiteye devam etmek, dünyanın en fena adamıyla olsa bile sırf kimsenin bizi istemediğine dair söylentiler çıkmasın diye evlenmek ve çocuk sahibi olmak, yaşlanmak, son demlerde kaldırıma bir sandalye koyup gelen geçeni seyretmek, hayatta her şeyi biliyormuş gibi davranmak ama yüreğinin, "Başka bir şey yapmayı deneyebilirdin," diyen sesini bir türlü susturamamak.

Bir martı hızla üstümüze uçup tiz bir çığlık attı ve yeniden uzaklaştı. Öyle yaklaşmıştı ki Astruc gözlerini korumak için kolunu kaldırmıştı. Martının çığlığı beni yeniden gerçek dünyaya döndürdü; meşhur ve güzelliğine güvenen bir kadın oldum yeniden.

"Artık durmak istiyorum. Yaşamımı böyle sürdürmek istemiyorum. Oyuncu ve dansçı olarak daha ne kadar çalışabilirim ki zaten?"

Astruc'un cevabı gayet samimiydi:

"Belki, bir beş sene daha."

"O halde burada bitirelim."

Astruc elimi tuttu.

"Olmaz! Yerine getirmemiz gereken sözleşmeler var, aksi takdirde tazminat ödemek zorunda kalırım. Üstelik senin de geçimini sağlaman lazım. Herhalde ömrünün geri kalanını seni bulduğum o iğrenç pansiyonda geçirmek istemiyorsun, değil mi?"

"Sözleşmeleri yerine getiririz. Sen bana hep iyi davrandın, bir yükselip bir alçalan ruh halimin bedelini sana ödetecek değilim."

Ve pek düşünmeden, ona hayatımı anlatmaya başladım; o âna dek bir tek kendime sakladığım sırlar döküldü ağzımdan, her şeyi yalanlar üstüne inşa etmiştim. Konuştukça gözlerimden yaşlar boşandı. Astruc iyi olup olmadığımı sordu ama ben aldırmadan anlatmaya devam edince başka bir şey söylemedi, sadece susup beni dinledi.

Sanki kara bir kuyunun derinliklerine gömülüyordum, sandığımdan farklı bir şeye dönüşmüş olduğumu kabullenmiştim ama aniden yaralarımla ve bıraktıkları izlerle yüzleştikçe kendimi daha güçlü hissettiğimi fark ettim. Gözyaşlarımın kendilerine ait bir sesleri vardı ve gözlerimden değil, kalbimin en derin, en karanlık köşesinden çıkıyorlardı, benim bile doğru düzgün bilmediğim bir hikâye anlatıyorlardı bana. İşte oradaydım, zifirî karanlığın ortasında ilerleyen bir salın üstündeydim; uzakta, ufuk çizgisinde, bir deniz fenerinin ışığını görebiliyordum, onu takip edersem karaya ayak basacaktım, azgın deniz izin verirse, çok geç kalmadıysam...

Daha önce hiç böyle bir şey yapmamıştım. Yaralarımdan bahsettiğim takdirde onları daha da somutlaştıracağımı zannederdim, oysa tam tersi oluyor, gözyaşlarım sayesinde yaralarım kabuk bağlıyordu.

Arada sırada yerdeki çakıltaşlarına yumruğumu indiriyordum ve ellerim kanıyordu ama acı hissetmiyordum; çünkü iyileşmekteydim. Katoliklerin, kendilerinden bile beter günahlar işleyen pederlere neden günah çıkardıklarını o anda anladım. Kimin dinlediği önemli değildi; asıl önemli olan, yarayı açıkta bırakmaktı ki güneş onu arındırsın, yağmur onu yıkasın. O sırada, derin bir dostluğum bulunmayan bir adamın karşısında yaptığım da aynen buydu. Böylesine açık konuşabilmemin asıl sebebi buydu.

Uzun bir süre sonra, hıçkırıklarım kesilip dalgaların sesi sayesinde sakinleştiğimde, Astruc nazikçe kolumu tutup Paris'e son trenin az sonra kalkacağını söyledi, acele etsek iyi olacaktı. Yolda Astruc bana sanat dünyasında olup bitenlerden, kimin kimle yattığından, kimlerin nerelerden kovulduğundan bahsetti.

Beni güldürdü ve daha da anlatmasını istedim. Gerçekten akıllı ve zarif bir adamdı; söylemiş olduklarımın gözlerimden yaşlar halinde akarak kuma gömüldüğünü ve ebediyen orada kalmaları gerektiğini biliyordu.

"Tarihimizin en parlak dönemini yaşamaktayız. Sen buraya ne zaman geldin?"

"Dünya Fuarı sırasında; o zamanlar Paris bir başkaydı, daha kasabamsı bir havası vardı, yine de ben kendimi dünyanın merkezinde sanıyordum."

Akşamüstü güneşi Élysée Oteli'ndeki pahalı mı pahalı odanın penceresinden içeri giriyordu. Etrafımız Fransa'nın sunduğu türlü türlü nimetlerle çevriliydi: şampanya, absent, çikolatalar, peynirler ve taze koparılmış çiçeklerin kokusu. Dışarı bakınca artık mimarı Eiffel'in ismiyle anılan devasa kule görülüyordu.

Adam da gözlerini devasa demir yapıya dikti.

"Aslında fuardan sonra kuleyi kaldıracaklardı. Umarım söz verdikleri gibi yaparlar ve bu ucubeyi bir an önce söküp götürürler."

Kendisine katılmadığımı söylesem de başka savlar öne sürecek ve sonunda tartışmadan galip çıkacaktı. Sessizliğimi korudum, bu esnada o da ülkenin içinde bulunduğu *Belle Époque* denen altın çağdan bahsetmeye başladı. Sanayinin üretimi üçe katlanmıştı, tarımda on adamın işini tek başına yapan makineler kullanılıyordu, mağazalar tıklım tıklımdı ve moda tamamen değişmişti, bu kısım benim çok hoşuma gidiyordu çünkü senede en az iki

kez alışverişe çıkıp gardırobumu baştan aşağı yenilemem için bir mazeretim oluyordu.

"Yemekler bile daha bir lezzetlendi, sen de fark ettin mi?"

Etmez olur muydum hiç, hoşuma gitmeyen bir durumdu çünkü şişmanlamaya başlamıştım.

"Cumhurbaşkanının bana söylediğine göre bisiklet-lerin sayısı yüzyılın sonunda üç yüz yetmiş beş binken günümüzde üç milyona çıkmış. Evlerde su ve gaz var, insanlar tatillerde uzaklara seyahat edebiliyorlar. Kahve tüketimi dörde katlandı ve fırınların önünde uzun kuyruklar oluşturmadan ekmek satın alabilmek mümkün hale geldi."

Bana neden böyle bir söylev çekiyordu ki? Esneyip "aptal kadın" rolüne dönmemin vakti gelmişti.

Eski Savaş Bakanı –şu andaysa mecliste milletvekili– Adolphe Messimy yataktan kalkıp madalyalar ve nişanlarla süslü üniformasını giyinmeye başladı. O gün eski birliğiyle buluşacaktı ve karşılarına sıradan bir sivil gibi çıkamazdı.

"İngilizlerden ne kadar nefret etsek de bir konuda haklılar: O berbat kahverengi üniformaları aslında savaş için çok daha uygun. Bizlerse ölürken şıklığımızı korumamız gerektiğini düşünerek bu kırmızı pantolonları ve kepleri giyiyoruz. Düşmana, 'Hey, toplarınızı ve tüfeklerinizi buraya çevirin, bizi görmüyor musunuz?' demeye eşdeğer bu."

Kendi şakasına güldü, gönlünü hoş tutmak için ben de güldüm ve giyinmeye başladım. Beni samimiyetle sevebilecek birini bulma hayalini çoktan yitirmiştim, erkeklerin verdiği çiçekleri, hediyeleri ve paraları artık hiç vicdanım sızlamadan kabul ediyor, egomu ve sahte kimliğimi böyle besliyordum. Ömrümün sonuna dek aşkı tadamayacağıma emindim, zaten ne fark ederdi ki? Bana göre aşk ve güç aynı şeydi.

Ama böyle düşündüğümü başkalarına fark ettirecek kadar saf ya da güçlü değildim. Messimy'ye yanaşıp bahtsız kocamınkine benzeyen bıyıkların uzandığı yanağına koca bir öpücük kondurdum.

Masaya bin franklık banknotlarla dolu şişkin bir zarf bıraktı.

"Beni yanlış anlama, matmazel. Hazır ülkedeki ilerlemelerden bahsetmişken tüketime biraz destek olayım. Çok kazanıp az harcayan bir subayım ben. Dolayısıyla tüketimi teşvik ederek ülkeme katkıda bulunmak isterim."

Tekrar kendi şakasına güldü çünkü madalyalarına ve her buluşmamızda özenle ismini zikrettiği cumhurbaşkanıyla olan samimiyetine gerçekten âşık olduğumu zannediyordu.

Her şeyin sahte olduğunu fark etse, aşkın –benim gözümde– hiçbir kural tanımadığını bilseydi belki önce aramıza mesafe koyar, sonra da beni cezalandırırdı. Benimle birlikte olmasının tek sebebi seks değildi; sevildiğini hissetmek istiyordu, sırf kendisine âşık bir kadın var diye her şeye gücü yetecekmiş gibi.

Evet, aşk ve güç aynı şeydi; benden başkaları için de.

O çıktı, ben de acele etmeden giyindim. Sıradaki buluşmam gecenin geç bir saatinde, Paris'in dışındaydı. Otelime uğrayıp en güzel elbisemi giyecek ve Neuilly'ye gidecektim, sevgililerimin en sadık olanı, benimle rahatça beraber olabilmek için adıma şehir dışında bir villa almıştı. Aslında şoförlü bir araba da isteyecektim ama gözü açılır diye korkmuştum.

Elbette istesem ondan daha çok şey talep edebilirdim. Evliydi, saygın bir bankerdi ve ilişkimize dair en ufak bir imada bulunsam gazeteler bayram ederdi. Artık sadece "ünlü sevgililerim" gazetelerin ilgisini çekiyordu, yaratıp geliştirirken büyük bedeller ödediğim sanatımı tamamen unutmuşlardı.

Ben kafamda bunları muhakeme ederken holde, elindeki gazeteyi okuyormuş gibi duran bir adamın aslında her hareketimi izlediğini fark ettim. Çıktığımda yerinden kalktı ve usulca peşime takıldı.

Dünyanın en güzel şehrinin bulvarlarında gezindim, kafeler cıvıl cıvıldı, etraf, her geçen gün daha şık giyinen insanlarla doluydu, şık mekânların kapılarından ve pencelerinden yükselen keman seslerine kulak verip neticede hayatın bana cömert davrandığını düşündüm. Kimseye şantaj yapmama gerek yoktu, yeteneklerimi akıllıca kullandığım takdirde yaşlılığımı huzurlu bir biçimde geçirebilirdim. Zaten yattığım erkeklerden birinden bile bahsedecek olursam diğerleri, şantaja uğrayıp yaptıklarının açığa çıkacağı korkusuyla benden köşe bucak kaçacaklardı.

Banker dostumun, yaşlılık dönemini geçireceği bahanesiyle inşa ettirdiği şatoya gitme planı yapıyordum. Zavallı adam, kabul etmekte zorlanıyordu ama iyice yaşlıydı. Orada iki-üç gün kalıp at binecek, pazar günü de Paris'e dönecek ve dosdoğru Longchamp Hipodromu'na gidip beni arzu ve hayranlıkla izleyen herkese mükemmel bir binici olduğumu gösterecektim.

Ama hava kararmadan lezzetli bir papatya çayı içmek istedi canım. Bir kafenin önündeki masalardan birine oturduğumda herkes gözlerini üstüme dikti; çünkü yüzüm ve vücudum artık şehrin dört bir yanındaki kartpostalları süslüyordu. Düşüncelere dalmış gibi davrandım; yapacak çok daha önemli işleri olan biri gibi.

Sipariş vermeye fırsat bulamadan bir adam masama yanaşıp güzelliğimi övdü. Her zamanki gibi bıkkın bir ifade takınarak resmî bir tavırla gülümseyip yüzümü hemen başka tarafa çevirdim. Ama adam yerinden kımıldamadı.

"Sıcak bir fincan kahve gününüzü kurtarabilir."

Karşılık vermedim. Adam garsona gelmesi için işaret etti ve masamı gösterdi.

"Bir papatya çayı, lütfen," dedim garsona.

Fransızcası aksanlıydı, ya Hollandalıydı ya da Alman.

Gülümseyip veda edercesine şapkasının kenarına dokundu ama aslında beni selamlıyordu. Birkaç dakika yanıma otururşa rahatsız olup olmayacağımı sordu. Olacağımı, yalnız kalmayı tercih ettiğimi söyledim.

"Mata Hari gibi bir kadın asla yalnız kalmaz," dedi adam. Tanınmış olmak gururumu okşamıştı, ne de olsa insanoğlu kibirli bir varlıktır. Yine de onu masama davet etmedim.

"Belki de henüz bulamadığınız bir şeyi arıyorsunuz," diye sürdürdü konuşmasını. "Çünkü şehrin en şık giyimli hanımı olmanız da dahil –bunu yakın zamanda bir dergide okumuştum– hayatta ulaşamadığınız pek az hedef kaldı, yanılıyor muyum? Ve aniden yaşamınız sıkıcı bir şeye dönüştü."

Görünüşe bakılırsa epey koyu bir hayranımdı; yoksa sadece kadın dergilerinde yazılan şeyleri nereden bilecekti ki? Ona bir şans vermeli miydim yoksa vermemeli miydim? Sonuçta Neuilly'ye gidip bankerle akşam yemeği yemek için saat henüz erkendi.

"Yeni şeyler bulmakta başarılı olabildiniz mi?" diye üsteledi.

"Elbette. Her an kendimi yeniden keşfediyorum. Hayattaki en ilginç şey de budur zaten."

Bu kez iznimi istemeden bir sandalye çekip masama oturdu, çayımı getiren garsona koca bir fincan kahve sipariş etti ve *hesabı ben ödeyeceğim* anlamında bir işaret yaptı.

"Fransa bir krizin eşiğinde," dedi. "İçinden çıkması çok zor olacak."

Kısa bir süre önce tam tersini duymuştum. Belli ki her erkeğin ekonomiye dair bir görüşü vardı ama beni zerre kadar ilgilendirmeyen bir konuydu.

Oyununa katılmaya karar verdim. Messimy'nin *Belle Époque*'a dair bana söylemiş olduklarını bir papağan gibi tekrarladım. Söylediklerime hiç şaşırmadı.

"Ben sadece ekonomik krizden bahsetmiyorum; kişisel krizlerden bahsediyorum, değerlerin krizinden. İnsanlar uzak mesafelerle konuşabilme fikrine alıştılar mı dersiniz? Amerikalıların Paris Fuarı'na getirdikleri ve şimdi Avrupa'nın her yanına yayılmış icat sayesinde bu mümkün artık.

Milyonlarca sene boyunca insanlar görebildikleri kişilerle konuştular. Şimdiyse on sene içinde 'görmek' ile 'konuşmak' ayrı eylemler haline geldi. Buna alıştığımızı sanıyoruz ve bunun tepkilerimizi nasıl etkilediğini anlayamıyoruz. Bedenimiz böyle bir şeye hazır değil.

Dolayısıyla telefonda konuştuğumuzda büyülü trans anlarına çok benzeyen bir ruh haline giriyor, kendimize dair değişik şeyler keşfediyoruz."

Garson hesabı getirdi. Adam konuşmaya devam etmek için garsonun yanımızdan ayrılmasını bekledi.

"Biliyorum, her köşede kendini meşhur Mata Hari' nin vârisi ilan eden sıradan striptizciler görmekten bıktınız. Ama hayat böyledir: Kimse ders almaz. Yunan filozoflar... Sizi sıktım mı, matmazel?"

Başımı hayır anlamında salladım ve adam konuşmaya devam etti:

"Yunan filozofları bir kenara bırakalım. Binlerce yıl önce söyledikleri hâlâ geçerli. Yani gerçekler hiç de yeni sayılmaz. Aslında, ben size bir teklifte bulunmak istiyordum."

Al bir tane daha, diye düşündüm.

"Madem burada hak ettiğiniz saygıyı görmüyorsu-

nuz, sizi yüzyılın en önemli balerini olarak gören bir şehirde sahne almaya ne dersiniz? Berlin'i kastediyorum, ben oradan geldim."

Çekici bir teklifti.

"Sizi menajerimle irtibata geçirebilirim."

Ama adam bununla ilgilenmiyordu.

"Doğrudan sizinle görüşmeyi tercih ederim. Menajeriniz pek hoşumuza gitmeyen bir soyun mensubu; Fransızlar da Almanlar da bu konuda aynı görüşte."

İnsanlardan sırf inançları yüzünden nefret etmek tuhaf bir şeydi. Yahudilere böyle davrandıklarını bizzat görüyordum ama önceden, Java'dayken de ordunun yaptığı katliamları duymuştum, sırf yüzü olmayan bir tanrıya tapınıyorlar ve ismini hatırlamadığım bir melekle bir peygamberin aktardığı bir kutsal kitaba inanıyorlar diye öldürmüşlerdi hepsini. Birileri bana, Arap hat sanatını keşfedebilmem için Kuran adlı kitabın bir nüshasını vermişti ama neticede kocam eve geldiğinde bu hediyeyi elimden alıp yakmıştı.

"Ben ve ortaklarım size dolgun bir ücret ödeyebiliriz," diye ekleyip bir rakam telaffuz etti. Söylediği rakamın frank cinsinden neye karşılık geldiğini sordum ve verdiği cevap karşısında donup kaldım. İçimden derhal evet demek geliyordu ama saygın bir kadının içgüdülerine göre davranması yakışık almayacağı için kendimi tuttum.

"Orada hak ettiğiniz muameleyi göreceksiniz. Paris evlatlarına hep haksızlık etmiştir, bilhassa da artık eskimiş olduklarını düşündüklerine."

Beni kırdığının farkında bile değildi; çünkü biraz önce yürürken ben de aynen bunları, yaşlandığımı düşünüyordum. Astruc'la plajda konuştuklarımızı hatırladım, yeni bir anlaşma yapmam mümkün değildi. Ama hiçbir şey yapmayıp avımı kaçırmak da istemiyordum.

"Konuyu düşüneceğim," dedim kayıtsızca.

Vedalaştık ve adam bana adresini verip cevabımı ertesi güne kadar bekleyeceğini, ardından da şehrine döneceğini söyledi. Kafeden ayrılıp dosdoğru Astruc'un yazıhanesine gittim. İtiraf etmeliyim ki şöhretin henüz başlangıcında olan bir sürü insanın afişlerini görmek içimi kararttı. Ama zamanda geriye dönemezdim.

Astruc beni her zamanki nezaketiyle, en önemli sanatçısıymışım gibi karşıladı. Kafedeki konuşmayı aktardığımda ne olursa olsun kendisinin aradan komisyon alacağını söyledi.

"Hemen şimdi mi?" diye sordu.

Ne demek istediğini anlamamıştım. Biraz kabalık ettiğini düşündüm.

"Evet, şimdi. Hâlâ sahnelere verebileceğim çok şey var, hem de çok."

Başını olumlu anlamda sallayıp bana mutluluklar diledi ve komisyon vermeme gerek olmadığını, artık biraz tasarruf etmem gerektiğini, elbiselere para harcamayı bırakma vaktimin geldiğini söyledi.

Hiç tepki vermeden oradan ayrıldım. Hâlâ tiyatrosunun açılışındaki fiyaskonun etkisinde olabileceğini düşündüm. İflasın eşiğinde olmalıydı. Ama açılışa *Bahar Ayini* gibi bir bale seçip başrolüne Nijinsky gibi, rol çalan bir pişkini getirerek zaten gemisini fırtınanın üstüne sürmüştü.

Ertesi gün kafedeki yabancıyla irtibata geçip teklifini kabul ettiğimi söyledim ama kabul etmeden önce kendime bile saçma gelen ve ödün vermeye hazır olduğum bir sürü talepte bulundum. Adamsa taleplerimi biraz abartılı bulsa da hepsini yerine getireceğini; çünkü gerçek sanatçıların böyle olduğunu söyledi.

Kimdi o yağmurlu günde şehirdeki birçok istasyondan birinden trene binen Mata Hari, kaderin kendisi için hazırladıklarını tahmin edemeden, sırf gittiği ülkenin lisanı kendininkine benziyor diye asla kaybolmayacağını zanneden?

Yaşım kaçtı? Yirmi mi? Yirmi bir mi? En fazla yirmi iki yaşında olmalıydım, oysa taşıdığım pasaportta 7 Ağustos 1876'da doğduğum yazılıydı, tren Berlin istikametinde ilerlerken önümdeki gazete 11 Temmuz 1914'ü gösteriyordu. Ama ben tarih hesaplarıyla uğraşmak istemiyordum; on beş gün önce olanlar daha çok ilgimi çekiyordu. Saraybosna'da gerçekleşen acımasız saldırıda Arşidük Ferdinand ile son derece şık hanımı yaşamlarını kaybetmişlerdi, kadıncağızın tek suçu, çılgın bir anarşistin ateş ettiği sırada kocasının yanında bulunmaktı.

Her halükârda, vagonumdaki bütün kadınlardan farklı olduğumu hissediyordum. Ruh fukaralığı yüzünden mahvolmuş bir ülkeden yolu geçen egzotik bir kuştum ben. Bilinmeyenden korktukları için büyümeyi reddeden ördeklerin arasındaki bir kuğuydum. Etrafımdaki çiftlere baktıkça kendimi müthiş korunmasız hissediyordum; onca erkekle birlikte olmuştum ama neticede yapayalnızdım, elimden tutacak kimsem yoktu. Birçok aşk

teklifini geri çevirdiğim doğruydu; bu konuda tecrübeliydim ve aynı şeyi tekrarlayıp sırf bir yuvanın sağladığı sözümona güven hissi uğruna hak etmeyen biri için ıstırap çekmek, vücudumu çok daha ucuza satmak istemiyordum.

Yanımdaki adamın ismi Franz Olav'dı ve pencereden bakmaktaydı, kaygılı bir hali vardı. Nesi olduğunu sordum ama cevap vermedi; kontrol artık kendi elinde olduğu için hiçbir şeye cevap vermesi gerekmiyordu. Tek yapmam gereken dans etmekti, eski esnekliğimi kaybetmiş olmam önemli değildi. Biraz antrenmana, atlara ve biniciliğe olan tutkumun da yardımınını eklersek açılış gecesine kadar hazır olacaktım. Fransa artık ilgimi çekmiyordu; kanımı emip beni bir kenara atmışlardı; artık önceliği Rus sanatçılara veriyorlardı, bu sanatçılar benim de en başlarda uyguladığım taktiği uygulayarak Portekiz, Norveç, İspanya gibi yerlerde doğduklarını söylüyorlardı. Ülkenizden biraz egzotik sayılabilecek ne gösterseniz, yeniliklere aç Fransızlar hemen üstüne atlıyorlardı.

Sonradan işin aslını fark etseler de en azından bir süreliğine inanıyorlardı.

Tren Almanya'nın içlerine doğru ilerledikçe batı sınırına doğru ilerleyen askerler görüyordum. Art arda birlikler, devasa mitralyözler ve atların çektiği savaş topları.

Yine konuyu açıp sohbet etmeyi denedim:

"Ne oluyor?"

Franz'ın cevabı son derece gizemliydi:

"Ne olursa olsun, bize yardım edeceğinize emin olmak istiyorum. Sanatçılar böyle anlarda çok önemlidir."

Savaşı kastediyor olamazdı; çünkü basında bu konuda hiçbir şey yazmıyordu ve Fransa'daki gazetelerin bütün dertleri salon dedikoduları ve falanca aşçının devlet madalyası almanın kıyısından dönmesi gibi konulardı.

Ülkelerin birbirinden nefret etmesi gayet normal bir durumdu.

Dünyanın en önemli devletine dönüşen bir ülkenin daima bir bedel ödemesi gerekir. İngiltere'de güneşin asla batmadığı bir imparatorluk vardı ama insanlara Londra'ya mı yoksa Paris'e mi gitmek istediklerini sorsanız şüphesiz herkesin cevabı, içinden Seine Nehri'nin geçtiği şehir olurdu; Paris'in katedralleri vardı, butikleri, tiyatroları, ressamları, müzisyenleri ve –daha cüretkâr kişiler için– Folies Bergère, Moulin Rouge ve Lido gibi kabareleri...

Hangisinin daha önemli olduğunu sormak yeterliydi: Sıkıcı bir saat kulesiyle asla halk içine çıkmayan bir kral mı, yoksa Avrupa'nın tamamında yaratıcısı Eiffel'in adıyla anılan devasa çelik yapı, yani dünyanın en büyük kulesi mi? Buna Anıtsal Zafer Takı'nı ve paranın satın alabileceği her şeyin en kalitesinin bulunabileceği Champs-Élysées Bulvarı'nı da ekleyin...

İngiltere de Fransa'dan var gücüyle nefret ediyordu ama sırf bu yüzden donanmasını savaşa hazırlayacak değildi.

Tren Almanya topraklarında ilerledikçe batıya doğru ilerleyen birliklerin de sayısı artıyordu. Franz'a sorumu tekrarladım ama yine aynı gizemli cevabı aldım.

"Size yardım etmeye hazırım," dedim. "Ama konuyu bilmeden nasıl yardım edebilirim ki?"

İlk kez bakışlarını pencereden ayırdı ve bana döndü.

"Ben de bilmiyorum. Görevim sizi Berlin'e götürmek, orada asilzadelerimizin huzurunda dans etmenizi sağlamak ve bir gün –tam tarihini bilmiyorum– size Dışişleri Bakanlığı'na kadar eşlik etmek. Oradan bir hayranınız sizi tutmam için bana yüklü bir para verdi, tanıdığım en uçuk sanatçılardan birisiniz. Umarım girdiğim riskin karşılığını alırım."

Öykümün bu bölümünü bitirmeden önce, sevgili Mösyö Clunet, kendimden biraz daha bahsetmek isterim; çünkü zamanla bir günlüğe dönüşen bu sayfaları yazmaya bunun için başladım, ki bu günlüğün birçok kısmında hafızam beni yanıltmış olabilir.

Almanya, Fransa ve hatta Rusya gibi ülkelerin, kendilerine casusluk yapacak insanları seçerken sürekli halkın gözü önünde olan birini tercih edeceklerine siz gerçekten –bütün yüreğinizle– inanıyor *musunuz*? Bu size çok ama çok gülünç gelmiyor mu?

Berlin'e giden o trene bindiğimde geçmişimi geride bıraktığımı sanıyordum. Kat edilen her kilometrede, hoş hatıralarım da içinde olmak üzere tüm yaşanmışlıklarımdan biraz daha uzaklaşıyordum; sahnede ve sahne dışında neler yapabileceğimi keşfedişim, Paris'teki her sokağın ve davetin bana yepyeni, olağanüstü göründüğü anlar... Kendimden kaçamayacağımı ancak şimdi anlıyorum. 1914'te, Hollanda'ya dönmek yerine, Paris'te ruhumdan geriye kalana iyi bakacak birini bulabilirdim, ismimi bir kez daha değiştirebilir, yüzümü kimsenin tanımadığı dünyadaki nice yerden birine gidip her şeye yeniden başlayabilirdim.

Ama böyle yapmak, ömrümün kalanını ikiye bölünmüş halde geçirmek anlamına geliyordu; ilk bölümde akla gelebilecek her şeyi yaşamış, ikincisindeyse hiçbir şey yaşamamış olacaktım, çocuklarıma ve torunlarıma anlatacak hiçbir anım olmayacaktı. Tutsak olduğum şu anda bile ruhum özgürlüğünü koruyor. Herkes bu kan gölünün ortasında kimin hayatta kalacağını görmek için bitmek bilmez bir kavgaya tutuşmuş, benimse artık kavga etmeme gerek yok, hiç tanımadığım kişilerin kim olduğuma karar vermelerini bekliyorum, o kadar. Beni mahkûm etseler bile elbet bir gün hakikat ortaya çıkacak ve utanç kara bir pelerin gibi hem kendi başlarına örtülecek hem de evlatlarının, torunlarının ve ebeveynlerinin.

Açıkçası, cumhurbaşkanının onurlu bir adam olduğuna inanıyorum.

Umarım her şeye sahip olduğum dönemde bana tatlılıkla davranıp her yardıma hazır olduklarını söyleyen dostlarım hiçbir şeye sahip olmadığım bu süreçte de yanımda olmayı sürdürürler. Gün biraz önce doğdu, kuşların sesini ve aşağıdaki mutfaktan yükselen gürültüyü dinliyorum. Tutukluların geri kalanı, kimi korku içinde, kimiyse kaderine teslim uyumakta. Ben güneşin ilk huzmesi belirene kadar uyudum ve güneş adaletin yerini bulacağı konusunda ümitlendirdi beni, hücreme doğrudan girmemiş olsa da penceremden az buçuk görünen küçücük gökyüzü parçasıyla yansıttı gücünü.

Hayat bana neden bu kadar kısa zamanda bu kadar çok şey yaşattı, bilmiyorum.

Zor anlara dayanıp dayanamayacağımı görmek için.

Özümün sağlam olup olmadığını görmek için.

Bana tecrübe kazandırmak için.

Ama bunu başarmanın başka yolları, yöntemleri de var. Beni ruhumun karanlığında boğmasına, hiç kimse-

nin rehberliği olmaksızın kurtlar ve başka vahşi hayvanlarla dolu bu ormandan geçirmesine gerek yoktu.

Tek bildiğim, ne kadar ürkütücü olsa da bu ormanın bir sonu olduğu; benim niyetim oraya ulaşmak. Galip gelirsem cömert davranacak, hakkımda yalanlar uyduranları suçlamayacağım.

Şimdi, koridordan gelen kahvaltının habercisi olan ayak seslerini duymadan önce ne yapacağım, biliyor musunuz? Dans edeceğim. Her bir notayı hatırlayacak, bedenimi ritme uyarak hareket ettireceğim; çünkü kendime kim olduğumu hatırlatmanın en iyi yolu bu; özgür bir kadınım ben!

Hep peşinden koştuğum buydu zaten: özgürlük. Aşkın peşinde olmasam da arada sırada kendimi kaptırdım; aşk uğruna yapmamam gereken şeyler yaptım, arandığım yerlere seyahat ettim.

Ama kendi öykümü vaktinden önce bitirmek istemiyorum; hayat çok hızlı akıp gidiyor ve Berlin'de trenden indiğim o sabahtan beri ona ayak uydurmakta güçlük çekiyorum.

Tiyatro kuşatılıp gösterim kesildiğinde tam da tüm dikkatimi toplamış, yeterince egzersiz yapmamış vücudumun izin verdiği ölçüde, elimden geleni yapmaktaydım. Alman askerler sahneye çıkıp ikinci bir emre kadar tiyatrolardaki bütün gösterilerin iptal edildiğini duyurdular.

Askerlerden biri bildiriyi yüksek sesle okudu:

"Kaiser'imiz diyor ki: 'Karanlık günlerden geçen ülkemizin dört bir yanı düşmanlarla çevrili. Kılıçlarımızı kınlarından çıkarmamız gerekecek. Onları hakkıyla ve haysiyetle kullanacağımızı umarım."

Hiçbir şey anlamıyordum. Kulise gittim, kaftanımı üstüme geçirdiğim sırada Franz nefes nefese içeri daldı.

"Buradan hemen gitmelisiniz, yoksa tutuklanacaksınız."

"Gitmeli miyim? Nereye? Yarın sabah Alman Dışişleri Bakanlığı'ndan biriyle görüşmem gerekmiyor muydu?"

"Her şey iptal edildi," dedi Franz, endişesini hiç gizlemeden. "Tarafsız bir ülkenin vatandaşı olduğunuz için şanslısınız ve derhal ülkenize dönmelisiniz."

Ayrılmak uğruna büyük bedeller ödediğim ülkeye bir gün dönmem gerekeceği hayatta aklıma gelmezdi.

Franz cebinden çıkardığı bir tomar markı elime tutuşturdu.

"Metropol Tiyatrosu'yla imzaladığımız altı aylık sözleşmeyi unutun. Kendi paramla tiyatronun kasasındakini bir araya getirdim, hepsi burda. Derhal ayrılın buradan. Elbiselerinizi daha sonra gönderirim, hâlâ hayatta olursam tabii; çünkü benim durumum sizden farklı, orduya çağrıldım."

Her söylediği beni daha da şaşırtıyordu.

"Dünyanın çivisi çıktı," dedi. Kuliste volta atmaya başlamıştı. "Ne kadar yakın olsa da bir akrabanın suikasta kurban gitmesi insanları ölüme göndermek için geçerli bir sebep olmamalı. Ama dünyada generallerin sözü geçiyor ve Fransa kırk küsur yıl önce yenilip küçük düştüğünde bitiremedikleri işi şimdi tamamlamak istiyorlar. Hâlâ o günlerde yaşadıklarını sanıyorlar ve aralarında ülkenin bir gün bu aşağılanmanın intikamını almasını kararlaştırmışlar. Almanya Fransa'nın güçlenmesini istemiyor, oysa her geçen gün biraz daha kuvvetlenmekte. Olanlara getirebildiğim tek açıklama şu: Yılanı henüz küçükken, güçlenip bizi boğazlamadan önce öldürmek lazım."

"Savaşın eşiğinde olduğumuzu mu söylemek istiyorsunuz? Geçen hafta gördüğümüz askerlerin sebebi bu muydu?"

"Elbette. Liderlerin aralarında ittifaklar kurmuş olmaları bu satranç oyununu daha da karmaşık hale getiriyor. Anlatması uzun sürer. Ama biz bunları konuşurken ordularımız Belçika'yı işgal ediyor, Lüksemburg çoktan teslim oldu, ardından ağır silahlarla donatılmış yedi taburumuz Fransa'nın sanayi bölgelerine doğru ilerleyecek. Görünüşe bakılırsa Fransızlar hayatın tadını çıkarırken biz bir bahane peşinde koşmuşuz. Fransızlar Eiffel Kulesi'ni inşa ederken bizimkiler topa tüfeğe yatırım yapıyormuş. Bütün bunların çok uzun süreceğini san-

mam; iki taraf da belli bir miktar ölü verdikten sonra barış daima baskın çıkar. Ama o zaman gelinceye kadar siz kendi ülkenize sığınmalı ve etrafın sakinleşmesini beklemelisiniz."

Franz'ın söyledikleri beni şaşırtmıştı; güvenliğim için gösterdiği kaygı samimiydi. Yaklaşıp yüzüne dokundum.

"Endişelenmeyin, her şey düzelecek."

"Hiçbir şey düzelmeyecek," diye karşılık verip elimi hoyratça kenara itti. "Üstelik hayatta en çok istediğim şeyi yitirdim."

Biraz önce şiddetle ittiği elimi tuttu.

"Küçükken annemle babam beni piyano çalmaya zorlamışlardı. Oldum olası piyanodan nefret etmiştim ve evden çıkar çıkmaz biri hariç bütün öğrendiklerimi unutuyordum: Tellerin akordu bozuksa dünyanın en güzel melodisi bile bir faciaya dönüşür.

Viyana'da mecburi askerlik görevimi yerine getirdiğim sırada herkese iki günlük izin verilmiş ben de gezmeye çıkmıştım. Yoldaki bir afişte karşıma çıkan bir kız, bizzat görmesem de, hiçbir erkeğin hissetmemesi gereken o bildik duyguyu uyandırdı içimde; ilk görüşte aşk. Bilete bütün hafta kazandığımdan fazla para ödedikten sonra kalabalık salonda gösteriyi izledim ve içimdeki akortsuzluğu bütün çıplaklığıyla gördüm; ebeveynlerimle, orduyla, ülkemle, dünyayla ilişkim, bu kızı dans ederken gördüğümde her şey ahenk kazanıyordu. Çalan egzotik müzikten ya da sahneyle seyirciler arasında hissedilen şehvetin çekiminden değildi bu, kız sayesindeydi."

O kızın kim olduğunu biliyordum ama araya girmek istemedim.

"O kız sizdiniz. Bütün bunları size daha önce anlatmalıydım ama yeterince vaktimin olduğunu zannediyordum. Bugün, belki de ihtiyacı olan gücü, o gece Viyana'da gördüklerinden alan başarılı bir tiyatro sahibiyim. Yarın

birliğime teslim olacağım. Gösterilerinizi izlemek için defalarca Paris'e gittim. Gördüm ki, ne kadar çabalasa da, Mata Hari yerini 'dansçı' veya 'sanatçı' denmeyi dahi hak etmeyen bir grup insana kaptırmakta. Onu, sanatının değerinin bilineceği bir yere getirmeye karar verdim; bütün bunları aşk adına yaptım, sadece aşk adına, asla karşılık bulmayan bir aşk ama bunun ne önemi var ki? Asıl önemli olan âşık olduğun kişiye yakın olmak; benim amacım da buydu.

Paris'te cesaretimi toplayıp karşınıza dikildiğim o günün arifesinde büyükelçilikten bir memur benimle irtibata geçti. O sıradaki sevgiliniz, istihbarat şebekemizin bildirdiğine göre, ülkenin yeni savaş bakanı olacak."

"Ama o eskiden zaten bakanlık yapmıştı."

"Casuslarımıza göre, eski makamına dönecek. Bu memurla önceden de defalarca buluşmuştum; birlikte içer ve Paris gecelerinin keyfini sürerdik. Bu gecelerden birinde içkiyi fazla kaçırıp saatlerce sizden bahsettim. Memur dostum âşık olduğumu anladı ve sizi buraya getirmemi söyledi; çünkü çok yakında hizmetlerinize ihtiyaç duyacaktık."

"Hizmetlerime mi?"

"Hükümetin en yüksek makamlarına rahatlıkla erişebilen biri olarak..."

Sözcüğü söylemeye cesaret edemese de bana casusluk teklif ettiği ortadaydı. Böyle bir şeyi hayatta yapmazdım. Hatırlarsanız, saygıdeğer Mösyö Clunet, mahkeme denen komedide de aynen böyle demiştim:

"Fahişe olabilirim. Ama asla casusluk yapmam!"

"Öyleyse buradan hemen ayrılın ve Hollanda'ya gidin. Size verdiğim para fazlasıyla yeterli. Yakında bu seyahati yapmanız mümkün olmayacak. Daha doğrusu, ancak Paris'teki bağlantımız olmayı kabul ettiğiniz takdirde mümkün olacak."

Duyduğum korku, beni Franz'ı öpüp yardımları için teşekkür etmekten alıkoymadı.

Yalana başvuracak, savaş bittiğinde kendisini bekleyeceğimi söyleyecektim ama dürüstlük her türlü yalanın süngüsünü düşürür.

Sahiden de piyanolar akortlarını asla kaybetmemeliler. Bize öğretilen günahlar boş; asıl günah, mutlak ahengin uzağında yaşamak. Her gün ağzımızdan çıkan gerçekler ve yalanlardan çok daha kuvvetli bir şey bu. Franz'a dönüp kulisten çıkmasını rica ettim, giyinmem lazımdı. Ardından şöyle dedim:

"Günahı Tanrı değil, mutlak olanı göreceliye dönüştürmeye çalıştığımızda bizler yarattık. Bütünü bir tarafa bırakıp yalnızca bir kısmını görür olduk; oysa bu kısım günahla, kuralla kötüyle savaşan iyilikle, iyiyle savaşan kötülükle yüklüydü, üstelik iki taraf da kendisinin haklı olduğuna inanıyordu."

Kendi söylediklerime şaşırıp kaldım. Belki de korku beni sandığımdan fazla etkilemişti. Ama aklım bulunduğum yeri terk etmişti.

"Arkadaşlarımdan biri ülkenizde Almanya konsolosu. Yaşamınızı baştan kurmanıza yardımcı olabilir. Ama dikkat edin: Tıpkı benim gibi o da savaşta bize yardım etmeniz için teklifte bulunabilir."

Yine casusluk sözcüğünü kullanmaktan kaçındı. Bu tuzaklara düşmeyecek kadar tecrübeli bir kadındım. Aynı şeyi erkeklerle ilişkilerimde kim bilir kaç kez yapmıştım...

Tiyatrodan birlikte çıktık ve beni istasyona bırakacağını söyledi. Yolda Kaiser'in sarayının önünde büyük bir yürüyüşe denk geldik, her yaştan erkekler yumruklarını havaya kaldırmış bağırıyorlardı:

"Almanya her şeyden üstündür!"

Franz arabayı hızlandırdı.

"Bizi durduran olursa ağzınızı açmayın, ben konuşurum. Doğrudan size bir soru yöneltirlerse sadece 'evet' veya 'hayır' diye cevap verin, sıkılmış gibi davranın ve asla düşmanın lisanında konuşmaya kalkışmayın. İstasyona geldiğimizde ne olursa olsun korktuğunuzu belli etmeyin, doğal davranın."

Doğal mı davranacaktım? Kim olduğumu doğru düzgün bilmiyorken nasıl doğal davranabilirdim ki? Avrupa'yı yakıp yıkan dansçı mıydım? Doğu Hint Adaları'nda aşağılanan ev hanımı mı? Güçlü erkeklerin sevgilisi miydim? Kısa bir süre önce yere göğe sığdıramayan basının şimdi "avam sanatçı" diye nitelediği kadın mı?

İstasyona ulaştık, Franz saygılı bir biçimde elimi öpüp ilk trene binmemi söyledi. Hayatımda ilk kez bagajsız seyahat edecektim; Paris'e ilk gelişimde bile yanımda bir şeyler getirmiştim.

Bu durum, ne kadar çelişkili görünse de, müthiş bir özgürlük hissi veriyordu. Yakında elbiselerime kavuşacaktım ama o zamana kadar yaşamın bana dayattığı nice rolden bir başkasına daha hayat verecektim: hiçbir şeye sahip olmayan kadın; yakında yuvasına döneceği teselli-siyle avunan şatosundan uzakta bir prenses...

Amsterdam'a biletimi aldıktan sonra trenin kalkmasına saatler olduğunu öğrendim ve ne kadar tedbirli davransam da herkesin bana baktığını fark ettim. Ama bu defa bakışlarında değişik bir şey vardı; hayranlık ya da kıskançlık değil, meraktı bu. Peronlar tıklım tıklımdı; benim dışımda herkes evini barkını bavullara, çuvallara ve halılardan yapılmış bohçalara yüklemişti sanki. Bir annenin kızına, Franz'ın kısa bir süre önce bana söylediği şeyi tekrarladığını duydum: "Bir askerle karşılaşırsak Almanca konuş."

Demek ki bunlar seyahate çıkan insanlar değil, muhtemel "casuslar", ülkelerine dönen sığınmacılardı.

Kimseyle konuşmamaya, bakışmamaya karar vermiştim ama yaşlıca bir adam yanıma gelip, "Gelip bizle dans etmek istemez misiniz?" diye sordu.

Acaba kim olduğumu fark etmiş miydi?

"Şuradayız, peronun sonunda. Gelin!"

İçgüdüsel olarak onu takip ettim, kalabalığa karışırsam daha güvende olacağımı biliyordum. Çok geçmeden kendimi Çingenelerin arasında buldum, bilinçsizce çantama daha sıkı sarıldım. Hepsinin gözünde korku vardı ama korkunun esiri olmuş gibi görünmüyorlar, ruh durumlarının sürekli değişip durmasına aldırmıyorlardı sanki. Herkesin alkış tuttuğu bir çember oluşturmuşlar, ortada üç kadın dans ediyordu.

"Siz de dans etmek istemez misiniz?" diye sordu beni oraya çağıran adam.

Hayatımda hiç dans etmediğimi söyledim. Adam ısrar etmeyi sürdürünce istesem bile kıyafetimin dansa uygun olmadığını, rahatça hareket etmeme izin vermeyeceğini söyledim. Daha fazla ısrar etmedi, el çırpmaya başlayıp beni de aynısını yapmaya teşvik etti.

"Biz Balkanlar'dan gelen Çingeneleriz," dedi. "Duyduğum kadarıyla savaş orada başlamış. Buradan bir an önce kaçmalıyız."

Öyle olmadığını söyleyecek, savaşın Balkanlar'da başlamadığını, bütün bunların senelerdir patlamaya hazır bir barut fıçısının fitilini yakmak için bir mazeret olduğunu açıklayacaktım. Ama Franz'ın tavsiyesine uydum ve çenemi tuttum.

"Savaş elbet bir gün bitecek," dedi kara saçlı, kara gözlü bir kadın; hırpani giysilerine rağmen çok güzeldi. "Bütün savaşlar bir gün biter, ölülerin sırtından bir sürü insan zengin olur. Bizler daima çatışmaların uzağından geçmeye çalışıyoruz ama dönüp dolaşıp hep bizi buluyorlar."

Biraz ötemizde bir grup çocuk oyun oynamaktaydı, bütün bu olanların hiçbir önemi yokmuş, yolculuk başlı başlına bir maceraymış gibi. Onların gözünde ejderhalar hep birbirleriyle savaş halindeydi, şövalyeler zırhlarıyla uzun mızraklarını kuşanarak kendi aralarında dövüşürlerdi; çocuktular ve çocukların birbirlerini kovalamadıkları bir dünyayı düşünemiyorlardı.

Biraz önce benimle konuşan Çingene kadın çocukların yanına gidip daha az ses çıkarmalarını, dikkat çekmemeleri gerektiğini söyledi. Ama çocuklar hiç oralı olmadılar.

Anacaddeden geçen herkesi tanıyormuş gibi görünen dilenci bir şarkı tutturmuştu:

Kafesteki kuş özgürlük şarkıları söylese de tutsaktır.

Thea kafeste yaşamayı kabul etti, sonra kaçmak istedi ama kimse yardım etmedi ona; çünkü onu kimse anlamadı.

Thea'nın kim olduğuna dair en ufak bir fikrim yoktu; tek bildiğim, bir an önce elçiliğe ulaşmam ve Karl Cramer'le görüşmem gerektiğiydi, Lahey'de herhangi bir tanıdığım yoktu. Geceyi beşinci sınıf bir otelde geçirmiş, beni tanıyacak ve dışarı atacaklar diye korkarak uyumuştum. Lahey cıvıl cıvıl insan kaynıyordu, başka bir dünyaydı sanki. Görünüşe bakılırsa savaş haberleri henüz oralara ulaşmamış, binlerce sığınmacı ve firariyle birlikte sınır kapısında sıkışıp kalmıştı; misillemelerden korkan Fransızlar, cepheden kaçan Belçikalılar, hepsi imkânsızın gerçekleşmesini bekliyorlardı sanki.

Leeuwarden'da doğduğuma ve Hollanda pasaportu taşıdığıma hayatımda ilk kez sevinebiliyordum. Pasaportum kurtuluşum olmuştu. Üstümün aranmasını beklerken –neyse ki bagajım yoktu– yüzünü doğru düzgün

göremediğim bir adam benden tarafa bir zarf fırlattı. Üstünde bir adres yazılıydı ama sınır memuru olanları gördü, zarfı açıp içine baktı, kapadı ve hiçbir yorumda bulunmadan bana verdi. Ardından Alman meslektaşını çağırıp zarfı atan adamın biraz önce durduğu yeri işaret etti ama adam gecenin karanlığına doğru koşmaya başlamıştı bile.

"Bir firari."

Alman memur, adamın peşine takıldı, hastalıklı savaş daha doğru düzgün başlamış bile sayılmazken insanlar firar mı ediyorlardı? Memurun tüfeğini kaldırıp koşan karaltıya nişan aldığını gördüm. Ateş ettiği sırada gözlerimi başka tarafa çevirdim. Ömrümün geri kalanını, o adamın mermiden kurtulup kaçtığını düşünerek geçirmek istiyorum.

Zarfın üstünde bir kadın ismi yazıyordu, belki de adam benden Lahey'e gider gitmez mektubu postaya vermemi istemişti.

Bedeli ne olursa olsun buradan kurtulacağım –yaşamımla ödemem gerekse de fark etmez– zaten kaçarken yakalanırsam da kurşuna dizecekler. Görünüşe bakılırsa savaş başlamış olmalı; diğer tarafta beliren ilk Fransız askerlerinin hepsini komutanımın emri gereği makineli tüfeğimle tek seferde taradım.

Görünüşe göre, her şey yakında sona erecek ama ellerim kana bulandı bir kere, yine de bunu ikinci kez yapamam; birliğimle Paris'e girmek, oysa herkes heyecanla bu ânı bekliyor. Bizi bekleyen zafer kutlamalarına katılmak istemiyorum; çünkü bütün bu olanlar bana çılgınlık gibi geliyor. Ne kadar çok düşünürsem olanları o kadar az anlar hale geliyorum. Kimse bir şey demiyor; çünkü bence cevabı kimse bilmiyor.

İnanılmaz görünebilir ama burada bir posta servisimiz

var. Kullanabilirdim ama öğrendiğime göre bütün mektuplar gönderilmeden önce okunuyormuş. Bu mektubu seni ne kadar çok sevdiğimi söylemek için yazmadım –onu zaten biliyorsun– askerlerimizin yiğitliğinden bahsetmek için de değil, ünümüz zaten tüm Almanya'ya yayılmış; bu mektup benim vasiyetim. Hani altı ay önce altında sana evlenme teklif ettiğim ve senin de evet dediğin ağaç vardı ya, onun gölgesinde yazıyorum mektubumu. Planlar yapmıştık, babanlar çeyizimize katkıda bulunmuş, fazladan bir odası olan bir ev aramıştım –yolunu gözlediğimiz ilk çocuğumuzun odası hazır olsun diye– ve aniden yine kendimi aynı yerde buldum, üç gündür hendek kazıyorum, baştan aşağı çamurla kaplıyım, hayatımda görmediğim, bana hiçbir kötülüğü dokunmamış beş-altı kişinin kanını taşıyorum üstümde. Haysiyetimizi korumak için, "haklı savaş" diyorlar buna, sanki savaşta haysiyete yer varmış gibi.

Atılan ilk kurşunları ve ilk ölülerin kokusunu hatırladıkça haysiyet sahibi hiçbir insanın bu olanların bir parçası olmak istemeyeceğini daha iyi anlıyorum. Artık mektubumu bitirmem lazım çünkü beni çağırıyorlar. Ama akşam olunca buradan kaçıp ya Hollanda'ya ya da ölüme gideceğim.

Olanları aktarmakta her geçen gün biraz daha zorlanacağımı düşünüyorum. İşte bu yüzden bu akşam buradan kaçmayı tercih ediyorum, umarım bu zarfı postaya verecek iyi kalpli biri karşıma çıkar.

Bütün kalbimle,

Jorn

Tanrılar öyle istemiş olsa gerek çünkü Amsterdam'a gelir gelmez peronda Paris'teki kuaförlerimden birine rastladım, üstünde savaş üniforması vardı. Kadınların saçlarına uyguladığı kına boyası çok meşhurdu, yöntemi öyle başarılıydı ki saçlar daima doğal ve hoş görünürdü.

"Van Staen!"

Adam sesin geldiği tarafa baktı; yüzünde şaşkın bir ifade belirdi ve hemen uzaklaşmaya başladı.

"Maurice, benim, Mata Hari!"

Ama Maurice uzaklaşmayı sürdürdü. Bu duruma çok kızdım. Zamanında binlerce frank kazandırdığım bu adam şimdi benden kaçıyor muydu? Arkasından yürümeye başladığımda adımlarını hızlandırdı. Ben de hızımı artırınca Maurice koşmaya başladı ama olanları izleyen bir beyefendi onu kolundan yakaladı:

"Şu hanımefendi sizi çağırıyor!"

Maurice kaderine boyun eğdi. Durup kendisine yetişmemi bekledi. Alçak sesle, bir daha ismini telaffuz etmememi rica etti.

"Burada ne işin var?"

Böylece Maurice bana savaşın ilk günlerini anlattı, vatanseverlik heyecanına kapılıp ülkesi Belçika'nın ordusuna yazılmıştı. Ama atılan ilk topların gümbürtüsünü duyar duymaz Hollanda'ya geçip sığınma talep etmişti. Anlattıklarını pek umursamamış gibi davrandım.

"Saçımı yapmana ihtiyacım var."

Aslında ihtiyacım olan bagajım gelene kadar kendime güvenimi çabucak geri kazanmaktı. Franz'ın verdiği para beni iki-üç ay idare ederdi, bu esnada Paris'e dönmenin bir yolunu düşünecektim. Geçici olarak kalabileceğim bir yer aradım, ne de olsa orada, ortalık sakinleşene kadar bana yardım edecek en azından bir tane arkadaşım vardı.

Bir sene sonra, Paris'ten tanıdığım bir bankerle ahbaplığım sayesinde Lahey'de oturmaktaydım, bana bir ev tutmuştu ve buluşmalarımızı orada gerçekleştiriyorduk. Sonra birden, hiçbir mazeret öne sürmeden kiramı ödemeyi bıraktı, belki de bir keresinde de dile getirdiği gibi, harcamalarımı "pahalı ve abartılı" bulmuştu. Cevabını da almıştı: "Abartılı diye, bir erkeğin gençliğini kendisinden çok genç bir kadının apışarasında aramasına denir asıl."

Söylediğime alınmış –zaten amacım buydu– evden çıkmamı söylemişti. Lahey, çocukluğumda yaptığım ilk ve tek ziyaretimde bile bana tekdüze gelmiş bir şehirdi. Şimdi, komşu ülkeleri her geçen gün daha da içine çeken savaştan kaynaklanan yiyecek kıtlığının başlaması ve gece hayatının tamamen sona ermesi yüzünden huzureviyle casus yatağı karışımı bir yere dönüşmüştü. Ölümle sonlanan çarpışmalardan, ruhları zedelenerek kaçmış firariler her köşede kafayı çekiyorlardı. Eski Mısır danslarından esinlenen birkaç gösteri düzenlemeye çalıştım; Eski Mısır danslarını kimse bilmediği ve eleştirmenler gerçeğe ne kadar uygun dans ettiğimin sağlamasını yapamayacakları için işim kolay sayılırdı. Ama tiyatrolara rağbet eden kalmadığı için kimse teklifimi ciddiye almadı.

Paris giderek uzaklaşan bir rüya gibiydi. Ama hayatımın pusulasıydı orası, kendimi her anlamda insan hissettiğim tek şehirdi. Orada hem izin verilen şeyleri hem de günah addedilenleri sonuna kadar yaşayabilirdim. Bulutlar farklıydı, insanlar şıktı, sohbetler Lahey'deki kuaför salonlarındaki sıkıcı gevezeliklerden bin kat daha ilginçti; Lahey'de insanlar çok az konuşuyorlardı; çünkü birileri tarafından dinlenmekten korkuyor, söylediklerinin daha sonra ülkenin tarafsızlığını bozdukları iddiasıyla aleyhlerinde kullanılacağını düşünüyorlardı. Bir süre Maurice Van Staen'i bulmaya çalıştım, sonradan Amsterdam'a taşınmış olan az sayıdaki okul arkadaşıma onu görüp görmediklerini sordum ama yer yarılmış da içine girmiş, kına boyasıyla gülünç ve yapmacık Fransızca aksanını da beraberinde götürmüştü sanki.

Tek çarem, Almanların beni Paris'e götürmelerini sağlamaktı. İşte bu yüzden Franz'ın arkadaşıyla buluşmaya karar verdim; ona bir not göndererek kim olduğumu belirttim ve yaşamımın büyük bölümünü geçirdiğim şehre dönme hayalimi gerçekleştirmem için bana yardım etmesini rica ettim. O uzun ve kasvetli dönemde aldığım kiloları verip yine zayıflamıştım; elbiselerim Hollanda'ya asla ulaşmayacaktı, zaten ulaşsalar da bir işe yaramayacaklardı; çünkü tüm dergiler modanın baştan aşağı değiştiğini gösteriyordu ama nasılsa "iyilik meleğim" bana her şeyi tekrar satın alacaktı. Paris'teki kadar kaliteli elbiseler olmasa da en azından dikişleri daha ilk hareketimde sökülmeye başlamayacaktı.

Yazıhaneye girdiğimde karşımdaki adamın diğer bütün Hollandalıların yoksun olduğu lüks ürünlerle çevrili olduğunu gördüm: ithal sigara ve purolar, Avrupa'nın dört bir köşesinden gelmiş içkiler, şehirdeki pazarlarda karneyle satılan peynirler ve jambonlar. Altın işlemeli maun masanın ardında, şık giyimli ve tanıdığım diğer Almanlardan çok daha görgülü bir adam oturmaktaydı. Bir süre havadan sudan konuştuktan sonra bana kendisiyle irtibata geçmekte neden bu kadar geciktiğimi sordu.

"Beni beklediğinizi bilmiyordum. Franz..."

"Geleceğinizi söyleyeli bir sene oldu."

Yerinden kalkıp ne içmek istediğimi sordu. Anason likörü rica ettim ve konsolos içkimi bizzat, Bohemia kristali bir kadehte takdim etti.

"Maalesef Franz artık aramızda değil; Fransızların alçak bir saldırısında öldü."

Olanlar hakkında pek bilgim yoktu, Almanların süratli ilerleyişinin 1914'ün Ağustos ayında Belçika sınırında sekteye uğradığını öğrendim. Bana emanet edilen mektupta da belirtildiği üzere Paris'e çabucak ulaşmayı isteseler de bu artık uzak bir hayalden ibaretti.

"Oysa her şeyi nasıl da planlamıştık! Bu konularla canınızı sıkıyor muyum?"

Anlatmaya devam etmesini rica ettim. Evet, canımı sıkıyordu ama Paris'e bir an önce ulaşmak istiyordum ve bana yardım etmezse bunu başaramayacağımı biliyordum. Lahey'e geldiğimden beri, bana son derece zor gelen sabır sanatında ilerleme kaydetmeye başlamıştım.

Konsolos, herhalde gözlerimdeki sıkıntılı ifadeyi fark ettiğinden, olanları kısaca özetlemeye çalıştı. Yedi taburu birden Batı'ya göndermiş ve Fransız topraklarında süratle ilerleyerek Paris'in elli kilometre yakınına kadar gelmiş olan generaller, Savaş Konseyi'nin şehri almak için nasıl bir saldırı planladığını çözememiş, dolayısıyla şu anda bulundukları noktaya, yani Belçika sınırı yakınlarındaki bir bölgeye çekilmişlerdi. Neredeyse bir senedir yerlerinden pek kımıldamıyorlar, harekete geçmeyi her denediklerinde iki taraftan da sürüyle asker ölüyordu. Ama kimse pes etmiyordu.

"Bu savaş bittiğinde eminim ki Fransa'nın en küçük köylerinde bile ölüler şerefine anıtlar dikilecek. Üzerimize askerlerini yollamaktan usanmıyorlar ama her seferinde toplarımız sayesinde onları ortadan ikiye ayırıyoruz."

Ortadan ikiye ayırmak ifadesi karşısında dehşete düşmem konsolosun da gözünden kaçmadı.

"Aslında bu kâbus ne kadar çabuk biterse o kadar iyi. İngiltere Fransa'ya destek verse de, müttefiğimiz olan aptal Avusturyalılar şu an Rusların ilerleyişini durdurmakla meşgul olsa da, sonunda biz kazanacağız. Ama bunun için yardımınıza ihtiyacımız var."

Benim yardımıma mı? Lahey'deyken okuduklarıma ve katıldığım az sayıdaki davette duyduklarıma bakılırsa çarpışmalarda binlerce kişi ölmüştü, böyle bir savaşı nasıl durdurabilirdim ki? Ne demek istiyordu?

Aniden Franz'ın yapmış olduğu uyarı yankılandı zihnimde: "Cramer'in yapacağı teklifleri asla kabul etmeyin," demişti bana.

Ama hayatımın daha da zorlaşması mümkün değildi. Param kalmamıştı, başımı sokacağım bir yerim yoktu, borçlarım biriktikçe birikiyordu. Bana nasıl bir teklifte bulunacağını biliyordum ama bu tuzaktan kaçmanın bir yolunu bulacağıma emindim. Hayatım boyunca nice benzerlerinden kurtulmuştum.

Sadede gelmesini rica ettim. Karl Cramer sırtını dikleştirdi ve tavrı aniden değişiverdi. Artık havadan sudan konuşup nezaket gösterilerinde bulunduğu bir misafir değildim; bana astlarından biriymişim gibi muamele etmeye başladı.

"Bana gönderdiğiniz nottan anladığım kadarıyla Paris'e gitmeyi arzuluyorsunuz. Bunu sağlayabilirim. Ayrıca masraflarınız için yirmi bin franklık bir yardımda bulunabilirim."

"Bu yeterli değil," diye karşılık verdim.

"İşiniz somut sonuçlar vermeye başladığında deneme dönemi son erecek, yapılacak yardım da artacaktır. Merak etmeyin; bu işler için kenara epey para ayırdık. Karşılığında yakın olduğunuz çevrelerden bize bilgi sızdırmanızı isteyeceğiz."

Artık o çevrelere uzak kaldım, diye geçirdim aklımdan. Aradan bir buçuk sene geçmişti, Paris'te nasıl karşılanacağımı bilmiyordum; benden son aldıkları haber, bir dizi gösteri için Almanya'ya yaptığım seyahate ilişkin.

Cramer çekmecesinden üç küçük şişe çıkarıp bana uzattı.

"İçlerinde görünmez mürekkep var. Her bilgi edindiğinizde bu mürekkebi kullanın ve mektuplarınızı Yüzbaşı Hoffman'a gönderin, sizle o ilgilenecek. Yazdıklarınızın altına asla kendi imzanızı atmayın."

Eline bir liste alıp baştan sona taradı ve ortada bir yerlere bir çizik attı.

"Savaş mahlasınız H21 olacak. Sakın unutmayın: İmzanızı hep H21 olarak atacaksınız."

Bütün bu olanları gülünç mü, tehlikeli mi, yoksa aptalca mı bulmam gerektiğini bilemiyordum. En azından daha hoş bir isim seçebilirlerdi, verdikleri isim tren koltuklarındaki numaralara benziyordu.

Başka bir çekmeceden nakit yirmi bin frank çıkardı ve tomarlar halinde paketlenmiş banknotları bana teslim etti.

"Gelirken geçtiğiniz salondaki görevliler pasaportunuz ve geçiş izinleriniz gibi ayrıntılarla ilgilenecekler. Savaş halindeki bir sınırdan geçmenin imkânsız olduğunu tahmin edersiniz. Dolayısıyla tek seçenek önce Londra'ya, oradan da Paris'e seyahat etmeniz, yakında bizler de oraya ulaşacak ve Zafer Takı'nın altından gururla geçeceğiz."

Cramer'in yanından ayrıldığımda ihtiyacım olan her şey yanımdaydı: para, iki pasaport ve geçiş izinleri. Geçtiğim ilk köprüde görünmez mürekkep şişelerini çıkarıp suya döktüm – savaş oyunu oynamaya meraklı çocuklara göre şeylerdi bunlar, yetişkinler tarafından ciddiye alınıp kullanılacakları hiç aklıma gelmezdi. Fransız Konsolosluğu'na gittim ve görevli memura karşı istihbarattan sorumlu kişiyle görüşmek istediğimi söyledim. Memur talebime inanmakta zorlandı.

"Kendisiyle neden görüşmek istiyorsunuz?"

Hususi bir mesele olduğunu, konuyu astlarıyla görüşemeyeceğimi belirttim. Beni ciddiye almış olacaklar ki çok geçmeden telefonu istediğim kişiye bağladılar ama ismini söylemedi. Kısa bir süre önce Almanlara casusluk yapmayı kabul ettiğimi anlatıp bütün ayrıntıları aktardım ve Paris'e ulaşır ulaşmaz kendisiyle görüşmeyi talep ettim. İsmimi öğrenince sanatıma hayran olduğunu ve ışıklar şehrine ulaştığımda benimle bizzat irtibata geçeceğini söyledi. Hangi otelde kalacağımı henüz bilmediğimi belirttim.

"Merak etmeyin, bizim işimiz böyle şeyleri öğrenmek."

Hayat yine ilginçleşmeye başlamıştı ama boyutlarını oradan ayrıldığımda öğrenecektim. Otelime dönüp adıma bir zarf bırakılmış olduğunu görünce çok şaşırdım, Real Tiyatrosu'nun yöneticilerinden biriyle irtibata geçmem rica ediliyordu. Teklifim kabul edilmişti ve seyircilere tarihî Mısır danslarını içeren bir gösteri yapmaya davet ediliyordum, yeter ki gösterinin içeriğinde çıplaklık olmasın. Tesadüf olamayacak kadar tuhaf bir durumdu bu ama gösteriyi ayarlayanların Almanlar mı Fransızlar mı olduğunu bilmiyordum.

Teklifi kabul etmeye karar verdim. Mısır danslarını "Bekâret", "Tutku", "Namus" ve "Sadakat" diye dört bölüme ayırdım. Yerel gazeteler gösteriye övgüler düzdüler ama sekiz gösterinin ardından yine sıkıntıdan patlamaya başladım ve Paris'e yapacağım müthiş dönüşün hayalini kurar oldum.

Yine Amsterdam'daydım, İngiltere' ye devam etmeden önce sekiz saat beklemem gerektiği için şehrin sokaklarında gezinmeye başladım ve yine Thea hakkında o tuhaf dizeleri söyleyen dilenciyle karşılaştım. Yoluma devam edecektim ama dilenci şarkısına ara verip bana seslendi.

"Sizi neden takip ediyorlar?"

"Çünkü güzelim, çekiciyim ve meşhurum," diye karşılık verdim.

Dilenciyse peşimdeki kişilerin amacının bu olmadığını söyledi; iki adamın beni takip ettiğini görmüştü ama fark edilince gizemli bir biçimde ortadan kaybolmuşlardı.

Bir dilenciyle en son ne zaman konuşmuştum, hatırlayamıyordum; her ne kadar beni kıskanan kişiler tarafından sanatçı veya fahişe olarak görülsem de saygıdeğer bir hanımefendinin bir dilenciyle konuşması kabul edilemezdi.

"Pek öyle görmüyor olsanız da burada cennettesiniz. Sıkıcı olabilir ama hangi cennet sıkıcı değildir ki? Serüven peşinde olduğunuzu biliyorum, laubalilik ettiğim için kusuruma bakmayın ama çoğu insan elindekinin değerini bilmez."

Verdiği öğüt için minnettar olduğumu söyleyip yolu-

ma devam ettim. Ne biçim bir cennetti bu, ilginç hiçbir şey gerçekleşmiyordu ki. Mutluluğun peşinde değildim ben, Fransızların *la vraie vie* yani hakiki hayat dedikleri şeyin peşindeydim; tarif edilmesi zor güzellikler ve derin bunalımlar, sadakatle ihanet, korku ve huzur arasında gidip gelen bir yaşam. Dilenci takip edildiğimi söyleyince rolümün tahmin ettiğimden çok daha önemli olduğunu anladım: Dünyanın kaderini değiştirebilecek biriydim ben, bir taraftan Almanlar adına casusluk yapıyormuş gibi görünüp öteki taraftan Fransa'nın savaşı kazanmasını sağlayabilirdim. İnsanlar Tanrı'nın matematikçi olduğunu sanırlar ama öyle değildir. Satranç oyuncusu demek belki daha uygun, rakibin hamlesini önceden tahmin ederek onu alt etmek için bir strateji geliştirir.

Bense hâlâ Mata Hari'ydim. Aydınlık günler de, karanlık zamanlar da aynı şeydi gözümde. Bir evlilik geçirmiş ve sonunda kızımın vesayetini kaybetmiş olsam da –sonradan başkalarından öğrendiğime göre beslenme çantasına bir resmimi yapıştırmış– hiç yakınmadım, aynı yere çakılıp kalmadım. Normandiya'da denizin kıyısında Astruc ile birlikte suya taş atarken idrak etmiştim, küskünlükten silkinerek mücadelelere girişen gerçek bir savaşçı olduğumu; çatışmalar da hayatın bir parçasıydı.

Sekiz saatlik bekleyiş çabucak geçti ve beni Brighton'a götürecek olan gemiye bindim. İngiltere'de iner inmez ayaküstü sorguya çekildim; belli ki dikkat çekiyordum, belki yalnız seyahat ettiğim için, belki de kimliğimden dolayı, elbette Fransız gizli servisi beni Alman Konsolosluğu'na girerken görmüş ve müttefiklerine haber salmış da olabilirdi. Fransız Konsolosluğu'na yaptığım aramadan ve ulaşmaya çalıştığım ülkeye olan bağlılığımdan kimsenin haberi yoktu.

Sonraki iki sene boyunca bol bol seyahat edecektim; hiç tanımadığım ülkelere gidecek, eşyalarımı geri alabil-

mek için Almanya'ya dönecek, İngiliz görevliler tarafından, Fransa adına çalıştığımı bilmelerine rağmen defalarca sorgulanacak, birbirinden ilginç erkeklerle buluşmayı sürdürecek, en meşhur lokantalarda yiyecek, son olarak da tek gerçek aşkımla göz göze gelecektim. Uğruna her şeyi yapmaya hazır olduğum bu adam bir Rus'tu, savaşta kimseyi ayırt etmeyen hardal gazı çok geçmeden gözlerini kör etti.

Sırf onun için her şeyi göze alarak Vittel'e gittim; hayatım bambaşka bir anlam kazanmıştı. Her gece yatmadan önce yüksek sesle "Ezgiler Ezgisi"nden cümleler okuyordum.

Geceleyin yatağımda aradım ruhumu seveni; aradım ve bulamadım. Kalktım ve şehirde gezinmeye başladım; sokaklarda ve meydanlarda aradım ruhumu seveni; aradım ve bulamadım.

Muhafızlarla karşılaştım, şehirde devriye gezen; sordum onlara: Gördünüz mü ruhumu seveni?

Yanlarından ayrıldım ve çok geçmeden buldum ruhumu seveni; sımsıkı sarıldım ona, bir daha da bırakmadım.

Geceleri Rus aşkım acıyla kıvranırken ben hiç uyumadan gözlerine ve vücudundaki yaralara merhem sürüyordum.

Mahkemede onu tanık sandalyesinde görünce kalbimi koca bir kılıç deşip geçti, kendisinden yirmi yaş büyük bir kadına asla âşık olmayacağını söyledi yargıca; tek amacı yaralarına bakacak birini bulmakmış.

Üstelik sonradan öğrendiğime göre, Mösyö Clunet, kaderin cilvesine bakın ki kahrolası Ladoux'nun şüphesini uyandıran da Vittel'e gidişim olmuştu.

Bu noktadan itibaren, Mösyö Clunet, öyküme ekleyeceğim başka bir şey yok. Olup bitenleri siz zaten gayet iyi biliyorsunuz.

Haksız yere çektiğim bütün bu ıstırapta, katlanmaya mecbur bırakıldığım aşağılanmalarda, Üçüncü Savaş Konseyi Mahkemesi'nce herkesin önünde maruz kaldığım karalamalarda, iki tarafın da öne sürdüğü yalanlarda ve hatta, Almanlar ve Fransızların birbirini öldürmesinde bile hiçbir sorun yoktu ama insanların gittikçe içine kapandığı bir dünyada özgür bir zihniyete sahip olma günahını işleyen bir kadını kendi haline bırakamazlardı. Bütün bu sebeplerden dolayı, Mösyö Clunet, cumhurbaşkanına yapılan son af talebi de geri çevrilirse sizden ricam bu mektubu saklamanız ve olanları anlayacak yaşa geldiğinde kızım Non'a vermenizdir.

Bir seferinde, o sıradaki menajerim olan ve Paris'e geldiğimden beri sadece bir kez gördüğüm Mösyö Astruc ile Normandiya'da bir plajdayken, bana ülkede bir antisemitizm dalgasının kabarmakta olduğunu anlatmış, yanında pek görünmesem benim için daha iyi olacağını söylemişti. Aynı konuşmamızda bana bir de Oscar Wilde adlı bir yazardan bahsetmişti. *Salomé* adlı oyununun metnini bulmakta zorlanmamıştım ama hazırladığım Salomé gösterisine kimse tek kuruş yatırmadı, bir sürü önemli tanıdığım olmasına rağmen param yoktu.

Nerden çıktı bu şimdi? Niye, son günlerini Paris'te geçiren, cenazesine hiçbir arkadaşının katılmadığı ve tek suçu bir erkekle aşk yaşamak olan İrlandalı yazarın eserine ilgi duymuştum? Keşke benim suçum da bu olsaydı; çünkü seneler boyunca meşhur erkeklerin yataklarına karılarıyla birlikte girmiştim, herkes doymak bilmez bir haz arayışındaydı. Beni bunun için suçlayan kimse çıkmadı, nasıl çıkabilirdi ki zaten, suçlayanlarla tanıklar aynı insanlardı.

İrlandalı yazara dönersek, günümüzde kendi ülkesinde lanetleniyor, bizimkindeyse görmezden geliniyor,

tiyatro için yazdığı birçok eseri seyahatlerim sırasında okudum ve çocuklara öyküler yazdığını da keşfettim.

Bir delikanlı sevdiği kızı dansa davet etmek istemiş ama kız ancak kırmızı bir gül getirirse kabul edeceğini söylemiş. Ne tuhaftır ki delikanlının yaşadığı yerde, güller ya sarı ya da beyazmış.

İkisi arasındaki konuşmayı bülbül duymuş. Delikanlının üzüldüğünü görünce zavallıya yardım etmeye karar vermiş. Önce, güzel bir şarkı söylemeyi düşünmüş ama bunun delikanlıyı çok daha fazla üzebileceğine karar vermiş; yalnızlığı yetmezmiş gibi şarkı yüzünden kasvete de kapılabilirmiş.

O sırada oradan geçen bir kelebek ne olduğunu sormuş.

"Delikanlı aşk acısı çekiyor. Kırmızı bir gül bulması lazım."

"Aşk yüzünden acı çekmek ne saçma," demiş kelebek.

Ama bülbül delikanlıya yardım etmeye kararlıymış. Koca bir bahçenin ortasında bir gül ağacı varmış ve beyaz güllerle doluymuş.

"Bana kırmızı bir gül verin, lütfen."

Ama gül ağacı bunun imkânsız olduğunu, eskiden kırmızı olan gülleri beyaza dönüşmüş başka bir gül ağacını aramasını söylemiş.

Böylece bülbül söyleneni yapıp aramaya koyulmuş. Uzaklara uçmuş ve aradığı yaşlı gül ağacını bulmuş. "Kırmızı bir çiçek lazım bana," demiş.

"Ben artık çok yaşlandım," diye karşılık vermiş gül ağacı. "Kışlar damarlarımı dondurdu, güneş yapraklarımı soldurdu."

"Bir tanecik gül," diye yalvarmış bülbül. "Elbet vardır bir yolu!"

"Yolu olmasına var. Ama öyle fena ki söylemeye bile korkarım."

"Benim korkum yok. Kırmızı bir gülü nereden bulabilirim, söyleyin bana. Bir tanecik kırmızı gül."

"Gece buraya dönüp bülbüllerin bildiği en güzel ezgiyi şakımalısın bana, ardından da göğsünü dikenlerimden birine bastırmalısın. Böylece kanın özsuyuma karışacak ve gülü kırmızıya boyayacak."

Gece olunca bülbül söyleneni yapmış, yaşamını aşk uğruna feda etmeye hazırmış. Ay doğar doğmaz bülbül göğsünü gül ağacının dikenine bastırıp şakımaya başlamış. Birbirlerine âşık olan bir erkekle bir kadının şarkısıyla başlamış. Ardından aşkın her türlü fedakârlığa değdiğini anlatan bir şarkı söylemiş. Ay gökyüzünü boydan boya geçerken, bülbül şakımayı sürdürmekte ve gül ağacının en güzel gülü bülbülün kanıyla kırmızıya dönüşmekteymiş.

"Daha hızlı şakı," demiş gül ağacı. "Birazdan güneş doğacak."

Bülbül göğsünü daha da bastırınca diken doğruca kalbine batmış. Yine de şakımayı kesmemiş, gül kıpkırmızı oluncaya kadar şakımış.

Yorgunluktan bitkin, ölmek üzere olduğunu bilse de gelmiş geçmiş en güzel kırmızı gülü dalından koparıp delikanlıya götürmüş. Penceresine konup çiçeği bırakmış ve oracıkta ölmüş.

Delikanlı tıkırtıyı duymuş ve pencereyi açınca en çok hayalini kurduğu şeyi karşısında görmüş. Güneş doğmaktaymış; gülü alıp koşa koşa sevdiği kızın evinin yolunu tutmuş.

"İşte benden istediğini getirdim," demiş, kan ter içinde ama sevinçliymiş.

"İstediğim böyle bir gül değildi ki," demiş kız. "Bu gül aşırı büyük, elbisemle de uyuşmayacak. Zaten bu akşamki dansa başka birinin davetini kabul ettim bile."

Delikanlı hayal kırıklığı içinde kızın yanından ayrılmış, gülü yolun kenarına atmış ve atar atmaz üstünden bir

at arabasının tekerlekleri geçmiş. Sonunda delikanlı kitaplarına dönmüş, kendinden asla veremeyeceği şeyler talep etmeyen kitaplarına.

İşte benim hayatım buydu; ben bülbülüm, her şeyini ortaya koyan ve bunun için ölmeye çekinmeyen.

Saygılarımla,

Mata Hari

(En başta ebeveynlerinin seçtiği isimle Margaretha Zelle olarak bilinen, evlenince zorla Madam MacLeod ismini alan, son olarak da Almanlara kanıp topu topu yirmi bin frank uğruna her yazdığının altına H21 imzasını atan.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Paris, 14 Ekim 1917

Saygıdeğer Mata Hari,

Herhalde size henüz haber vermemişlerdir ama af talebiniz cumhurbaşkanı tarafından reddedildi. Dolayısıyla yarın sabah sizi almaya gelenler arasında olacağım ve birbirimizi son kez göreceğiz.

Önümde on bir uzun saat var ve bu gece gözüme hiç uyku girmeyeceğini biliyorum. İşte bu yüzden, hitap ettiği kişi tarafından okunmayacak bir mektup yazıyorum; savunmanızın son parçası olarak kullanmayı amaçladığım, ancak hukuki açıdan hiçbir işlevi bulunmayan bu mektupla, siz hâlâ hayattayken, hiç olmazsa itibarınızı kurtarabilmeyi umuyorum.

Savunmanız sırasında yaptığım beceriksizlikleri haklı göstermeye çalışıyor değilim; çünkü aslında, mektuplarınızda defalarca belirttiğiniz gibi kötü bir avukat değilim ben. Hiç işlemediğim bir günah konusunda kendimi aklamaya çalışıyor gibi görünsem de tek istediğim, son aylarda çektiğim cehennem azabını aktarmak. Tek başıma çekmedim bu eziyeti; bütün çabalarım, şimdiye kadar hiç itiraf etmemiş olsam da, bir zamanlar âşık olduğum kadını kurtarmak içindi.

Benzer bir eziyeti ülkece çekiyoruz aslında; bugün ülkede, evladını cephede kaybetmemiş tek aile kalmadı. İşte bu yüzden haksızlık, fesatlık, barbarlık aldı yürüdü; ülkemde böyle şeylere rastlanabileceğini asla tahmin etmezdim. Bu satırları yazdığım sırada iki yüz kilometre ötemde asla bitmeyecekmiş gibi görünen savaşlar sürmekte. Bu savaşların en büyüğü ve kanlısı bizim saflığımız yüzünden başladı; tanklar ve ağır toplar eşliğinde başkente doğru ilerleyen bir milyonu aşkın Alman askerini iki yüz bin yiğidimizle durdurabileceğimizi zannettik. Ama binlerce ölü ve yaralı verdiğimiz, oluk oluk kanın döküldüğü cesur mücadelemize rağmen Almanları, ilk saldırıyı gerçekleştirdikleri 1914 senesindeki mevzilerinden hâlâ püskürtemedik.

Sevgili Mata Hari, en büyük hatanız, doğru bir işi başarmak için yanlış adama başvurmanız oldu. Paris'e döndüğünüzde sizle irtibata geçen karşı istihbarat amiri Georges Ladoux, devletin mimlediği bir isimdi. Dreyfus Davası'nın sorumlularından biriydi, o davada yapılan hukuki hatalar bizi bugün bile utandırıyor; masum bir adam hem lekelendi hem de sürgüne gönderildi. Georges Ladoux, davada yaptığı maskaralıklar ortaya çıkınca kendini aklamaya uğraştı; işinin, sadece düşmanın sonraki adımlarını öğrenmekle sınırlandırılamayacağını, Dreyfus'un dostlarımızın moralini bozmasını engellemenin de görevinin bir parçası olduğunu öne sürdü. Terfi almaya çalıştı ama başaramadı. Aksi bir adama dönüştü, devlet kulislerinde tekrar göze girebilmek için acilen ses getirecek bir davaya ihtiyaç duyuyordu. Herkesin tanıdığı, subayların eşleri tarafından kıskanılan, elit tabaka tarafından daha birkaç sene önce tanrılaştırılırken şimdi nefret edilen sanatçı bir kadından daha uygunu var mıydı bu iş için?

Halk sadece Verdun, Marne, Somme gibi cephelerde gerçekleşen ölümleri duymak istemiyor; zafer algısı

yaratacak başka konulara da ihtiyaç var. Bunu iyi bilen Ladoux da sizi ilk gördüğü anda alçakça, ağını örmeye başladı. Notlarında da ilk görüşmenizden bahsediyor:

Yazıhaneme öyle bir tavırla girdi ki sahneye çıkmıştı sanki, son derece şık elbisesiyle beni etkilemeye çalışıyordu. Oturmasını söylemesem de bir koltuk çekip masamın karşısına yerleşti. Teklifi kendisine Lahey'deki Almanya konsolosunun yaptığını anlattıktan sonra Fransa adına çalışmaya hazır olduğunu söyledi. Peşine taktığım ajanlarımla da dalga geçti, şöyle dedi:

"Acaba aşağıdaki arkadaşlarınız bana biraz rahat verebilirler mi? Otelimden her çıktığımda odama girip her tarafı didik didik ediyorlar. Ne zaman kafeye gitsem yandaki masayı işgal ediyorlar, kurmak için senelerimi verdiğim dostluklar bozuldu. Artık kimse yanımda görünmek istemiyor."

Vatanımıza ne şekilde hizmet etmek istediğini sordum ona. Küstahça karşılık verdi: "Cevabı gayet iyi biliyorsunuz. Almanlar bana H21 adını taktılar, belki Fransızlar vatanlarına gizlice hizmet edenlere daha hoş isimler veriyorlardır."

Verdiğim karşılığı iki farklı şekilde yorumlamak mümkündü:

"Hizmetlerinizin pahalılığıyla meşhursunuz. Bize ne kadara mal olacaksınız?"

"Her şeye ya da hiçbir şeye," diye cevap verdi.

Yanımdan ayrılır ayrılmaz sekreterime, "Mata Hari dosyası"nı getirmesini söyledim. Hakkında toplanan bütün bilgileri –ki bize büyük emeğe ve paraya mal olmuştu– okuduğumda onu ele verebilecek hiçbir şey bulamadım. Belli ki bu kadın, ajanlarımdan daha akıllıydı ve hainliklerini gizli saklı gerçekleştirmeyi gayet iyi biliyordu.

Diğer bir deyişle, siz suçlu olsanız dahi suçluluğunu-

zu kanıtlayacak delil bulamıyorlardı. Ajanlar her gününüzü takip ediyorlardı; bir Alman saldırısında atılan hardal gazı yüzünden kör olan Rus sevgilinize, Vittel'e gittiğiniz günlerde tutulan "raporlar" saçmalığın daniskasıydı.

Oteldekilerin anlattığına göre sürekli, kendisinden yirmi yaş küçük, savaşta yaralanmış o genç adamla birlikteymiş. Abartılı hareketleri ve yürüyüş şekline bakılırsa bizce uyuşturucu kullandığına şüphe yok, büyük ihtimalle morfin veya kokain.

Oteldeki müşterilerden birine Hollanda'nın kraliyet ailesinden olduğunu söyledi. Bir başkasına, Neuilly'de bir şatosu olduğundan bahsetti. Bir seferinde, akşam yemeğinden döndüğümüzde, onun otelin ana salonunda bir grup gence şarkı söylediğini gördük, bizce tek amacı o gencecik kızları ve oğlanları ayartmaktı, zavallılar, "Paris sahnelerinin büyük yıldızı" olarak görüyorlardı bu kadını.

Sevgilisi tekrar cepheye döndüğü halde kadın Vittel'de iki hafta daha kaldı, yürüyüşe çıktığında, öğle ve akşam yemekleri sırasında hep yalnızdı. Hiçbir düşman ajanıyla yakınlık kurduğunu görmedik ama karanlık işler peşinde olmadıkça kim bir kaplıca otelinde yalnız başına kalmak ister ki? Yirmi dört saat takip etsek de işini bize görünmeden halletmenin bir yolunu bulmuş olmalı.

Böylece, sevgili Mata Hari, en alçakça darbe vurulmuş oldu. Üstelik Almanlar da sizi takibe almışlardı ama onlar daha tedbirli ve işbilirdiler. Müfettiş Ladoux'yu ziyaret ettiğiniz o günden itibaren sizin ikili ajanlık yapmayı amaçladığınızı anlamışlardı. Siz Vittel'deyken, Lahey'de size ajanlık teklif eden Konsolos Cramer Berlin'de sorgulanmaktaydı. Normalde dikkat çekmemeye önem veren, adeta görünmez olan geleneksel ajanlarla taban tabana zıt özellikler taşıyan bir kişiye neden yirmi bin frank harcadı-

ğını öğrenmek istiyorlardı. Neden Almanya'ya savaşta yardım etmesi için böylesine meşhur birini seçmişti? Yoksa kendisi de mi Fransızlar adına çalışıyordu? Nasıl oluyordu da aradan geçen bunca zamana rağmen ajan H21 bir tanecik bile istihbarat sağlamamıştı? Arada sırada –genellikle toplu taşıma araçlarında– Alman ajanları yanına gelip bir parçacık istihbarat talep ettiğinde bile hep tatlılıkla gülümsemiş ve henüz bir şey elde edemediğini söylemişti.

Ama Madrid'de kahrolası karşı istihbarat amiri Ladoux'ya gönderdiğiniz bir mektubu ele geçirmeyi başardılar, bu mektupta nihayet bir fırsatını bulup peşinizdekilerden kurtularak buluştuğunuz üst düzey bir Alman subayla aranızda geçenleri ayrıntılı bir biçimde anlatıyordunuz;

Bana ne tür bir istihbarat elde ettiğimi sordu; öğrendiklerimi görünmez mürekkeple yazıp göndermiş miydim, acaba yolda mı kaybolmuştu? Öyle olmadığını söyledim. Bir isim vermemi isteyince Alfred Kiepert'le yatmış olduğumu söyledim.

Bunun üstüne öfkeden deliye döndü, bağırmaya başladı, kimle yattığımı hiç umursamadığını, zaten umursasaydı İngiliz, Fransız, Alman, Hollandalı ve Rus erkeklerin isimleriyle sayfalar doldurması gerekeceğini söyledi. Saldırgan tavrına aldırış etmedim, çok geçmeden sakinleşip bana sigara ikram etti. Bacaklarımı çekici bir biçimde kımıldatmaya başladım. Karşısındakini bezelye beyinli bir kadın sanmış olacak ki, "Davranışım için özür dilerim, çok yorgunum. Almanlar ve Türklerin Fas kıyılarına yolladıkları cephanelerin karşılanmalarını düzenleme işi beni çok yoruyor," dedi. Cramer'in bana borçlu olduğu beş bin frankı da sordum; bu konuda yetkisi bulunmadığını, Lahey'deki Alman Konsolosluğu'na haber vereceğini söyledi. "Borcumuzu daima öderiz," diye bitirdi sözünü.

Almanların şüpheleri sonunda doğrulanmıştı. Konsolos Cramer'in başına gelenleri bilmiyoruz ama o âna kadar elle tutulur hiçbir istihbarat sağlamayan Mata Hari'nin ikili ajan olduğu kesinleşmişti. Eiffel Kulesi'nin tepesinde bir radyo dalgası dinleme antenimiz var ama Almanların istihbaratının büyük bölümü kriptografi yoluyla aktarılıyor, yani okunması imkânsız. Ladoux raporlarınızı okusa da hiçbirine inanmadı; Fas kıyılarına çıkarılan cephaneyi araştırdılar mı? Hiç bilmiyorum, bir türlü öğrenemedim. Ama Madrid'den Berlin'e gönderilen bir telgraf ki Almanlar, şifresinin Fransızlar tarafından kırıldığını biliyorlardı, sizle savaş mahlasınızdan öte bir bağlantı içermese de, mahkemedeki suçlamanın en önemli silahı haline geldi.

AJAN H21, DENİZALTININ FAS KIYISINA GİTTİĞİNDEN HABERDAR VE CEPHANENİN MARNE'YE NAKLİYESİNE YARDIM EDECEK. ŞU ANDA PARİS YOLUNDA, ORAYA YARIN ULAŞACAK.

Böylece Ladoux sizi mahkûm etmek için aradığı delili bulmuş oldu. Ama tek bir telgraf mesajıyla sizi askerî mahkemede mahkûm edebileceğini sanacak kadar aptal değildi, bilhassa da Dreyfus Davası herkesin belleğinde hâlâ tazeyken; masum bir adam imzasız ve tarihsiz bir kâğıt parçasında yazanlar yüzünden mahkûm edilmişti. Dolayısıyla başka manevralar gerekliydi.

Savunmamı tamamen etkisiz kılan neydi? Hâkimlerin, tanıkların ve şikâyetçilerin takınacağı tavır zaten belliydi ama siz de pek yardımcı olmadınız. Sizi suçlayacak değilim ama Paris'e geldiğinizden beri vazgeçmediğiniz yalan söyleme eğiliminiz yüzünden mahkemede anlattığınız her şey inanılırlığını kaybetti. Savcı, Doğu Hint Adaları'nda doğmadığınıza, Endonezyalı din adamları tarafından eğitilmediğinize, aslında bekâr olduğunuza ve daha genç görünmek için pasaportunuzu tahrif ettiğinize dair somut kanıtlar öne sürdü. Barış zamanında olsaydık bunların hiçbirini umursayan olmazdı ama rüzgâr düşen bombaların sesini ta Savaş Mahkemesi'ne kadar taşıyordu.

Bu yüzden ben, "ama müvekkilim buraya gelir gelmez Ladoux ile irtibata geçti" savını her öne sürdüğümde Ladoux bana itiraz ediyor, tek amacınızın daha fazla para koparmak ve kendisini baştan çıkarmak olduğunu söylüyordu ki bence bu korkunç bir patavatsızlık; çünkü müfettiş kısacık boyu ve şişman bedenine rağmen kendisine tenezzül edeceğinizi düşünüyor, niyetinizin kendisini Almanlara kukla etmek olduğunu zannediyordu. İddiasını kuvvetlendirmek için gelişinizden önce gerçekleşen zeplin saldırısından da bahsetmişti; düşmanlar açısından tam bir fiyaskoydu; çünkü hiçbir stratejik noktayı vura-

mamışlardı. Ladoux'ya göreyse göz ardı edilmemesi gereken bir kanıttı bu.

Siz güzeldiniz, dünyaca tanınıyor, insan içine çıktığınızda –asla saygı görmeseniz de– daima kıskanılıyordunuz. Yalancı insanlar, bildiğim kadarıyla, ün ve takdir peşindedirler. Gerçekle burun buruna geldiklerinde bile hep kaçmanın bir yolunu bulurlar, duygusuzca söylediklerini tekrarlar ya da kendilerini suçlayan kişiyi iftira atmakla itham ederler. Kendinize dair müthiş hikâyeler uydurma takıntınızı anlayabiliyorum, belki güvensizliğinizden yapıyorsunuz bunu, belki de ne pahasına olursa olsun sevilme arzunuzdan. Başkalarını suistimal etme sanatında usta olan onca adamı kullanabilmeniz için elbette yaratıcılığınızı biraz körüklemeniz gerekiyordu. Affedilecek bir şey değil ama gerçek bu; şu anda bulunduğunuz yere de aynı sebeple düştünüz.

Duyduğuma göre Kaiser'in oğlu Prens W. ile yattığınızı söylüyormuşsunuz. Almanya'daki bağlantılarımsa prensin savaş sırasında kaldığı sarayın yüz kilometre yakınından bile geçmediğiniz konusunda hemfikirler. Alman Yüksek Komiserliği'nde bir sürü tanıdığınız olduğuyla böbürleniyordunuz; herkes duysun diye bunu yüksek sesle dile getiriyordunuz. Sevgili Mata Hari, aklıbaşında hangi casus düşmana böyle bilgiler verir? Şöhretinizin zayıfladığı bir dönemde insanların ilgisini çekme arzunuz her şeyi daha da zora soktu.

Siz sanık sandalyesindeyken yalanları söyleyen onlardı, bense halkın gözünde inanılırlığını yitirmiş birini savunmaktaydım. Savcının davanın hemen başlangıcında dile getirdiği suçlamalar listesi içler acısıydı; söylediğiniz doğruların arasına kendi yalanlarını serpiştirmişlerdi. Zor durumda olduğunuzu nihayet anlayıp yardımıma başvurmaya karar verdiğiniz gün bana gönderdikleri dosyaları incelediğimde gözlerime inanamamıştım.

Suçlamalardan bazıları şöyleydi:

1) Zelle MacLeod Alman İstihbarat Servisi'nde görevlidir, orada H21 kod adıyla bilinmektedir. *(doğru)*

2) Çatışmaların başlamasından itibaren iki kez Fransa'ya gitmiştir, üstlerinin iradesiyle seyahat ettiğine şüphe yoktur, amacı düşman için istihbarat toplamaktır. *Günün yirmi dört saati Ladoux'nun adamları tarafından takip altındayken böyle bir şeyi nasıl yapabilirdiniz ki?*

3) İkinci seyahatinde Fransız İstihbarat Servisi'yle irtibat kurup işbirliği yapmak istediğini belirtmiştir ve elde ettiği bütün bilgileri, sonradan kanıtlandığı üzere, Alman casuslarla paylaşmıştır. *Burada iki hata var: Siz Lahey'den telefon edip bir buluşma ayarlamıştınız; Ladoux ile görüşmenizse ilk seyahatinizdeydi ve Alman İstihbaratı'yla bilgi paylaştığınıza dair hiçbir kanıt gösterilemedi.*

4) Bıraktığı elbiseleri alma bahanesiyle Almanya'ya dönmüş ama ayrılırken yanında bu elbiselerin hiçbirini taşımadığı görülünce Britanya İstihbaratı tarafından tutuklanmış ve casuslukla suçlanmıştır. Ladoux ile irtibata geçmeleri için ısrar etse de kimliği Ladoux tarafından doğrulanmamıştır. Tutukluluğunu devam ettirmek için hiçbir kanıt bulunmadığından İspanya'ya gitmesine izin verilmiştir ve çok geçmeden adamlarımız onun Alman Konsolosluğu'na gittiğini görmüşlerdir. *(doğru)*

5) Gizli bilgiler aktaracağı bahanesiyle kısa bir süre sonra Madrid'deki Fransa Konsolosluğu'na gitmiş, düşman kuvvetlerine yapılacak cephane takviyesine dair bilgiler elde ettiğini, takviyenin aynı dönemde, Türkler ve Almanlar tarafından Fas'ta gerçekleştirileceğini söylemiştir. İkili ajanlık yaptığını bildiğimiz için kararımız, tuzak olduğu her halinden belli olan bir görev uğruna adamlarımızı riske atmamak şeklinde olmuştur.

Böyle daha bir sürü suçlama mevcut, numaralandırmaya bile değmeyecek bir dizi saçma sapan iddia. Bu saçmalıkların zirve yaptığı noktada şifrelendirmeden gönderilmiş bir telgraf var; Cramer kendisini sorgulayan me-

mura verdiği ifadesinde, ajan H21'i "davamıza hizmet etmesi için seçtiğimiz casusların en kötüsü" diye tanımlamış, ancak halkı galeyana getirmek isteyen Ladoux'nun iddiasına göre H21 ismini siz uydurmuştunuz, gerçek mahlasınızsa H44 idi ve eğitiminizi Belçika'nın Antwerp şehrindeki Fräulein Doktor Schragmüller'in ünlü casus okulunda almıştınız.

Savaşların ilk kurbanı insanlık onurudur. Hapse atılışınız, önceden de söylediğim gibi, Fransız Askerî Teşkilatı'nın gücünü vurgulayacak, dikkatleri savaş meydanlarında canlarını kaybeden binlerce gençten başka tarafa çekmeye yarayacaktı. Barış zamanında kimse böyle saçmalıkları kanıt olarak kabul etmezdi. Savaş zamanındaysa aynı iddialar, mahkemenin sizi ertesi gün hapse atması için yetiyor.

Rahibe Pauline bize aracılık etmekle kalmıyor, beni hapishanede olanlardan da haberdar ediyor. Bir seferinde yüzü kızararak anlattı; hatırlarsınız belki, hakkınızda çıkan bütün haberleri topladığınız albümü görmek istemişti ama siz izin vermemişsiniz. Aslında ondan, albümü almasını isteyen bendim. Zavallı bir rahibeyi utandırdığım için beni yargılamayacaksınız, umarım.

Bana gelince, ben kimim ki sizi yargılayacağım? Ama o gün size dair, benzer bir albüm tutmaya karar verdim, oysa diğer müşterilerim için hiç böyle bir şey yapmışlığım yok. Davanız bütün Fransa'yı ilgilendirdiği için ölüme mahkûm edilen tehlikeli kadın casus hakkındaki haberler, basında hiç eksik olmuyor. Dreyfus'un aksine, yaşamınızın bağışlanması için imza kampanyaları ve yürüyüşler düzenlenmiyor.

Albümüm şu anda yanımda açık, karşımdaki sayfada bir gazete kupüründe mahkeme kararının ertesi günü olanlar ayrıntılı olarak anlatılıyor, bu makalede sadece bir hata bulabildim, o da vatandaşı olduğunuz ülkenin yanlış yazılmış olması.

Rus casus Mata Hari, aynı esnada Üçüncü Savaş Konseyi Mahkemesi tarafından yargılandığını umursamadan ya da kendisini Fransız İstihbaratı'nın attığı her adımı bilen, iyiyle kötünün ötesinde bir kadın olarak gördüğü ve olacaklardan kaygılanmadığı izlenimini vermek için, Dışişleri Bakanlığı'na başvurarak, gözlerinden ağır yaralanmasına rağmen savaşmaya mecbur bırakılan sevgilisini bulmak amacıyla Verdun'a gitmek için izin istedi. Elbette bu, Doğu Cephesi'nde olan bitenleri hiç bilmediği izlenimini vermek için uyguladığı bir kandırmacaydı. Başvuru evraklarının henüz işleme alınmadığı ama bakanın konuyla bizzat ilgileneceği karşılığını aldı.

Hapse mahkûm olduğu, basına kapalı gerçekleştirilen duruşmanın sonuna doğru açıklandı. Yargı süreci biter bitmez davanın ayrıntıları halkla da paylaşılacak.

Savaş Bakanlığı aslında hapis emrini Paris askerî valisine –3455-SCR 10 dosya numarasıyla– üç gün önce göndermişti ama emrin yürürlüğe konabilmesi için suçlamanın resmileşmesi gerekliydi.

Üçüncü Savaş Konseyi'nin savcısı önderliğindeki beş kişilik bir ekip derhal Élysée Palace Oteli'ndeki 131 numaralı odaya gittiler ve şüpheliyi ipek sabahlığı üstünde, kahvaltı ederken yakaladılar. Neden böyle bir şey yaptığı so-

rulduğunda sabah erkenden kalkıp Dışişleri Bakanlığı'na gittiği için açlıktan öldüğü karşılığını verdi.

Sanığa üstünü giyinmesini rica ettiler, odayı araynca eşyalarının çoğunun elbiselerden ve kadın aksesuvarlarından oluştuğunu gördüler. Odada ayrıca Vittel'e seyahat etmek için bir izin belgesi ve Fransa topraklarında çalışabileceğini gösteren, 13 Aralık 1915 tarihli başka bir belge buldular.

Mata Hari her şeyin bir yanlış anlamadan ibaret olduğunu iddia ederek el konulan her eşyasının ayrıntılı olarak listelenmesini talep etti, aldıkları her şeyi aynı gece eksiksiz olarak odasına geri getirmedikleri takdirde onları dava edeceğini söyledi.

Üçüncü Savaş Konseyi'nin Savcısı Mösyö Pierre Bouchardon'la gerçekleştirdiği görüşmeye yalnızca gazetemiz ulaştı, bu bilgiyi bize aktaran kaynağımız, ülkeye gizlice sızıp sonradan maskeleri düşen ajanlar hakkında gazetemize sıklıkla bilgi sağlamaktadır. Kaynağımıza göre –ki bize görüşmenin tam kaydını aktardı– Mösyö Bouchardon suçlamaların bulunduğu dosyayı Mata Hari'ye vermiş ve okumasını rica etmiş. Okuması bitince avukat isteyip istemediğini sormuş ama kadın kesinlikle istemediğini söylemiş ve şöyle karşılık vermiş:

"Ama ben masumum! Birileri benimle oyun oynuyor herhalde, ben Fransız İstihbaratı adına çalışıyorum, her istediklerini yapıyorum ama şimdiye kadar nadiren bir şey istediler."

Mösyö Bouchardon –bize de ulaştırılan– bir belgeyi imzalamasını rica edince Mata Hari gönül rahatlığıyla imzasını atmış. Aynı akşam otel odasının konforuna dönüp "geniş" arkadaş çevresiyle irtibata geçince kendisine yöneltilen akıl almaz iftiralardan aklanacağına eminmiş.

Söz konusu ifadenin altına imzasını atar atmaz casus doğrudan Saint-Lazare Hapishanesi'ne götürülmüş, bu

süre boyunca aklını yitirmişçesine tekrarlayıp durmuş: "Ben masumum! Ben masumum!"

Savcının gazetemize verdiği demeç şu şekildedir:

"Hiç de herkesin dediği kadar güzel bir kadın sayılmazdı. Oysa kullandığı nice erkeği arsızlığı ve hissizliği sayesinde yıkıma götürmüş, hatta en azından bir erkeği intihara sürüklemişti. Karşımdaki kişi hem bedenen hem de ruhen bir casustu."

Ardından ekibimiz Saint-Lazare Hapishanesi'ne gitti, hapishane müdürü başka gazetecilerle konuşmaktaydı. O da, tıpkı bizim gibi, Mösyö Bouchardon ile aynı görüşteydi; Mata Hari'nin güzelliği zamana yenik düşmüştü.

"Sadece fotoğraflarda güzelmiş," dedi hapishane müdürü. "Uzun zaman boyunca sürdürdüğü çapkın yaşam tarzı bugün hapishanemize gelen kişiyi epeyce değiştirmiş, gözlerinin altı mosmor, saçlarının köklerinde beyazlar belirmiş, tuhaf davranışlar sergiliyor, ağzından çıkan tek cümle, 'Ben masumum!' Ve bunu doğasına yenik düşerek davranışlarına hâkim olamayan kadınlar gibi çığlık çığlığa dile getiriyor. Kendisiyle yakın ilişkiler kurmuş kimi dostlarının zevksizliği karşısında şaşırıyorum."

Bu durum, hapishane doktoru Mösyö Jules Socquet tarafından da doğrulandı; ancak doktorun belirttiğine göre Mata Hari'nin herhangi bir hastalığı bulunmuyordu, ateşi yoktu, dili incelenmiş ve midesinde hiçbir sorun olmadığı anlaşılmıştı. Böylece Saint-Lazare'daki hücrelerden birine konulması için engel kalmamıştı ama hükümlünün âdet dönemi olduğu için rahibelerden öncelikle hijyenik havlu getirmeleri rica edilmişti.

Ancak o zaman, Paris engizisyonu diye andığımız birçok sorgulamanın ardından, benimle irtibata geçtiniz ve sizi Saint-Lazare Hapishanesi'nde ziyaret ettim. Ama çok geç kalmıştık; verdiğiniz ifadelerin çoğu, Paris'in yarısının zaten bildiği üzere, karısı tarafından aldatılan malum kişiyi ele vermişti. Böyle bir adam, sevgili Mata Hari, gözünü kan bürümüş bir vahşi hayvan gibidir, adalet değil intikam peşindedir.

Gelişimden önceki ifadelerinizi okuduğumda görüyorum ki masum olduğunuzu savunmaktan ziyade ne kadar önemli olduğunuzu göstermeye çabalamışsınız. Güç sahibi dostlarınızdan, uluslararası ününüzden, tiyatro salonlarını doldurduğunuzdan bahsetmişsiniz, oysa tam tersini yapmalıydınız, mağdur olduğunuzu, Müfettiş Ladoux'nun sizi günah keçisi ilan ettiğini, karşı istihbarat servisinin başına geçebilmek için meslektaşlarıyla arasındaki kavgada sizi kullandığını göstermeliydiniz.

Hücrenize döndüğünüzde, Rahibe Pauline'den öğrendiğime göre, durmadan ağlamışsınız. Günümüzde yalnızca –sizin gibi– kendini kuvvetli zannedenlerin direncini kırmak için kullanılan o iğrenç hapishaneyi istila eden farelerden korktuğunuz için gecelerinizi hiç uyumadan geçirmişsiniz. Başınıza gelenlerin sarsıntısı yü-

zünden daha duruşma başlamadan aklınızı kaçıracağınızı söylüyormuşsunuz. Birkaç kez revire kaldırılmayı istemişsiniz; haklısınız, hücrede yalnız başınızasınız ve kimseyle temasınız yok, hapishanenin revirindeyse, koşullarınız çok farklı olmasa da en azından başkalarıyla konuşma şansınız var.

Bu esnada sizi suçlayanlar birer birer çekilmeye başladılar; çünkü eşyalarınız arasında sizi suçlu çıkaracak hiçbir delil bulamadılar; bulabildikleri en kuvvetli delil, içinde farklı farklı kartvizitler bulunan deri bir çantaydı. Bouchardon, seneler boyunca ilginiz için çırpınıp duran o saygıdeğer beyefendilerin her biriyle görüşülmesini emretti ama aralarında sizle olan yakın ilişkisini onaylayacak kimse çıkmadı.

Savcı Mösyö Marnet'nin iddiaları bir yerden sonra acınacak hale geldi. Bir ara, elinde başka delil kalmayınca, şöyle bir iddiada bulundu:

Zelle, günümüzde sıklıkla rastladığımız tehlikeli tür kadınlardandır. Farklı dillerde –bilhassa da Fransızca– kendini kolayca ifade edebilmesi, her meslekten tanıdıkları, dost meclislerine sızma konusundaki mahareti, zarafeti, zekâsı, ahlak kurallarını hiçe sayması, bütün bunlar ona makul bir şüpheli gözüyle bakmamıza sebep olmakta.

Ne tuhaf ki, Müfettiş Ladoux bile sonunda lehinize tanıklık yaptı; Paris engizisyonuna sunabileceği hiçbir şey yoktu elinde. Şöyle diyordu ifadesinde:

Mata Hari'nin düşmanlarımızın hizmetinde olduğu apaçık ortada ama bu iddiayı kanıtlayabilecek hiçbir somut delilim yok. Kanıt istiyorsanız Savaş Bakanlığı'na başvurmalısınız, ilgili evraklar orada. Bana sorarsanız, günümüzde, birinin bu kadar fazla seyahat edip bu kadar

önemli kişilerle temas kurması yeterince sağlam bir kanıt, ortada yazılı bir belge bulunmasa ve bu iddia savaş mahkemelerince kabul edilmese de bence böyle.

Öyle yorgunum ki zihnim bulanmaya başladı; bu mektubu size yazdığımı, bizzat teslim edeceğimi düşündükçe sonrasında oturup geçmişi yâd etmeye vaktimiz olacağını zannediyorum, sanki kapanmış yaralarımız hakkında konuşabilecek ve, kim bilir, bütün bu olanları hafızalarımızdan silebilecekmişiz gibi...

Aslında kendime yazıyorum bu mektubu, akla hayale gelebilecek her şeyi yaptığıma kendimi inandırmak için. Önce sizi Saint-Lazare'dan çıkarmaya çalıştım, sonra hayatınızı kurtarmak için mücadele ettim, son olarak da, mağduru olduğunuz haksızlığın öyküsünü anlatan bir kitap yazmaya giriştim; suçunuz kadın olmak, hatta suçların en büyüğü, özgür olmak, insanların karşısında soyundunuz, ne büyük günah, en tehlikelisi de itibarlı erkeklerle ilişkiye girmek. Oysa böyle kişilerin itibarlarının ne pahasına olursa olsun korunması gerekiyor, sadece bu bile sizin Fransa'dan ve hatta dünyadan kovulmanıza yeter. Böyle mektuplar yazmak ve Bouchardon'a gönderdiğim gibi savunmalar hazırlamak nafile, Hollanda konsolosuyla görüşme çabalarım ve Ladoux'nun yaptığı hataları listelemem sonuç vermedi. Soruşturma delil yokluğundan durma noktasına geldiğinde Ladoux, Paris'in askerî valisiyle irtibata geçip elinde Almanlara ait birçok

telgraf bulunduğunu –toplamda yirmi bir adet belge– ve bu telgrafların suçunuzu, şüpheye yer bırakmaksızın kanıtladığını söyledi. Peki, ne deniyordu bu telgraflarda? Aslında şunlar deniyordu; Paris'e geldiğinizde Ladoux ile irtibata geçmişsiniz, işiniz için ödeme almışsınız, daha fazla para talep etmişsiniz, yüksek çevrelerde sevgilileriniz varmış; ama bizim işimizi ya da birliklerimizin planlarını zora sokabilecek gizli bilgiler sızdırdığınıza dair hiç ama hiç kanıt yok.

Maalesef Bouchardon'a verdiğiniz cevapların tamamını bizzat dinleyemedim; çünkü çıkarılan "Milli Güvenlik Yasası" yüzünden duruşmaların büyük bölümünde savunma avukatları salona alınmıyordu. Zaten hukuki ayıpları örtmenin en iyi yolu hep "vatan güvenliği" gerekçesi olmuştur. Ama yüksek makamlardaki dostlarımdan öğrendiğim kadarıyla Müfettiş Ladoux'yu sertçe eleştirmişsiniz, size ikili ajanlık yapmanız ve Fransa adına istihbarat toplamanız karşılığında para teklif ettiğinde samimiyetine inandığını söylemişsiniz. Bu esnada Almanlar başınıza gelecekleri anlamış, sizi olduğunuzdan da suçlu duruma düşürebileceklerini fark etmişlerdi. Ülkemizdekilerin aksine ajan H21'i unutmuş ve bütün dikkatlerini müttefiklerin saldırılarını en sağlam şekilde savuşturmaya vermişler, asker, hardal gazı ve barut üretimine odaklanmışlardı.

Sizi sabahın ilk saatlerinde ziyaret edeceğim hapishanenin ününü biliyorum. Eskiden cüzamhaneymiş, sonra akıl hastanesine dönüştürülmüş, Fransız İhtilali sırasındaysa tutuklular ve idam mahkûmları için kullanılmaya başlanmış. Leş gibi bir yer, hücreler havasız, hava dolaşımı olmadığı için hastalıklar çabucak yayılıyor. Tutukluların çoğu ya fahişe ya da aileleri tarafından, sözleşmeler vasıtasıyla, toplumdan sürülen kişiler. İnsan davra-

nışlarını inceleyen doktorlar içeride kimi çalışmalar yapıyorlar. Bir seferinde bu doktorlardan biri hapishaneyi şikâyet etmişti:

Buradaki genç kızlar hem tıp açısından hem de sosyologlar için büyük önem taşıyor; aralarında miras kavgaları yüzünden buraya düşmüş yedi-sekiz yaşındaki savunmasız kızlar dahi var, çoğunlukla "terbiye verme ve ıslah etme" bahanesiyle gönderiliyorlar. Bütün çocuklukları alçaklar, fahişeler ve hastalar arasında geçiyor, on sekiz-yirmi yaşında salıverildiklerindeyse ne yaşamaya istekleri kalıyor ne de evlerine dönmeye.

Bu aralar hapishanenin başka bir hücresinde günümüzde "kadın hakları mücadelecisi" denen kadınlardan biri yatıyor. Üstelik "barışsever", "bozguncu" ve "vatan haini" diye yaftalanmış. Sözünü ettiğim mahpusun ismi Hélène Brion; ona yöneltilen suçlamalar da sizinkilere benziyor: Almanya'dan para almak, askerlerle ve silah üreticileriyle irtibat kurmak, sendika önderliği, işçileri örgütlemek ve kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olması gerektiğini savunan yasadışı gazeteler yayımlamak.

Hélène'in sonu da, büyük ihtimalle, sizinkiyle aynı olacak gibi görünüyor ama belli de olmaz; çünkü Fransız vatandaşı, gazetelerde tanıdıkları var, üstelik şu sıralar ahlakçıların sizi Dante'nin "Cehennem"ine mahkûm ederken ağızlarından düşürmedikleri "ayartma" adlı silaha da asla başvurmamış. Madam Brion erkek gibi giyiniyor ve bununla da övünüyor. Dahası, hıyanetle yargılandığı davaya Birinci Savaş Konseyi bakıyor; oranın benzer davalardaki adli sicili Bouchardon'un mahkemesinden çok daha temiz.

Fark etmeden uyuyakalmışım. Biraz önce saatime bakınca o lanet hapishanedeki son buluşmamıza üç saat kaldığını gördüm. Beni avukatınız olarak tuttuğunuzdan beri öyle çok şey oldu ki hepsini anlatmak imkânsız; ama aslında avukatınız olmamı istememiştiniz, masum olduğunuzu düşündüğünüz için hep övündüğümüz adalet sistemimizin kıskacından kurtulacağınıza emindiniz, oysa adalet sistemi, savaş zamanında bir ucubeye dönüştü.

Pencereye gittim. Fransa'nın dört bir yanından gelmiş, Austerlitz Garı yönüne doğru, başlarına gelecekler-den habersiz, şarkılar söyleyerek ilerleyen askerler hariç tüm şehir uykuya dalmış. Bu sabah Almanları Verdun'dan püskürttüğümüz söyleniyordu; akşama doğru, yaygaracı bir gazete Türk birliklerinin Belçika'da karaya çıktıklarını ve Strasbourg yönünde ilerlediklerini iddia etti, güya orayı kuşatmayı amaçlıyorlarmış. Aynı gün içinde defalarca, coşkuyla çaresizlik arasında gidip geliyoruz.

Tutuklandığınız 13 Şubat gününden idam mangasının karşısına geçeceğiniz bugüne kadar olanları buraya sığdırmak çok zor. Umalım tarih beni ve emeğimi haklı çıkarsın. Pek sanmıyorum ama belki bir gün sizi de haklı çıkarabilir. Mahkûmiyetinizin sebebi casusluk yapma-

nızdan çok kimi geleneklere meydan okumanız oldu, ki bunun affedilmesi mümkün değil.

Yine de olanları tek sayfada özetlemek mümkün: Paranızın kaynağını açığa çıkarmaya çalıştılar ve çok geçmeden soruşturmanın bu kısmına gizlilik şerhi koydular; çünkü belli ki yüksek makamlardaki birçok erkeğin başı derde girecekti. Eski sevgililerinizin istisnasız hepsi sizi tanıdıklarını inkâr ettiler. Şüpheleri üstünüze çekeceğinize ve tehlikeye atılacağınıza aldırmadan uğruna Vittel'e kadar gittiğiniz Rus sevgiliniz bile tek gözü sargılı halde duruşmaya gelip daha önce alınan ifadesini bu defa Fransızca verdi; tek sebebi sizi halkın gözünde küçük düşürmekti. Alışveriş yaptığınız mağazalar birer birer ilan edilince birçok gazete ödenmemiş borçlarınızla ilgili haberler yayımladı, oysa siz, "dostlarınızın" size verdikleri hediyelerden pişman olduklarında borçlarını ödemeden, aniden ortadan kaybolduklarını belirtmiştiniz zaten.

Hâkimler Bouchardon'un ağzından şöyle cümleler işittiler: *Cinsiyetler arası savaşta bütün erkekler, çoğu sanatta uzman olsalar da, daima kolaylıkla alt edilirler.* Hatta şöyle inciler yumurtladılar: *Savaş sırasında, düşman ülkenin herhangi bir vatandaşıyla girilen en ufak temas dahi şüphelidir ve suç teşkil eder.* Hollanda Konsolosluğu'na mektup yazdım ve duruşmaya layık olduğunuz şekilde giyinerek çıkabilmeniz için Lahey'de kalan kıyafetlerinizin bir kısmını bana göndermelerini rica ettim. Ama ne tuhaftır ki, ülkeniz gazetelerinde hakkınızda sıklıkla haberler çıkmasına rağmen, Hollanda hükümeti duruşmadan ancak başladığı gün haberdar oldu. Zaten öyle olmasa da pek bir şey değişmezdi; çünkü yapacaklarının ülkenin "tarafsızlığını" bozmasından korkuyorlardı.

24 Temmuz günü, duruşmaya girerkenki halinizi gördüm; saçlarınız dağınıktı, üzerinizdeki elbisenin ren-

gi atmıştı ama başınız dikti ve emin adımlarla yürüyordunuz, sanki kaderinizi kabullenmiştiniz ama size dayattıkları aşağılamaya direniyordunuz. Savaşın artık sonuna geldiğinizin farkındaydınız, haysiyetli bir biçimde veda etmekten başka yapabileceğiniz bir şey kalmamıştı. Birkaç gün önce, Mareşal Pétain, sırf Alman mitralyözlerine körlemesine saldırmayı reddettiler diye vatan hainliğinden hüküm giyen birçok askeri idam ettirmişti. Fransızlar, hâkimlerin karşısındaki tavrınızı ölülere bir meydan okuma olarak yorumladılar ve...

Yeter artık. Hayatım boyunca yakamı bırakmayacağına emin olduğum bir konuya daha fazla kafa yormamın bir anlamı yok. Siz gittikten sonra yasınızı tutacağım, bir yerlerde hata yaptığım ya da adaletin barışta ve savaşta aynı olduğunu zannettiğim için duyduğum utancı sürekli gizleyeceğim. Bu yük omuzlarımdan asla eksik olmayacak ama açık bir yarayı iyileştirmenin yolu yarayı kaşımayı hemen bırakmaktan geçiyor.

Elbette sizi suçlayanların omuzlarındaki yük çok daha ağır. Bugün kahkahalar atıp birbirlerinin sırtlarını sıvazlasalar da bir gün gelecek, bütün bu tiyatronun foyası ortaya çıkacak. Çıkmasa bile sırf halkın dikkatini başka yöne çekmek için masum bir insanı mahkûm ettiklerini bilecekler, tıpkı Fransız İhtilali'nde olduğu gibi; eşitlik, kardeşlik ve özgürlük tesis edilmeden önce, hâlâ yiyecek ekmeği olmayanları kanla eğlendirmek için meydanlarda giyotinler kurulurmuş. Neticede bir sorunu alıp başka bir sorunun ucuna ekleyerek çözüme ulaşacaklarını sandılar ama hayatları boyunca peşleri sıra sürüklemek zorunda kalacakları, kırılması imkânsız, ağır bir zincir yarattılar.

Çok beğendiğim, bence sizin öykünüzü de özetleyen, eski bir Yunan efsanesi var. Bir zamanlar güzel bir

prenses varmış, fazla bağımsız olduğu için herkesin içine hem hayranlık hem de korku salarmış. İsmi Psykhe'ymiş.

Babası, kızı evde kalacak diye telaşa kapılıp tanrı Apollo'ya başvurmuş. Tanrının çözümü gayet açıkmış: Psykhe matem giysilerine bürünüp bir dağın tepesinde yalnız kalmalıymış. Şafak sökmeden hemen önce bir yılan gelip onunla evlenecekmiş. Bu ilginç bir ayrıntı; çünkü sizin en meşhur fotoğrafınızda da başınızda bir yılan var.

Ama biz yine efsaneye dönelim: Babası Apollo'nun söylediğini yapmış ve kızını dağın tepesine yollamış; kız korku içinde soğuktan ölmek üzereyken bir daha uyanamayacağından emin, uykuya dalmış.

Ama ertesi gün gözlerini muhteşem bir sarayda açmış, artık bir kraliçeymiş. Her gece kocasıyla buluşuyormuş fakat adamın bir şartı varmış: Psykhe kendisine tamamen güvenmeli ve asla yüzünü görmemeliymiş.

Beraber geçirdikleri birkaç ayın ardından Psykhe, Eros adındaki adama âşık olmuş. Sohbetlerine bayılıyor, sevişmelerinden büyük haz alıyormuş ve hak ettiği saygıyı da görüyormuş. Ama bir yandan da iğrenç bir yılanla evli olduğu düşüncesi onu çok korkutuyormuş.

Bir gün merakına yenik düşmüş ve kocasının uyuyakalmasını bekleyip örtüleri kaldırınca mum ışığında inanılmaz güzellikte bir erkeğin yüzünü görmüş. Ama ışık Eros'u uyandırmış ve karısının, koyduğu tek koşulu yerine getirmediğini anlayıp ortadan kaybolmuş.

Bu efsane her aklıma geldiğinde kendi kendime sorarım: Aşkın gerçek yüzünü asla göremeyecek miyiz? Yunanların ne demek istediklerini anlıyorum: Aşk, bir inanç eylemidir ve çehresi daima gizemle örtülmelidir. Yaşanan her an sonuna kadar hissedilmeli; çünkü çözümlemeye ve anlamaya uğraştığımız saniye büyüsü kayboluyor. Uğruna dolambaçlı ve aydınlık yollarında ilerleriz, yeryüzünün en yüksek noktalarına çıkar, denizlerin en derinlerine ine-

riz ama bunları yaparken bizi idare eden ele daima güvenmemiz gerek. Korkumuza yenik düşmedikçe mutlaka bir sarayda uyanırız; aşkın talep ettiği adımları atmaya çekinir ve ondan her şeyi açıklamasını beklersek hiçbir şeye ulaşamaz hale geliriz.

Bana kalırsa, sevgili Mata Hari, sizin hatanız da buydu. Senelerinizi dağın buz tutmuş tepesinde geçirince aşka olan inancınızı tamamen kaybettiniz ve onu kendinize köle etmeye kalktınız. Aşk kimseye itaat etmez ve sadece gizemini çözmeye çalışanlara ihanet eder.

Şu anda Fransız halkının tutsağısınız ve güneş doğar doğmaz özgür olacaksınız. Sizi suçlayanlar, ölümünüzü doğal göstermek adına, demirden dövdükleri prangaları her defasında daha büyük bir çabayla ayak bileklerinize geçirmeye çalışacaklar, ancak eninde sonunda zincirler kendi ayaklarına dolanacak. Yunanların, içinde birçok karşıtlık taşıyan bir sözcüğü var: *metanoia*. Bazen pişmanlık ve nedamet anlamına gelir; yaptığımız hataları tekrarlamayacağımıza dair verdiğimiz söz, bir tövbe gibidir. Bazense bildiğimizin ötesine gitmeyi ifade eder, bilinmezle yüzleşmeyi simgeler, hatıralardan arınmış bir halde, sonraki adımı tahmin edemeden... Hepimiz kendi yaşamımızın, kendi geçmişimizin, doğru ya da yanlış kabul ettiğimiz yasaların tutsağıyız. Derken aniden her şey değişir. Sokaklarda korkusuzca yürürüz, komşularımızı selamlarız ama çok geçmeden etraflarına çitler ve teller çeker, komşumuz olmaktan çıkarlar, hiçbir şey eskisi gibi olmaz artık. Bunu ben Almanlarla yaşayacağım ama herkesten önce, kendi hatalarını görmek yerine bir masumun ölmesine göz yuman erkekler yaşayacaklar.

Ne yazık ki bugün yaşadığımız dün de vardı, yarın da var olmayı sürdürecek ve zamanın sonuna dek tekrarlanacak, ta ki insanlar sadece düşünceden ibaret olmadıklarını keşfedene, hissettiklerinden meydana geldikle-

rini anlayana dek. Vücut çabucak yorulur, ruh ise daima özgürdür; önceki nesillerin hatalarını tekrarlayarak oluşturduğumuz bu cehennem döngüsünden çıkmamıza elbet bir gün yardımcı olur. Düşünceler hep aynı kalsa da onlardan daha kuvvetli bir şey var: aşk.

Çünkü gerçekten âşık olduğumuzda başkalarının da kendimizin de en iyi yönlerini görürüz. Sözcüklere, belgelere, sözleşmelere, ifadelere, suçlamalara ve savunmalara ihtiyacımız kalmaz. Tek ihtiyacımız olan, Zebur'da söylendiği gibidir:

Adaletin yerinde küfür vardı, doğruluğun yerinde daha da fazla küfür vardı. Ama Tanrı hepsini yargılayacak, adil olanı da küfredeni de, Tanrı her ikisini de yargılayacak; çünkü her amaç gerçekleşmek için vakit ister.

Dileyelim ki öyle olsun. Tanrı yolunuzu açık etsin, sevgilim.

SONSÖZ

ÉDITION DE PARIS

Le Petit Parisien

MARDI 16

La garantie d'une paix durable est de faire payer l'Allemagne

M. MALVY

SOFIA

19 Ekim'de, yani Mata Hari'nin idamından dört gün sonra, kendisine en çok suçlama yönelten kişi olan Müfettiş Ladoux, Almanlar adına casusluk yapmakla suçlanarak hapse atıldı. Masum olduğunu iddia etse de Fransızlara karşı yaptığı casuslukları itiraf etmesi için ısrarla sorgulandı, ancak hükümetin uyguladığı –savaş sırasında yasalaştırılan– sansür dolayısıyla bu olay gazetelere yansımadı. Savunmasında, delillerin düşman tarafından uydurulduğunu öne sürdü:

"İşimin beni komplolara açık hale getirmesi benim suçum değil, Almanlar ülkemizi işgal etmek için ihtiyaç duydukları bilgilere bu esnada ulaştılar."

1919'da, savaş bittikten bir sene sonra, Ladoux serbest bırakıldı ama ikili ajan etiketi ölene kadar peşini bırakmadı.

Mata Hari'nin bedeni yeri belli olmayan bir fakirler mezarlığına gömüldü. O dönemde âdet olduğu üzere başı kesilerek devletin temsilcilerine verildi. Senelerce Paris'te, Saint-Pères Sokağı'ndaki Anatomi Müzesi'nde tutuldu ama belirsiz bir tarihte ortadan kayboldu. Yetkililer kaybolduğunu ancak 2000 senesinde fark etseler de Mata Hari'nin başının çok daha eskiden çalındığı tahmin ediliyor.

1940'ta Yahudilere sağlanan "ivedi vatandaşlık" işlemlerinin iptali davalarının aşağılanan sorumluları arasında ismi geçen ve "tek amacı askerlerimizin kellelerini Almanlara teslim etmek olan günümüz Salomé'si" diye nitelediği Mata Hari'nin ölüme mahkûm edilmesinin en büyük sorumlusu, Savcı André Mornet, 1947'de Paul Guimard adlı gazeteciye davanın tamamının tahminlere, tümdengelimlere ve varsayımlara dayandığını söylemiş, sözlerini şu cümleyle bitirmişti:

"Aramızda kalsın ama elimizdeki deliller o kadar yetersizdi ki bir kediyi bile mahkûm etmemize yetmezdi."

YAZARIN NOTU VE TEŞEKKÜRLER

Bu kitapta anlatılanlar gerçekten yaşanmış olsa da kimi diyalogları bizzat yazmam, bazı sahneleri kurgulamam, bazı olayların sırasını değiştirmem ve anlatıya katkıda bulunmayacağını düşündüğüm kısımları çıkarmam gerekti.

Mata Hari'nin öyküsü hakkında daha fazla bilgi isteyenler için Pat Shipman'ın *Femme fatal: Love, Lies, and the Unknown Life of Mata Hari* (Harper Collins, 2007) adlı mükemmel kitabını öneririm; ayrıca, Philip Collas'ın *Mata Hari, Sa veritable histoire* (Plon: Paris 2003) adlı kitabını –Collas, kitaptaki kişiliklerden Mösyö Pierre Bouchardon'un büyük torunudur ve önceden kimsenin erişemediği belgelere ulaşmış– Frédéric Guelton'un *Le dossier Mata Hari, Revue historique des armées, 247* (2007) ve Russell Warren Howe'un *Mournful fate of Mata Hari, the spy who wasn't guilty, Smithsonian Institution, ref. 4224553* makaleleri de araştırma sırasında yararlandıklarım arasında.

Britanya İstihbarat Servisi tarafından yazılan ve 1999 senesinde halka açılan Mata Hari Dosyası'nın tamamına internet sayfamdan ulaşılabilir ya da Birleşik Krallık'taki The National Archives'tan KV-2-1 referans numarasıyla satın alınabilir.

Avukatım Mösyö Shelby du Pasquier ile ortaklarına duruşma konusundaki sorularımı yanıtladıkları için; Alman-İsviçreli yayıncım Anna Von Planta'ya tarih konusundaki özenli düzeltilerinden dolayı –tabii ana karakterin gerçekleri hayallerle süslemeye eğilimli olduğunu unutmamak gerek– Yunan yazar dostum Annie Kougioum'a diyaloglar ve olay örgüsü konusundaki yardımları için teşekkür ederim.

Bu kitap J.ye ithaf edilmiştir.

Yanlış devirde doğmuş bir kadınım ben, hiçbir şey düzeltemez bunu. Gelecekte hatırlanacak mıyım, bilmiyorum ama şayet hatırlanırsam mağdur bir kadın olarak değil, cesur adımlar atmış ve ödemesi gereken bedeli korkmadan ödemiş biri olarak görülmek istiyorum.

Mata Hari'nin tek suçu özgür bir kadın olmaktı: Sınırlar ve sınırlamalarla dolu bir dünyada kaderine boyun eğmeyen bir kadın...

Paulo Coelho, 20. yüzyıl başında casuslukla suçlanarak idama mahkûm edilen Mata Hari ile avukatı arasındaki yazışmalardan yola çıkarak kurguladığı *Casus*'ta bu olağanüstü kişiliği bir roman kahramanına dönüştürerek hayatın ve aşkın gizemlerini sorguluyor.

can

16 TL
KDV DAHİL

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-3306-2

9 789750 733062